

DOORBRAAK

MAGAZINE

05

DECEMBER 2022
Driemaandelijks

HET GROTE
OMVOLKINGS-
INTERVIEW

**FILIP
DEWINTER**

"HÉT PROBLEEM IS DE OVERBEVOLKING"

B027370

VENTILUS
West-Vlaanderen
onder hoogspanning

EX-MOSLIMS GETUIGEN
"Ze vergeven me nooit"

MARNIX PEETERS
"Subsidies maken schrijvers lui"

VANDAAG

Ontdek wat er gebeurde op 1 januari, op uw verjaardag of op die van uw familieleden en collega's.

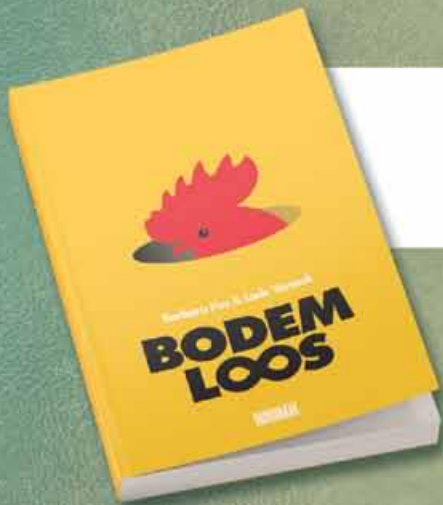
EEN EEUW VLAAMS HUIS IN GENT

Al voor de Eerste Wereldoorlog hadden Vlaamsgezinden in Gent nood aan een gemeenschappelijk gebouw.

BODEMLOOS

Een politieke en economische analyse van de Vlaams-Waalse transfers.

De teksten van Mark Grammens uit Journaal.

TROUW MOET BLIJKEN

KAKISTOCRATIE

In dit boek fileert Johan Sanctorum de begrippen 'verzuring' en 'antipolitiek'.

DOORBRAAK.BE

Pers en promotie
uitgeverij@doorbraak.be
Verkoop en administratie
uitgeverij@doorbraak.be
@DoorbraakBE
www.facebook.com/doorbraakbe

boeken.doorbraak.be

VOORWOORD

Leg ze het zwijgen op!

▲ Pieter Bauwens
Hoofdredacteur

De vrije meningsuiting staat meer en meer onder druk in dit land. Maar ook de vrijheid van religie, meer bepaald de vrijheid om je religie te verlaten, blijkt in dit land niet gegarandeerd.

FDW

Linkse activisten die de straatactie niet kunnen laten, hebben Filip Dewinter opnieuw politiek relevant gemaakt. In de buurt van Leuven werd hij tegen de grond getrokken en toen pas wist heel Vlaanderen dat hij een boek had geschreven. En dan nog wel een met de provocerende titel *Omvolking*. De bokshandschoenen van vandaag. Je moet Dewinter niets leren. Hij verkocht naar eigen zeggen al meer dan 3.000 exemplaren. Een bestseller voor politieke boeken. Maar hij gaf het uit in eigen beheer, dus je ziet het in geen enkel lijstje.

Zo is FDW terug. De onverdraagzaamheid van links zet hen aan om stemmen waarmee ze het oneens zijn, te proberen weren uit het publieke debat. Desnoods met geweld. Ze maakten van Filip Dewinter zo dé heraut voor vrije meningsuiting. Zou daar bij radicaal-links iemand met strategie bezig zijn of doen die maar wat?

En Rusland?

Dat links protest dreef ook ons naar Dewinter. Wat zegt hij nu eigenlijk in zijn boek? Klopt het allemaal, waarom is er nog geen factcheck geweest? Wat zegt hij niet? Hoe zit dat met zijn Russische connectie? Maakt hij het zijn tegenstanders niet te gemakkelijk? Is hij het beeld van die nieuwe volkspartij? We vragen het hem liever zelf.

Afvalligen

Over Dewinter wordt dan veel gesproken, over andere problemen wordt liever gezwegen. We moeten vaststellen dat er een probleem is met de vrijheid van religie in dit land. En dat daarover liever gezwegen wordt. We doken in de wereld van de ex-moslims. Moslims die van hun geloof vallen en atheïst worden, 'afvalligen' in het jargon. Dat veroorzaakt blijkbaar niet enkel in moslimlanden problemen, maar ook bij ons. Onze samenleving blijkt toch niet zo vrij dat de islam verlaten zomaar mogelijk is.

Hoe groot het probleem is, blijkt uit het artikel in dit magazine. Opvallend is hoe bang die mensen zijn. Ook vandaag nog. Op straat kijken ze altijd goed rond of ze niet gevolgd worden. Vaak verbergen ze zich voor hun familie. Situaties waarvan je denkt dat die in het Vlaanderen van vandaag niet meer zouden bestaan.

Slachtoffers

In een tijd dat er zo graag en met zoveel overgave over slachtoffers wordt gepraat, zijn dat echt slachtoffers. Maar ze passen niet in het plaatje van de 'geliefde slachtoffers'. Gelukkig laat Vlaams minister Somers een onderzoek uitvoeren. We kijken uit naar de resultaten en welke gevolgen die zullen hebben op het beleid van de Vlaamse regering naar ex-moslims toe. De vrijheid van religie betekent ook het recht om van religie te veranderen of er geen te hebben. Dat is een mensenrecht. Wat doet de overheid om dat hier te garanderen?

Maatschappij

22. Filip Dewinter: "Het gaat niet om huidskleur"
Filip Dewinters boek Omvolking. De grote vervanging is bijzonder controversieel, maar daar ligt de éminence grise van het Vlaams Belang geen seconde wakker van.

54. Ex-moslims doorbreken de omerta
In 12 moslimlanden staat nog altijd de doodstraf op afvalligheid, maar ook in België gaan moslims die hun geloof opgeven, vaak nog door een hel.

44. De strijd tegen cybercriminaliteit
Het nieuwe Cyber Command moet België op de internationale kaart zetten in de strijd tegen cybercriminaliteit.

68. Hans Achterhuis, 'Denker des Vaderlands'
Nederlander Hans Achterhuis schreef op 80-jarige leeftijd en na 50 jaar studie een boek. Hij belicht daarin de onbekende Hannah Arendt, met als titel het aan haar ontleende motto Ik wil begrijpen.

Cultuur

60. Marnix Peeters: literair buitenbeentje
'Probeert niet te baren als gij niet zwanger zijt', zei Willem Elschoot ooit. Daarom schrijft Marnix Peeters enkel als de muze mee wil.

74. Vlaamse kunst als exportproduct
Ondernemer en kunstliefhebber Fernand Huts wil via prestigieuze expo's aansluiten op de eeuwentraditie van de Lage Landen: invloed uitoefenen via financiële kracht en kunst.

Column

20. Alain Grootaers over uw mening
"De propagandastrijd om uw gedachten werd zelden zo openlijk gevoerd als nu en het ziet er niet naar uit dat het snel zal ophouden"

42. Johan Sanctorum over flik worden
'Flik zijn is niet hip. Dus zakken de criteria. De proeven zijn een lachertje, en wie niet slaagt voor de selectie kan tot vier keer herkansen.'

78. Siegfried Bracke over de olifant en de muis
'Voor te veel journalisten stopt de wiskunde bij één, twee, drie... en daarna... veel.'

Buitenland

08. Lessen uit het Deense migratiemodel
In 2019 veranderde de linkse Deense regering, een land met een sterke sociale zekerheid en warme welkomstcultuur, van migratiekoers.

16. De Vlaamse diplomatie doorgelicht
Als deelstaat beschikt Vlaanderen in de diplomatieke wereld over verregaande bevoegdheden, maar hoe reëel is haar macht?

38. Johan Van Overtveldt, over 'zijn' Europa
Aan een reputatie moet je bouwen. Johan Van Overtveldt (N-VA), schopte het in vier jaar tot voorzitter van de commissie Begroting in het Europees Parlement maar blijft ook haar eerste criticus.

Binnenland

06. Vlaamse vlucht vooruit in Zaventem?
Binnen verschillende partijen gaan al langer stemmen op om de luchthaven te regionaliseren - lees: Vlaams te maken - of zelfs economisch over te nemen.

28. Onderwijskrant, de ondergrondse schoolrebel
Onderwijskrant is eigenzinnig, vecht vaak ondergronds en prikkelt academici, politici, ambtenaren en de onderwijsetten. In de voorbije 45 jaar werden er 10.000 bladzijden geschreven.

32. Stationswerven met vertraging
Kleinere stations en halteplaatsen sterven een stille dood. Of worden té lang aan hun lot overgelaten, waardoor de reiziger afhaakt.

46. West-Vlaanderen onder hoogspanning
Het Ventilus-dossier zet West-Vlaanderen al maanden in rep en roer. De inzet: onze gezondheid. De hamvraag: bovengronds of ondergronds?

Vlaanderen in de Zaventemse cockpit na 2024?

Foto © Belga

CHRISTOPHE DEGREEF

De Vlaamse regering ligt op ramkoers met de federale regering over de luchthaven van Zaventem. Inzet is de Envisa-milieu-effectenstudie die voor Vlaanderen een veel te 'Brusselse' en ecologische lezing op Brussels Airport inhoudt. Binnen de Vlaamse regering gaan daarom stemmen op om de luchthaven te regionaliseren of zelfs economisch over te nemen. Al zal dat niet voor meteen zijn.

Federaal minister van Mobiliteit Georges Gilkinet (Ecolo) heeft eind oktober een beleidsnota voorgesteld aan de federale regering en het parlement. Daarin beschrijft de Franstalige ecologist zijn visie op de luchthaven Brussel-nationaal.

De toon is gezet bij Gilkinet: 'Als we ons afvragen of we verder kunnen op dezelfde weg, dan is het antwoord: zeker niet. De chaotische zomer op de luchthavens, de dieprode financiële balansen van de luchtvaartmaatschappijen, de controverse over privéjets, de toename van klachten over het lawaai van overvliegende vliegtuigen... Dat alles vraagt om een ander model. De huidige spelregels reguleren de sector slechts ten dele en zetten vaak aan tot economisch twijfelachtig, sociaal schadelijk en ecologisch onverantwoord gedrag', zo begint het hoofdstuk over luchtvaart.

Gilkinet zette sinds zijn aantreden via overlegcomités en vergaderingen met omwonenden een permanente diplomatieke conferentie op om ecologie met economie te proberen verzoenen. Hij erfde immers een van de meest hopeloze dossiers van het

federale België: dat van de vliegweg en de overlast rond Zaventem. Al twee decennia lang opereert de luchthaven zonder een duidelijk en gedeeld wettelijk kader. En kunnen vliegroutes en de daarbij horende overlast makkelijk wijzigen wanneer het verkiezingen zijn, of wanneer het Brussels Hoofdstedelijk Gewest inbreuken vaststelt door de vele geluidsmeters die op haar grondgebied staan.

MER vergeten

Toenmalig staatsecretaris Melchior Wathelet kwam in 2014 dicht bij een vliegweg. Maar hij 'vergat' toen dat het geheel nog eens moest afgetoetst worden op milieueffecten voor de omwonenden. Waardoor actiegroepen het wetsontwerp konden aanvechten. Tot op de dag van vandaag is geen enkele regering er verder in geslaagd een milieueffectenstudie (MER) af te ronden die iedereen aanvaardt. Zonder MER geen vliegweg. Zonder vliegweg geen duurzame ecologische en economische basis voor de luchthaven.

De federale overheid en de Vlaamse regering kwamen tijdens Gilkinets diplomatieke pogingen niet nader bij elkaar, integendeel, ze groeiden net verder uit elkaar. De lezing van Gilkinet op luchtvaart is daar niet vreemd aan: vliegen is vooral een ecologisch probleem. Bovendien is Gilkinets partij Ecolo in de Brusselse regering de drijvende kracht om niet alleen nachtvluchten te verbieden, maar een groot deel van vliegen boven Brussel tout court onmogelijk te maken. In de inplanting van de huidige luchthaven is dat echter onmogelijk.

Envisa

Vlaanderen is voorstander van een spreiding waarbij ook Brussel een flink deel van de overlast op zich neemt. De Vlaamse regering stapte daarom in de zomer van 2022 uit het overleg toen Vlaanderen vond dat dat de Envisa-studie – die Gilkinet had besteld bij het gelijknamige Franse consultancybureau als milieu-effectenstudie – te veel de Brussels-ecologische kaart trok. 'Zeven van de negen scenario's die Envisa uittekent, verplaatsen het overgrote deel van de overlast naar Vlaanderen. Brussel wil eigenlijk een verbod op nachtvluchten en cargo-activiteiten op Zaventem. Dat kunnen we niet aanvaarden', zo zegt Michaël Devoldere, de woordvoerder van Vlaams minister Ben Weyts (N-VA), die via zijn bevoegdheid over de Vlaamse Rand het dossier naar zich toe heeft getrokken.

Regionaliseren of kopen?

Tot zover het officiële gedeelte. Over de te volgen koers zijn de meningen binnen de Vlaamse regering verdeeld. Er lijkt een consensus te bestaan tussen de Vlaamse regeringspartijen N-VA, CD&V en Open Vld om het dossier over de verkiezingen van 2024 te tillen. De N-VA wil echter radicalere oplossingen afdwingen. De federale parlementsliden Theo Francken, Sander Loones en Bert Wollants hebben een wetsvoorstel klaar om de luchthaven te regionaliseren. Volledig Vlaams te maken, dus. De kans lijkt klein dat dat meteen zal gebeuren. CD&V en Open Vld zijn voornamelijk ook federale regeringspartijen en willen de paarsgroene Vival-

diregering niet opblazen door de luchthaven aan Vlaanderen te geven.

Sommige radicalere N-VA'ers die het dossier goed kennen, willen bij afwezigheid van een politieke oplossing gaan voor een gedeeltelijke economische overname van de luchthaven. Vlaanderen zou daarbij een deel van de aandelen van de luchthaven verwerven. Die strategie is in het verleden al minstens één keer intern besproken op ministerieel niveau. Vandaag zou die manier van handelen opnieuw op interesse kunnen rekenen, zo weten we uit goede bron binnen de Vlaamse regering. 'Niet aan de orde'

'Momenteel is dat niet aan de orde', zo klinkt het echter op het kabinet-Weyts. 'Maar we geven wel toe dat er binnen onze partij voorstanders van die strategie zijn. We verwachten echter dat zulke strategie vooral veel problemen zal opleveren. Er is dan ook geen concreet plan voor.'

De strategie van de gedeeltelijke economische overname lijkt op papier alvast niet zo moeilijk. Brussels Airport is voor het grootste deel namelijk in privéhanden: 75 procent is in handen van het privéconsortium BAISA, dat bestaat uit buitenlandse pensioen- en investeringsfondsen. De overige 25 procent is in handen van de Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij, de federale overheid dus. Het is niet duidelijk van wie Vlaanderen aandelen zou overkopen. Maar het federale niveau weegt dus niet zo zwaar door in de aandelenkorf. Volgens Michaël Devoldere van het kabinet-Weyts wordt er momenteel naar consensus gezocht binnen de Vlaamse regering over een brief die naar Georges Gilkinet zou verstuurd worden. In die brief wordt aangekondigd dat Vlaanderen de Envisa-studie zal aanvechten als er met de Vlaamse besognes geen rekening wordt gehouden: een wettelijk kader dat ook rekening houdt met de economische groei van de luchthaven. Al bij al lijkt Vlaanderen het dus braafjes en juridisch te willen houden.

George Gilkinet

Foto © Belga

FILIP MICHIELS

Bericht vanuit Kopenhagen

Het Deense migratiemodel: STRENG, OMSTREDEN ÉN EFFICIËNT

Terwijl de meeste West-Europese landen opnieuw worstelen met een fors verhoogde instroom van niet-Europese vluchtelingen, zakte het aantal asielaanvragen in Denemarken de voorbije jaren fors. De linkse regering combineert er een selectief opvangbeleid met strenge integratievereisten, en zet ook zwaarder in op de terugkeer van erkende vluchtelingen. Het Deense model krijgt hier en daar forse kritiek, maar lijkt ook te lonen, niet in het minst electoraal.

De troosteloosheid spat er haast van de gevels: afgeleefde openbare ruimtes, grauwe en vervallen appartementsblokken, ontsierd door schotelantennes en rondslingerend zwerfvuil. In vogelvlucht ligt de sociale woonwijk Mjølnerparken hooguit drie kilometer van het oude stadscentrum van Kopenhagen, maar het verschil met de fraaie, verzorgde Victoriaanse woningen én de bruisende sfeer in de welvarende binnenstad kan haast niet groter zijn. In Mjølnerparken bruist er helemaal niets: een groot deel van de bewoners is er werkloos of overleeft in het informele circuit.

Nørrebro, het stadsdeel waar Mjølnerparken zich bevindt, wordt in reisgidsen steevast omschreven als de nieuwe, hippe en multiculturele buurt van Kopenhagen. Als die hipheid afgemeten wordt aan het aantal shoarmazaken, dan lijkt deze woonwijk alvast op de goede weg. De tweede claim lijkt ons een stuk problematischer: al naargelang de bron is 80 tot zelfs 95 procent van de bewoners in Mjølnerparken afkomstig van buiten de EU, voornamelijk uit het Midden-Oosten of Afrika. De monocultuur regeert er, vrouwen met een hoofd-

doek zijn oververtegenwoordigd op straat en in de lokale Netto-supermarkt. Onze pogingen om in het Engels een gesprek aan te gaan, worden steevast op een onbegrijpende blik onthaald.

Het is dus allerminst toeval dat ook deze woonwijk opgenomen werd in de zogenaamde Ghettolisten, een omstreden instrument binnen het strenge integratiebeleid dat de Denen nu al enkele jaren voeren. Over het gehele land werden aanvankelijk 29 wijken of stadsdelen opgelijst die in het politieke

Flinks beleid

Het strengere Deense migratiebeleid zet in op strenge integratievereisten, een stevige beperking van de immigratiestroom en strikte criteria voor de blijvende erkenning van asielzoekers. Die politieke ommezwaai kreeg in Kopenhagen al vorm in de nasleep van de vluchtelingencrisis van 2015, onder een toen nog centrumrechtse regering. Net als de Scandinavische grote broer Zweden, ontpopte Denemarken – een land met een notoir goed uitgebouwde sociale zekerheid en een alom geprezen warme welkomstcultuur – zich toen nog tot een bijzonder populaire bestemming voor voornamelijk Syrische en Afghaanse vluchtelingen. Het aantal asielzoekers piekte dat jaar op ruim 21.000 aanvragen, een ongezien hoog aantal voor een land met nog geen zes miljoen inwoners.

Die forse instroom van nieuwkomers met een voornamelijk islamitische achtergrond was koren op de molen van de rechts-populistische Deense Volkspartij. Die was toen al aan een gestage opmars bezig en bood – in ruil voor een strenger migratiebeleid – enkele jaren gedoogsteun aan een centrumrechts kabinet. Bij de parlementsverkiezingen van 2019 keerde het tij volledig: de sociaaldemocraten van Mette Fredriksen wonnen overtuigend, terwijl de Deense Volkspartij zwaar verloor. De Deense socialisten trokken dat jaar naar de kiezers met enerzijds een links georiënteerd economisch programma en anderzijds bepaald rechtse migratiestandpunten.

Dit zogenaamd flinke beleid vertaalde zich op het terrein in een aanpak die vooral buiten Denemarken alsmaar vaker op wenkbrauwengefrons werden onthaald. In Denemarken zelf legde het

“ De Deense socioloog Merlin Schaeffer wijst op het puur economische belang van een hoge activiteitsgraad onder migranten, al was het maar om de beroemde Deense welvaartstaat in stand te kunnen houden ”

vizier kwamen als een mogelijke ‘parallele samenleving’, omdat ze aan een aantal welbepaalde criteria voldeden. Het centrale uitgangspunt: minstens de helft van de inwoners moet van niet-Europese afkomst zijn. Daarnaast moeten dergelijke wijken ook nog aan minstens twee van vier andere criteria voldoen: een werkloosheidsgraad van minstens veertig procent, meer dan zestig procent van de 39-50 jarigen zonder een diploma hoger middelbaar, een criminaliteitsgraad die driemaal hoger ligt dan het nationale gemiddelde of een gemiddeld bruto inkomen dat lager ligt dan 55 procent van het regionale gemiddelde.

▼ De sociale woonwijk Mjølnerparken: troosteloosheid troef.

de sociaal-democraten dan weer bepaald geen windeieren: bij de parlementsverkiezingen begin november deed de partij van uittreidend premier Frederiksen het opnieuw opvallend goed.

Met het zogenaamde ghetto-package - een van de meest omstreden nieuwe maatregelen, wil de regering via een aantal gerichte maatregelen het aantal inwoners met buitenlandse roots in bepaalde wijken drastisch naar beneden halen. Het streefdoel? Tegen uiterlijk 2030 opnieuw een betere sociale mix bekomen. De oorspronkelijke lijst werd intussen al stevig verfijnd en ingeperkt, maar aan het oorspronkelijke uitgangspunt werd niet geraakt: wordt die doelstelling niet gehaald, dan krijgen private projectontwikkelaars het recht om een gedeelte van de sociale woningen in dergelijke wijken op te kopen, te moderniseren en vervolgens op de privémarkt aan te bieden.

Discriminatie

Om de lokale besturen te helpen, tekende de linkse regering de voorbije jaren ook een breder integratiekader uit. Kinderen ouder dan een jaar die in probleemwijken wonen, worden voortaan ook verplicht om minstens 25 uur per week Deense les te volgen in nieuwe kinderdagverblijven. En vorig jaar nam de regering Frederiksen nog een extra wetgevend initiatief om nieuwe ghettovorming

“ In alle Deense woonwijken mag het aandeel inwoners met een niet-westerse achtergrond de komende tien jaren niet hoger liggen dan 30 procent ”

EEN ZWAAR OMSTREDEN RWANDA-DEAL

Toen de Britse regering eerder dit jaar aankondigde dat het met Rwanda een deal had afgesloten om asielzoekers naar Rwanda over te vliegen, regende het zowat overal in Europa verontwaardigde reacties. De Britten haalden de mosterd voor dat plan in Denemarken, dat vorig jaar al vergelijkbare afspraken maakte met het Afrikaanse land maar ook met Kosovo. Vanuit het idee, zo klonk het in Kopenhagen, dat het huidige asielsysteem disfunctioneel is, en vooral mensensmokkelaars in de kaart speelt. Wordt de soep effectief zo heet gegeten, of gaat het ook hier toch vooral over aankondigingspolitiek? 'Nee, we gaan ervan uit dat de eerste asielzoekers binnen een jaar vanuit Kopenhagen naar Rwanda kunnen overgevlogen worden,' klinkt het bij minister Dybvad. 'Dat het zo lang duurt, heeft alles te maken met de het noodzakelijke wettelijke kader én met de garanties inzake het respect voor de mensenrechten die wij ook van Rwanda eisen. Zonder die garanties komt er ook geen deal. Er valt op dat vlak ongetwijfeld heel wat aan te merken op Rwanda, maar het is wel een stabiel land dat jarenlange ervaring heeft met de opvang van vele tienduizenden Afrikaanse vluchtelingen.

En het behandelt die een stuk beter dan quasi alle andere Afrikaanse landen, dat blijkt overduidelijk uit een hele rist internationale rapporten. Ik besef ook dat er onder meer vanuit de Europese Commissie grote bezwaren zijn gerezen tegen onze plannen, maar Denemarken heeft een aantal jaren geleden niet voor niets een zogenaamde opt-out afgedwongen voor zijn migratiebeleid tegenover de EU-wetgeving op dat vlak. We hebben dus het volste recht om op dit vlak onze eigen koers te varen. En zeg me eens: waarin wijkt onze deal met Rwanda dan af van de deal die de EU enkele jaren geleden met Turkije afsloot om vluchtelingen uit Griekenland terug te nemen, in ruil voor een smak geld? Ook daar leven ze hoegenaamd niet in dezelfde omstandigheden als in pakweg Denemarken, en ook op vlak van mensenrechten is Turkije niet bepaald de beste leerling van de Europese klas.' Het uitgangspunt van de Denen in deze is duidelijk: het land wil blijven voldoen aan zijn internationale asielverplichtingen, maar die stipuleren nergens dat asielzoekers na hun erkenning ook effectief in Denemarken moeten worden opgevangen. Dat die aanpak op zware kritiek van NGO's

en mensenrechtenorganisaties stuit, nemen ze er dan maar voor lief bij. Kaare Dybvad: 'We zullen de overgebrachte asielzoekers in Rwanda de nodige bescherming bieden én tegelijk ook financieel ondersteunen, zodat ze er een volwaardig leven kunnen uitbouwen. Op termijn is dit de enige manier om de migratiedruk beheersbaar én ons sociaal systeem leefbaar te houden. Kijk naar de recente verkiezingen in Zweden, kijk naar Italië, kijk naar andere West-Europese landen: als we nu niet ingrijpen, dreigt het migratieprobleem onze hele maatschappelijke en politieke constellatie ingrijpend te veranderen en zelfs op de helling te zetten. En ik ben ervan overtuigd dat andere sociaal-democratische partijen in Europa vroeg of laat het Deense - of stilaan het Scandinavische - voorbeeld zullen volgen. Ik begrijp niet waarom onze aanpak zo zwaar onder vuur ligt, terwijl wij mensen hier wel een degelijk verblijf trachten aan te bieden, ook wanneer ze op termijn het land moeten verlaten. In heel wat andere Europese landen verdwijnen tienduizenden migranten in de illegaliteit en moeten ze voor een habbekrats én in onveilige omstandigheden in de landbouw of in de bouw zwoegen.'

overall in het land tegen te gaan: in alle Deense woonwijken mag het aandeel inwoners met een niet-Westerse achtergrond de komende tien jaren niet hoger liggen dan 30 procent.

Voor het uitgangspunt dat een aantal bewoners van dergelijke probleemwijken op termijn mogelijk uit hun huizen zouden worden gezet, stuitte op zwaar protest in binnen- en buitenland. De Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de VN was er eind 2020 als de kippen bij om de Deense aanpak te kapittelen, de Europese Commissie tekende protest aan en ook in Denemarken zelf rees er verzet. Een aantal bewoners van de wijk Mjølnerparken stapten naar de Deense rechter stapten om de 'discriminatie van niet-Westerse bewoners' in de wijk aan te klagen. Daarbij kregen ze prompt de steun van Open Society Foundations, de filantropische stichting van de Hongaars-Amrikaanse zakenman en miljardair George Soros. De zaak ligt momenteel ook nog voor bij het Europees Hof voor de Rechten

38 tot 22 procent. Al blijft het uiteraard bijzonder lastig om een duidelijk aantoonbaar oorzakelijk verband te leggen met de regeringsmaatregelen.

In een Deense krant wijst de Deense socioloog Merlin Schaeffer in dat verband ook op het puur economische belang van een hoge activiteitsgraad onder migranten, al was het maar om de beroemde Deense welvaartstaat in stand te kunnen houden. 'Denemarken heeft een van de hoogste arbeidsparticipatiecijfers van vrouwen ter wereld. Ons sociaal model is sterk gebaseerd op het feit dat beide gelachten buitenshuis werken. Nu heb je nieuwkomers en stilaan hele bevolkingsgroepen die niet enkel een stuk minder gekwalificeerd zijn voor een baan, maar veelal ook een wat conservatiever gezinsmodel hebben, waarbij de vrouw huisvrouw is. Dit vormt een probleem voor de verzorgingsstaat, ook al omdat deze gezinnen vaak onevenredig veel uitkeringen ontvangen.'

Deens leren

Het is medio november al behoorlijk koud in Kopenhagen, en zoals wel vaker staat er een gure wind in de stad. Toch maakt Karina Fragstrup, die met haar ukje in de kinderwagen op weg is naar huis, graag tijd voor een praatje wanneer we haar vlakbij de lokale supermarkt in Mjølnerparken aanspreken. Samen met haar man verhuisde ze in 2013 naar de Deense hoofdstad, waarna ze een appartement kochten net buiten de sociale woonwijk. Ze toont zich, zoals wel meer Denen die we spraken, genuanceerd positief over het strengere huisvestings- en integratiebeleid van de voorbije jaren.

'Voor we naar Kopenhagen verhuisden, woonden we in het veel noordelijker gelegen Aalborg, een stad die ook enkele zogenaamde ghetto-wijken telde. Toen al groeide daar de kritiek op het gebrek aan sociale mix én aan sociale contacten tussen de inwoners van die wijken en de rest van de stad.

“ Het meest controversiële is het voornemen om asielzoekers, in afwachting van de de behandeling van hun asielaanvraag, over te brengen naar een aantal 'partnerlanden', zoals Kosovo of Rwanda ”

van de Mens, maar tot vandaag blijft het wachten op een uitspraak.

Intussen lijken de eerste resultaten eerder bemoedigend. In Tingbjerg, een grote sociale woonwijk ten noordwesten van Kopenhagen die al enkele jaren op de zogenaamde Ghettolisten prijkt, viel de werkloosheidsgraad onder de wijkbewoners terug van

Sinds kort - en dat merken we ook hier in Kopenhagen - zet de overheid veel nadrukkelijker in op een beleid dat de sociale mix in zo'n wijken moet bevorderen. Eerlijk gezegd denk ik daar we daar op termijn allemaal beter van zullen worden. Er is de voorbije jaren in de media heel wat te doen geweest over Mjølnerparken - en over de aanpak hier - maar je kan niet ontkennen dat het tot vandaag vooral een migrantenwijk is met een weinig heterogene bevolkingsmix. Persoonlijk heb ik er geen probleem mee dat migranten verplicht worden om Deens te leren en om zich ook wat in de lokale cultuur te verdiepen. Daar staat tegenover dat zij heel familiegericht zijn en veelal zelf voor hun kinderen en bejaarden zorgen, misschien kunnen wij daar dan iets van leren.'

Het flinkse migratiebeleid van de voorbije jaren viseert overigens niet enkel de migranten die vaak al jarenlang in Denemarken verblijven. Het mikt ook - en wellicht zelfs nog een stuk nadrukkelijker - op nieuwe kandidaat-asielzoekers. Dat een aantal haast symbolische maatregelen daarbij ook door de Deense regering zelf breed uitgesmeerd worden in buitenlandse media ruikt vaak zelfs eerder naar een bewuste afschrikkingsstrategie dan naar echt efficiënt beleid. Het wellicht meest frappante voorbeeld daarvan was de zogenaamde 'juwelenwet', die al in 2016 werd goedgekeurd. Volgens die wet kon de Deense overheid voortaan juwelen of andere waardevolle bezittingen van nieuwe migranten of asielzoekers in beslag nemen zodra de totale waarde daarvan de 10.000 Deense Kronen (zowat 1300 euro, FMI) oversteeft. De wet leidde zowat overal in Europa tot grote verontwaardiging, maar tot vandaag werd zelfs nog geen halve armband in beslag genomen.

Nieuwe asielwet

Een stuk substantiëler op dat vlak - en met een minstens even grote internationale weerklank - was de nieuwe asielwet die de linkse regering in juni 2021 goedkeurde. Het meest controversiële onderdeel daarvan is het voornemen om asielzoekers, in afwachting van de de behandeling van hun asielaanvraag, over te brengen naar een aantal 'partnerlanden'. Daarover liepen al een tijdlang gesprekken met onder meer Kosovo en Rwanda. In september van dit jaar trok de socialistische minister van Asiel en Migratie Kaare Dybvad zelf naar Rwanda om de samenwerking op vlak van asiel en migratie verder te bespreken met de Rwandese ministers van Buitenlandse Zaken en van Vluchtelingen. In hun gemeenschappelijke verklaring achteraf onderstreepten de Deense en Rwandese ministers hun wens om de samenwerking op dat vlak te versterken, en op dit moment wordt er in Denemarken een werkbaar mechanisme uitgewerkt voor de overdracht en eventuele latere bescherming van asielzoekers uit Denemarken in Rwanda.

Dat het strengere beleid al minstens een ontrappend effect heeft, valt anno 2022 niet meer te ontkennen. Het aantal asielaanvragen viel terug van ruim 21.000 in 2015 - al was dat uiteraard voor zowat alle West-Europese landen een recordjaar - tot nog geen tweeduizend in 2021. Ter vergelijking: in België stevenen we dit jaar af op zowat 30.000 asielaanvragen. De Deense asielstatistieken lijken bovendien ook aan te geven dat - in tegenstelling tot onder meer België - vooral echte asielzoekers de weg blijven vinden naar het Scandinavische land. De belangrijkste vluchtelingenstromen komen uit Syrië, Eritrea, Iran en Afghanistan, stuk voor stuk landen waar de mensenrechtensituatie effectief problematisch is.

Ook voor wie in Denemarken erkend geraakt als asielzoeker wordt de lat stelselmatig hoger gelegd. Zo moeten erkende vluchtelingen minstens 37 uur per week werken om volwaardig mee te kunnen genieten van de voordelen van de - bijzonder uitgebreide - Deense sociale zekerheid. Ze worden

verplicht Deense les te volgen - die overigens volledig gratis is - en moeten zich inschrijven voor een lessenspakket over de basisprincipes van de Deense samenleving. De taallessen zijn sinds kort trouwens ook toegankelijk voor mensen die tot maximaal tien jaar in Denemarken verblijven.

Als onderdeel van het al eerder genoemde 'Ghetto-plan' worden leerlingen met een andere etnische achtergrond ook beter gespreid op school. De politiecontroles in de geïsoleerde wijken werd opgevoerd, onder meer in de strijd tegen de sociale dwang en controle van vrouwen binnen bepaalde migrantengemeenschappen. Criminaliteit in die wijken wordt voortaan ook harder bestraft dan elders, predikanten moeten kunnen bewijzen dat ze Deens spreken en het wettelijke toezicht op giften van allerlei duistere buitenlandse organisaties werd verscherpt. Ook de regels voor familiehereniging werden de voorbije jaren nog een stuk verder aangescherpt.

Terugkeercentra

Kaare Dybvad, de socialistische minister van Asiel en Migratie in de ontslagnemende regering Fredriksen, ontvangt ons op zijn kabinet hartje Kopenhagen. Dat is ondergebracht in een prachtig en statig pand. Parkethouten vloeren, hoge plafonds, een warme en knusse inrichting: het gebouw lijkt zo uit de succesreeks Borgen weggevoerd. Gevraagd naar de grootste impact van de maatregelen die de regering Frederiksen de voorbije jaren nam, moet de minister niet overdreven lang nadenken. 'De verstrenging van de regels voor familiehereniging,' klinkt het. 'Die hebben ongetwijfeld geleid tot een forse daling van het aantal niet-Europese migranten en asielzoekers. Je moet weten dat het Deense parlement in de jaren tachtig de meest liberale migratiewetgeving ter wereld had goedgekeurd, waardoor onder meer familiehereniging haast onvoorwaardelijk mogelijk werd gemaakt. Op wat langere termijn zal wellicht ook de beslissing om asielbescherming voortaan als tijdelijk te beschouwen een steeds grotere impact hebben. Je geniet hier de status van erkend vluchteling zolang de toestand in je geboorteland onveilig is. Wanneer de kaarten pakweg vier jaar later opnieuw anders liggen, en je dus in alle veiligheid kan terugkeren naar je land van oorsprong, dan vervalt ook je vluchtelingenstatuut. In het verleden was het zo dat vluchtelingen die hier al negen jaren verbleven een soort van burgerschaps- en taaltest konden afleggen, waarna ze een permanente verblijfsvergunning toegewezen kregen. Ook op dat vlak stellen we ons voortaan dus een stuk strenger op.'

In België blijft gezinshereniging tot vandaag het belangrijkste legale migratiekanaal. Tegelijk verdwenen de voorbije jaren ook tienduizenden migranten in ons land onder de radar zodra hun asielaanvraag geweigerd werd. Zij krijgen dan officieel wel een uitwijzingsbevel, maar in praktijk worden die illegale migranten dan nog amper opgevolgd en verdwijnen ze in de illegaliteit. Illegalen die finaal wel gevat worden, kunnen vaker

HOE DENEMARKEN WORSTELT MET DE SYRISCHE VLUCHTELINGEN

De grote meerderheid van de vluchtelingen die de voorbije jaren een verblijfsvergunning kregen in Denemarken waren Syriërs. Al sinds een wetswijziging in 2015 zet Kopenhagen zwaarder in op een terugkeerbeleid voor erkende asielzoekers, ook wanneer die al een aantal jaren legaal in het land verblijven. Het recente voorstellen om nu ook de verblijfsvergunning van sommige Syriërs in te trekken - omdat de situatie in hun thuisland opnieuw voldoende veilig zou zijn - zorgde ook internationaal voor heel wat beroering. Asielexperte Eva Singer (Danish Refugee Council) geeft toe dat de VN-vluchtelingenconventie dat ook perfect toelaat, op voorwaarde dat de omstandigheden in het land van herkomst opnieuw veilig én stabiel zijn.

'Mochten we de actuele toestand in Syrië afzetten tegenover wat de Deense wetgever als 'veilig en stabiel' beschouwt, dan zouden we de Syriërs niet kunnen terugsturen. Er is evenwel een soort tussencategorie gecreëerd voor de Syriërs. Daarnaast heb ik nog een ander fundamenteel bezwaar: hoe kan je erkende vluchtelingen ervan overtuigen dat ze inspanningen moeten leveren om zich hier te integreren en om de taal te leren wanneer ze zelfs na enkele jaren geen zekerheid hebben dat ze in het land kunnen blijven? Vandaag moet hun verblijfsvergunning elke twee jaar worden verlengd. Dat zorgt dus voor heel veel onzekerheid.'

Ondanks alle heisa werd intussen nog geen enkele Syriër ook daadwerkelijk gedwongen teruggestuurd, nadat de Deense overheid al in 2019 de bestaande verblijfsvergunningen van de Syrische vluchtelingen opnieuw onder de loep begon te nemen. Eva Singer: 'Onze regering wil met het huidige regime ook geen terugkeerdeal afsluiten. Tot nog toe hebben al zowat 130 Syriërs te horen gekregen dat ze in principe terug moeten, maar ze worden dus niet gedwongen teruggestuurd. En dus verblijven zij voorlopig in de terugkeercentra of zijn ze naar een ander Europees land vertrokken. Daarnaast werden heel wat andere beslissingen om vluchtelingen hun verblijfsvergunning af te nemen ook in beroep teruggedraaid.' Toch toont Singer zich niet a priori een tegenstander van het terugsturen van erkende vluchtelingen. 'De hamvraag hierbij is: hoe kan je zeker zijn dat de situatie in hun land van herkomst voldoende genormaliseerd en veilig is? Ik denk dat we ons daarvoor moeten baseren op de criteria van de vluchtelingenconventie van de VN. Een tweede vraag daarbij: hoe lang duurt het alvorens je een permanente verblijfsvergunning krijgt, waardoor je dus niet langer zou kunnen worden teruggestuurd? Vandaag ligt die termijn hier op acht jaar, en dat lijkt me overdreven lang, omdat mensen al die tijd dan ook in onzekerheid blijven leven.'

niet dan wel worden uitgewezen, omdat ze zich zelf verzetten tegen hun uitwijzing en de landen van herkomst haast altijd weigeren om hen terug te nemen. Ook op dat vlak toont Denermarken zich vandaag een heel stuk strenger dan de meeste andere EU-landen: vluchtelingen waarvan de asiel-aanvraag geweigerd wordt, komen in zogenaamde terugkeercentra terecht. Eind oktober 2022 beschikte Denemarken over 17 asielcentra, verspreid over het gehele grondgebied, met een totale opvangcapaciteit van zowat vijfduizend plaatsen. Twee daarvan zijn specifiek voor kinderen bedoeld, drie zijn zogenaamde terugkeercentra. 'Wie geen asiel krijgt, valt onder het nationale return agency. Dat begeleidt die mensen tot ze effectief het land worden uitgewezen,' geeft Dybvad aan.

Geen prettig vooruitzicht

Volgens de meest recente cijfers van het Deense ministerie voor Asiel en Migratie verblijven er momenteel zowat 600 mensen in die terugkeercentra. Enkele jaren geleden waren dat er nog dubbel zoveel. 'We slagen er dus in om flink wat uitgeprocedeerde asielzoekers later ook effectief naar hun geboorteland terug te sturen. Maar toegegeven, bepaalde landen zoals Iran weigeren hun onderdanen terug te nemen. De Iranen maken dan ook niet toevallig de meerderheid uit in die terugkeercentra, maar het discours dat je niemand kan terugsturen is te kort door de bocht,' vindt Dybvad. 'De meeste landen weigeren effectief onderdanen terug te nemen die zich tegen hun terugkeer verzetten, maar dan komt het er op aan om een maatschappelijk kader te scheppen waarin een langer verblijf hier in Denemarken bijzonder onaantrekkelijk oogt. Uiteraard zullen maar weinig Irakezen ervoor kiezen om vrijwillig terug te keren als het alternatief een illegaal maar relatief onbezorgd verblijf is in West-Europa.'

Het wordt evenwel een heel ander verhaal wanneer je die Irakezen duidelijk maakt dat ze hier, eens hun asielaanvraag werd afgewezen, de procedure niet langer haast eindelijk kunnen blijven rekken. Zeker niet wanneer ze dan maanden- of jarenlang in zo'n terugkeercentrum in Jutland moeten verblijven. Dat is geen vakantiecamp. Zeker niet voor alleenstaande mannen, en zij maken vandaag toch de meerderheid uit van de afgewezen asielzoekers. Het zijn uiteraard geen gevangenis, maar ze moeten zich daar 's morgens en 's avonds wel aanmelden. De terugkeercentra bestaan sinds 2016, en een aantal uitgeprocedeerden zitten daar intussen al zes jaar. Ze worden correct behandeld, maar een prettig vooruitzicht kan je dat niet bepaald noemen.'

Dybvad zal het enkele keren herhalen in de loop van het interview: uitgeprocedeerden en illegalen opsporen en zoveel mogelijk terugsturen, is voor de Deense socialisten ook en vooral een maatregel die de Deense welvaartstaat overeind moet houden én de zwaksten in de maatschappij beschermen. 'We hebben de voorbije jaren in tal van West-Europese landen gezien wat er gebeurt wanneer je niet inzet op zo'n consequent terugkeerbeleid.'

Illegalen duiken onder, worden gerekruteerd voor onveilige en slechtbetaalde jobs in het zwarte circuit en zetten zo op termijn ook een aantal sectoren in de legale arbeidsmarkt onder druk. Het zijn de sociaal zwaksten – die het nu sowieso al lastig hebben om het hoofd boven water te houden - die finaal de prijs betalen voor de illegale migratie. En omgekeerd is het doorgaans vooral de gegoeede en beter opgeleide middenklasse die er de vruchten van plukt: zij maken gebruik van goedkoop poetspersoneel, of ze laten hun maaltijden voor 2 euro aan huis leveren door een buitenlandse fietskoerier. Voor mensen die in pakweg Leuven of Oxford

“ Erkende vluchtelingen moeten minstens 37 uur per week werken om te genieten van de uitgebreide voordelen van de Deense sociale zekerheid ”

een mooi herenhuis betrekken, is het dan ook niet zo moeilijk om hard van leer te trekken tegen een zogenaamd hard migratiebeleid.'

De Deense sociaal-democraten zagen hun gelijk op dat vlak ook bevestigd in de verkiezingen van 2019 en 2022: zelf behaalden ze tweemaal een historisch goede score, radicaal-rechts verloor een pak stemmen in vergelijking met 2015. 'Wil je centrum-links vandaag politiek leefbaar houden, dan heb je

ook een strikt antwoord op het migratievraagstuk nodig,' concludeert Dybvad. 'Dat zien we vandaag in heel West-Europa. Toen we in 2015 ruim 21.000 asielzoekers over de vloer kregen, konden onze overheidsdiensten en ons sociaal systeem die enorme toevloed eenvoudigweg niet meer bolwerken. Op de koop toe nam ook de externe druk van landen zoals Turkije of Qatar de voorbije jaren stelselmatig toe: die regimes daar financieren allerlei verenigingen en religieuze instanties hier om hun boodschap in Denemarken uit te dragen. Zo dragen ze zelf ook actief bij tot het ontstaan van parallelle gemeenschappen. Het was dus absoluut nodig om

“ De opvang van uitgeprocedeerden in asielcentra zorgt er ook voor dat ze niet op straat moeten overleven of hun toevlucht zoeken in criminaliteit ”

stevig in te grijpen, alvorens er geen weg meer terug is omdat mensen hier de facto al tien of twintig jaar naast de Deense maatschappij leven.'

Strengere reputatie

'Het aantal asielzoekers in Denemarken is de voorbije jaren stevig gedaald, dat valt niet te ontkennen. In welke mate dit nu ook een gevolg is van het strengere regeringsbeleid, blijft ook onder experts voer voor discussie,' stelt Eva

Singer, asielexperte bij de Danish Refugee Council. 'Persoonlijk denk ik dat kleine aanpassingen in het asiel- en migratiebeleid van een land doorgaans weinig impact hebben op de instroom op langere termijn. Een meer fundamentele en volgehouden koerswijziging heeft wél effect, en dat zien we nu ook in Denemarken. De eerste wetswijzigingen op weg naar een restrictiever asielbeleid dateren hier al van twintig jaar geleden, en sinds enkele jaren is er echt wel sprake van een stroomversnelling. Onder vluchtelingen heeft Denemarken anno 2020 wellicht een andere naam en reputatie dan twintig jaar geleden, al blijft het lastig om zoets ook wettenschappelijk te staven.'

Een van de grootste uitdagingen voor de asieldiensten in heel Europa is dat het vaak bijzonder lastig is om afgewezen en uitgeprocedeerde asielzoekers effectief terug te sturen. Bijvoorbeeld omdat hun landen van herkomst weigeren hen terug te nemen. In België verdwijnen die uitgeprocedeerden dan doorgaans in de illegaliteit, in Denemarken worden ze naar de terugkeercentra gestuurd. Daar zitten vandaag vooral Iranen, een groep die Denemarken niet gedwongen kan en al evenmin wil terugsturen. 'Naar Afghanistan – een land waarmee we wél een overeenkomst hadden – heeft de regering tot voor de machtsgreep van de Taliban nog wel mensen gedwongen teruggestuurd,' weet Eva Singer. 'Een beperkt aantal mensen van wie de asielaanvraag geweigerd werd, is de voorbije jaren ook vrijwillig teruggekeerd. Maar ik heb wel het gevoel dat het probleem met mensen die geen verblijfsvergunning krijgen en dan moeten worden teruggestuurd al bij al nog meevalt hier, in vergelijking met de aantallen in België. Maar goed: dat heeft natuurlijk ook alles te maken met de veel beperktere globale instroom in ons land. De opvang van de uitgeprocedeerden in terugkeercentra zorgt er bovendien ook voor dat ze niet gewongen worden om op straat te overleven en eventueel hun toevlucht te zoeken in de criminaliteit.'

Race to the bottom

Op onze vraag wat ze dan vindt van de claim van de Deense regering dat een strengere aanpak asielzoekers ook preventief afschrikt om nog naar Denemarken te komen, volgt een wedervraag. 'Wat dan mochten alle Europese landen even streng optreden, en vluchtelingen dus ook geen uitwijkmogelijkheid meer hebben naar pakweg België of Nederland? Ik geloof echt niet dat een dergelijke race to the bottom de oplossing is. Tegelijk klopt het natuurlijk wel dat we de publieke steun voor de opvang van echte vluchtelingen dreigen te ondergraven als we de instroom niet meer sturen. Ik denk dat de politiek een grote verantwoordelijkheid draagt in deze. Enerzijds kan die voor een groter draagvlak zorgen – kijk maar naar de massale steun voor de Oekraïense vluchtelingen – anderzijds moet die voor duidelijke en correcte criteria zorgen, met het nodige respect voor de mensenrechten.'

▲ Axel Buyse

Foto © Winny Matheussen

WINNY MATHEEUSSEN

Voormalig Vlaams diplomaat **AXEL BUYSE:** **“Het gros van de relaties Nederland-België zijn eigenlijk Nederlands-Vlaams”**

Vlaanderen is een buitenbeentje in de diplomatieke wereld. Als deelstaat beschikt het over verregaande bevoegdheden. Door het inschrijven van het *in foro interno, in foro externo*-principe in de Belgische grondwet is Vlaanderen ook verantwoordelijk voor die bevoegdheden op buitenlands en diplomatiek vlak. Toch blijkt dat principe nog vaak dode letter, al werd er de voorbije decennia veel vooruitgang geboekt. Voormalig Vlaams diplomaat Axel Buyse kent die wereld door en door en kan er sinds zijn pensionering ook vrijer over praten.

In foro interno, in foro externo. Een indrukwekkende Latijnse spreuk die om verduidelijking vraagt. Kan u klaarheid scheppen?

‘Met het Sint-Michielsakkoord, de vierde staats-hervorming van 1993 die van België een federale staat maakte, werd dit begrip aan de grondwet gekoppeld. Doordat belangrijke bevoegdheden bij de deelstaten en gemeenschappen kwamen te liggen, was het idee om die bevoegdheden ook binnen de diplomatie door de bevoegde entiteiten naar het buitenland te projecteren. Er bestond toen enig wantrouwen naar de federale diplomatie die te maken had met de voorgeschiedenis en de langdurige weigering van Buitenlandse Zaken en de Franstalige ministers die het daar traditioneel voor het zeggen hadden, om de taalwetten binnen het departement toe te passen.’

‘In de jaren ‘60 groeide het Vlaams bewustzijn en voerde de socialist Hendrik Fayat als adjunct-minister van Buitenlandse Zaken correcties door die zorgden voor een begin van taalevenwicht in een

van oudsher francofoon en elitair bastion. Dat zorgde voor ontspanning, maar in de jaren ‘90 leefde bij de Vlaamse voormannen zoals Hugo Schiltz (VU) en Luc van den Brande (CVP) het idee dat de vers verkregen bevoegdheden zouden verwateren in het buitenland. Daarom wilden zij hun eigen buitenlands beleid en diplomatie kunnen voeren voor de materies waarvoor ze intern bevoegd zijn. Daar ligt de oorsprong van het *fin oro interno, in foro externo*-principe, een beetje Latijnse dikdoenerij voor iets wat eigenlijk heel eenvoudig is: je bent automatisch in het buitenland verantwoordelijk voor die zaken waarvoor je binnen België verantwoordelijk bent.’

‘Let wel: verantwoordelijk! Het is geen keuze, je bent juridisch gezien verantwoordelijk. Je kan die verantwoordelijkheid doorgeven aan de federale diplomatie, wat voor veel landen die voor Vlaanderen minder belangrijk zijn, ook gebeurt. Maar je kan op die basis ook een eigen corps diplomatique uitbouwen. Vlaanderen en de andere deelstaten kregen het recht om eigen diplomaten uit te sturen en het recht om eigen verdragen te sluiten rond de eigen bevoegdheidsmateries. Het gaat vooral over economie, cultuur, onderwijs en infrastructuur.’

Tot zover de theorie. Hoe verloopt het in de praktijk?

‘In de realiteit functioneert dit principe voor een belangrijk deel. Maar er zijn nog steeds tegenkrachten aan het werk. Daar moeten we iets aan doen. Ik blijf binnen de huidige context redeneren. Daarbinnen heeft iedereen er voordeel bij dat dit principe nauwgezet wordt gehanteerd, wat niet het geval is. Zo bestaat er blijkbaar een circulaire binnen Buitenlandse Zaken die de eigen mensen zou aansporen de Vlaamse diplomatie in de pas te doen lopen.’

‘We moeten op het vlak van buitenlandse politiek tot een veel hechtere samenwerking komen dan momenteel het geval is. Daar ligt het initiatief bij het federale niveau. De Vlaamse diplomaten, of het nu generalisten zijn of de mensen van Flanders Investment & Trade (FIT), zijn in principe altijd ingebed in een Belgische diplomatieke post. Daar zijn we ook bereid om de rol te spelen die ons is toebedeeld. Maar dan moet de federale kant het spel ook ernstig spelen en terdege rekening houden met de bevoegdheden die wij hebben. Alleen als men dat doet kunnen de Vlaamse diplomaten hun volle inbreng geven ten voordele van het geheel.’

‘Ik kan dat illustreren aan de hand van het Nederlandse voorbeeld. Daar hebben we als Vlaanderen enorm veel in de pap te brokken. Binnen de Belgische ambassade in Den Haag durf ik te zeggen dat we meer inhoudelijke inbreng hebben dan het federale niveau. Alles wat taal, cultuur en onderwijs betreft zit in onze handen, maar ook infrastructuur en buitenlandse handel. Het gros van de relaties Nederland-België zijn eigenlijk Nederlands-Vlaams. De meeste Belgische ambassadeurs die ik heb meegemaakt waren zich daar ook van bewust. Op dat moment hebben zij alle voordeel bij het uitwerken van een goede relatie met de Vlaamse

vertegenwoordiging. Wat sterk speelt bij de relaties met Nederland is de wat ondoorzichtige en onvoorzichtige boedelscheiding van 1839. Veel van de problemen die we nu hebben - met de IJzeren Rijn, de Schelde en de havens - gaan daar eigenlijk op terug.’

‘Neem nu de Schelde. Die is van kapitaal belang, want daarvan hangt zowel de haven van Antwerpen als die van Gent af. Alle informatie rond die problematiek werd en wordt aangedragen vanuit de Vlaamse vertegenwoordiging. Wanneer de Belgische ambassadeur dan niet kan rekenen op loyale medewerking van de Vlaamse diplomatie, is hij de facto voor een groot deel blind in Den Haag. De Vlaamse diplomatieke vertegenwoordiging speelt in Nederland dus de belangrijkste rol en dat kan perfect werken, ook elders. Het systeem kan goed functioneren, als men de goede mentaliteit opbouwt.’

Wat mag dat dan wel betekenen?

‘Ten eerste moet men aanvaarden dat het België van vandaag niet meer het oude Belgique à Papa is, wat voor sommige, zeker Brussels-francofone diplomaten, geen eenvoudige geestesgesteldheid is.’

Speelt dat nog steeds?

‘Jammer genoeg wel. Tijdens hun twee jaar durende opleiding zouden ze die stagiairs veel sterker moeten socialiseren in de Belgische context zoals die nu bestaat. Ik heb de indruk dat dit bij sommigen nog steeds een taboe is, vooral bij Brusselse diplomaten waarvan de vader ook al die functie bekleedde. In dat milieu circuleert veel francofone oude adel en bourgeoisie, die nog steeds reactionair denken. Zij hebben het er moeilijk mee dat Vlaanderen Nederlandstalig geworden is. *Is nous ont pris la Flandre*, leeft bij die mensen nog heel sterk.’

‘Een tweede voorwaarde voor het goed functioneren van onze diplomatie is het erkennen van de waarde van de bijdrage van het Vlaamse diplomatieke corps en dat ook ten volle betrekken bij het gezamenlijk werken aan een buitenlands beleid. Dat betekent dat iedereen de ander in zijn waarde en bevoegdheid erkent. Zo kunnen we stevige vooruitgang boeken. Binnen de huidige constitutionele context is dat in mijn ogen een werkbare formule.’

We kunnen dus perfect samenwerken...

‘Alleen gebeurt het niet. Het grofste wat ik op dat vlak zelf zie, is de manifeste onwil van het mi-

“ Vlaanderen moet aanwezig zijn in de Belgische delegatie bij de Europese Raad. Daar wordt de strategie uitgezet door de Europese regeringsleiders ”

nisterie van Buitenlandse Zaken om de Europese samenwerking aan te passen aan foro interno, foro externo. Daar zitten we nog altijd in de toestand zoals die in 1994 was. Dat is onaanvaardbaar.'

'Het bestaande samenwerkingsakkoord tussen onze overheden moet daarvoor aangepast worden aan de huidige constitutionele toestand. Dat betekent dat een hele reeks bevoegdheden die in de loop van de voorbije 30 jaar zijn overgegaan naar de deelstaten, binnen het gangbare principe moeten worden doorgetrokken richting Europese bevoegdheden. Als Wallonië en Brussel daar geen interesse voor hebben omdat ze niet over voldoende capaciteit beschikken, interesseert dat mij niet. Wij hebben die capaciteit wel en voor ons is dat van vitaal belang, ook al betekent het misschien dat er asymmetrische structuren worden opgetuigd. Vlaanderen moet eisende partij zijn om op Europees vlak, waar zoveel beslissingen genomen worden die wij dan maar uit te voeren hebben, zijn ding te doen en zijn zeg te hebben.'

'Die bevoegdheden gaan op dat niveau heel ver. Energie, bijvoorbeeld, maar ook Buitenlandse Handel. Er is geen enkele bevoegdheid meer die met Europa te maken heeft die exclusief federaal is. Wij zouden, als Vlaanderen, bij alles rechtstreeks betrokken moeten worden. Voor Buitenlandse Handel is federaal enkel nog bevoegd als reisbureau voor de meereizende prins of prinses. Het beleid rond Buitenlandse Handel ligt volledig in Vlaamse handen, maar op het Europese niveau hebben we op dit moment geen echte vertegenwoordiging. Wij worden daar wel ad hoc bij betrokken, zoals bijvoorbeeld over de sancties tegen Rusland, maar het is niet in een structuur vervat. Dat is problematisch.'

'Vlaanderen moet aanwezig zijn in de Belgische delegatie bij de Europese Raad. Daar wordt de strategie uitgezet door de Europese regeringsleiders. Dat betekent niet dat we daar fysiek mee aan tafel moeten zitten, die rol is weggelegd voor de premier. Maar die vraagt wel instructies aan de delegatie die hem ondersteunt. Ik heb dat enkele keren kunnen doen en uit die ervaring blijkt dat dat bijzonder nuttig is. Mee door corona was dat tijdens de jongste onderhandelingen over het Europees budget niet mogelijk en kon ik onvoldoende wegen op de verhoging van de middelen voor wetenschappelijk onderzoek, wat voor Vlaanderen de grote prioriteit was, letterlijk van levensbelang.'

'Een concreet voorbeeld maakt het nog duidelijker. Na de sluiting van Ford Genk had toenmalig Vlaams minister-president Kris Peeters (CD&V) extra Europees geld gevraagd voor de reconversie. De Walen koppelden daar ogenblikkelijk hetzelfde bedrag voor hun staalindustrie aan. Premier Elio Di Rupo (PS) voerde toen de onderhandelingen. Enkel door mijn aanwezigheid in de delegatie kon ik op tijd vaststellen dat op een bepaald ogenblik de extra middelen voor Ford Genk verdwenen waren. Di Rupo had die in de loop van de onderhandelingen opgeofferd terwijl het geld voor Wallonië behouden bleef. Ik heb Kris Peeters toen midden

▲ Axel Buyse
Foto © Winny Matheeußen

in de nacht verwittigd, waarna hij Di Rupo opbelde om dat terug recht te trekken. Dat kon enkel omdat ik daar aanwezig was. Anders had daar de dag zelf geen haan naar gekraaid, met als gevolg dat achteraf het kot te klein zou zijn.'

'Dit soort situaties, waarbij de belangen van Vlaanderen en de andere deelstaten niet gelijk lopen, komen regelmatig voor. Ik kan niet genoeg benadrukken hoe belangrijk de aanwezigheid van de Vlaamse vertegenwoordiging op zo'n moment is.'

Ik heb de indruk dat de Vlaamse diplomatie er altijd maar wat komt tussen zwemmen. Waar zit Vlaanderen nu eigenlijk binnen dat diplomatieke web?

'Er is geen enkele andere deelstaat, waar ook ter wereld, die zoveel bevoegdheden heeft en er ook zoveel mee doet als Vlaanderen. In die zin zitten we goed. Maar staan we ver genoeg? Nee, omdat de samenwerking met het federale niveau niet vlot genoeg werkt. Omdat we in ons optreden gehinderd worden door de kartelranden van de staatshervormingen. Er bestaan te veel onduidelijkheden, bevoegdheden die niet homogeen bij deze of gene entiteit liggen. Idealiter evolueren we naar een situatie waarbij alle bevoegdheden exclusief naar de deelstaten gaan, met de uitzonderingen die op basis van artikel 35 van de Grondwet aan het federale niveau worden toegekend.'

'Dan kan je een diplomatie uitbouwen waarbij iedereen in zijn rol erkend wordt, ook naar buiten toe.'

netwerken waarbij het belangrijk is om integer en met gezag te kunnen spreken. Uw gesprekspartners moeten dan ook overtuigd zijn van het feit dat ze met de juiste mensen in dialoog gaan. In Nederland hebben we zo vanuit Vlaanderen een lange weg afgelegd.'

'Tijdens mijn eerste missie in Den Haag -van 2003 tot 2008- stelde ik al snel vast dat er behoefte was aan duidelijke instructies, een uitgetekende lijn voor wat ik daar moest doen. Indien ik daar alleen was om verslag uit te brengen over alle mogelijke overlegorganen, leek dat me verspilde moeite. In samenspraak met de administratie Buitenlandse Zaken van de Vlaamse overheid is uit die denkoefening in 2005 de Strategienota Nederland ontstaan, een lijvig document van meer dan 100 pagina's. In 2017 hebben we die strategie herwerkt en uitgeklaard. Die is helder en eenvoudig samen te vatten. Nederland is de eerste strategische partner van Vlaanderen. We streven naar een zo sterk mogelijke vervlechting van de Vlaamse en Nederlandse economie. We streven naar één logistieke ruimte, naar één culturele ruimte en naar een maximale samenwerking binnen internationale instellingen.'

'Dat heeft na enige aarzeling bij Buitenlandse Zaken in Den Haag een enorme boost gegeven aan onze relaties, omdat de Nederlanders zelf ook inzagen hoe belangrijk de relatie met Vlaanderen is, dat Vlaanderen voor hen eigenlijk België is. Tot 2005 leefde Nederland eigenlijk grotendeels met de rug naar België. Door die strategische nota is in Nederland het idee doorgebroken dat het ook in hun belang is om rekening te houden met de manier waarop België intussen verveld is. Nederland werkt nu volledig samen met Vlaanderen terwijl ze nog steeds rekening houden met het federale niveau.' 'Maar om terug te komen op uw vraag, de toestand bij de Permanente Vertegenwoordiging bij de EU is het schrijnendst. Omdat je daar een overduidelijk georganiseerde miskennis hebt van het foro interno, foro externo. Men heeft in de concrete werking nooit dat principe verder doorgetrokken dan wat in '94 was afgesproken, op enkele kleine uitzonderingen na, zoals landbouw. Daar heeft men dan een totaal onwerkzame situatie geschapen. Federaal is er geen departement Landbouw meer, maar er zit wel een federale minister -die van toeten nog blazen weet- namens België in de Europese raad Landbouw.'

'Dat soort toestanden moet aangepast worden, want het is gewoon disfunctioneel. Niet alleen voor de deelstaten, maar voor België als geheel. Vlaanderen zit mee aan tafel in het Directoraat-Generaal Europa, het hoogste politieke beslissingsorgaan waarin Belgische standpunten richting Europa worden bepaald. Maar Vlaanderen staat daar met één vertegenwoordiger tegenover een leger aan federale vertegenwoordigers, met daarbij nog eens de vertegenwoordigers van Wallonië en Brussel. Op die manier laat Vlaanderen zich minimaliseren. Vlaanderen moet daar zijn rechtmatig aandeel in opeisen. Op dit moment is dat niet het geval.'

Op dit moment, bijvoorbeeld, staan op de website van de Belgische ambassade in Den Haag enkel de federale diplomaten vermeld als vallend onder de ambassade. Al de anderen staan vermeld als "andere diensten". Dat klopt niet. Ik had als Vlaams vertegenwoordiger een Belgisch diplomatiek paspoort, stond op de Belgische diplomatieke lijst. Dat op zich wijst op de grote weeffout die teruggaat op de mentaliteit bij de federale diplomatie. Die zit verkeerd. Reken die mensen er bij, geef ze waar ze recht op hebben en ze zullen veel beter functioneren naar de federale diplomaten toe. Zolang dat niet zo is, creëer je spanningen die niet nodig zijn.'

'Een kleine anekdote is hier misschien op z'n plaats. Toen ik voor de tweede maal in Den Haag neerstreek, in 2014, ontbood de Duitse ambassadeur me bij zich om uit te leggen wat nu eigenlijk mijn rol was. Hij begreep niet goed hoe de zaak in elkaar zat, wat nu precies mijn statuut was en hoe ik me verhiel tot het federale niveau. Na mijn uitleg besloot hij onze ontmoeting met de volgende woorden: "Zeer interessant, maar mag ik u vriendelijk verzoeken vooral Noordrijn-Westfalen niet aan te steken met dit soort van ketterse ideeën." (lacht)'

Die onduidelijkheid lijkt me vooral lastig voor het ego van de betrokken personen, zolang ieder in de praktijk zijn rol kan spelen. In Nederland lijkt dat toch al te lukken. Zit het probleem momenteel niet vooral bij de diplomatie op Europees niveau?

'Vergis u niet, het diplomatieke spel is er een van

De MAN met de MENING

ALAIN GROOTAERS

UW MENING BOEZEMT ANGST IN

Alain Grootaers
is journalist, tv-maker en
Doorbraak-columnist.

In Nederland hield enkele weken geleden de pers zichzelf een spiegel voor met betrekking tot hun coronaverslaggeving. NRC-hoofdredacteur René Moerland en zijn NOS Nieuws-evenknie Giselle van Cann reflecteerden in het Amsterdamse debatcentrum De Balie over de manier waarop hun respectieve media de coronacrisis journalistiek hebben aangepakt.

Moerland en Van Cann vroegen zich af of ze wel voldoende vragen hebben gesteld bij de manier waarop de regering de coronacrisis aanpakte. Hadden ze wel zicht op de maatschappelijke gevolgen van de lockdowns? En hebben media de geluiden tegen de massale vaccinatiecampagnes, wel serieus genoeg genomen? Waren er niet te weinig tegengeluiden tegen die eenzijdige focus op vaccinatie in plaats van op behandeling? Kortom: was er geen enorme blinde hoek in de verslaggeving over covid? Eerder al had hoofdredac-

teur Gert-Jaap Hoekman van de nieuwswebsite nu.nl al toegegeven dat zijn redactie gefunctioneerd had als 'doorgeefluik' van het kabinet Rutte en het RIVM (de Nederlandse Sciensano). 'We moeten simpelweg kritischer zijn richting de overheid', was zijn conclusie.

Ook de krant Trouw had voordien al schoorvoetend toegegeven dat ze misschien, eventueel, een ietsiepietsie niet kritisch genoeg was geweest. 'De pandemie heeft ons als medium meer dan ooit geleerd dat verantwoording van onze werkwijze van belang is voor het wekken en het behoud van vertrouwen', aldus adjunct-hoofdredacteur Wendelmoet Boersema.

De moed zal de diverse hoofdredacteurs wellicht in de schoenen gezonken zijn na het massale afhaken van hun lezers/kijkers omdat ze de berichtgeving van de gevestigde media niet meer vertrouwden wegens te eenzijdig. Hoofdredac-

trice Van Cann van de NOS vond achteraf dat hun verslaggeving erg gefocust was op het beleid om vooral de ziekenhuizen en de ic's te ontzien. 'Zeker in het begin hebben we door een rietje naar de ziekenhuizen en de zorg gekeken', zei Van Cann daarover op de debatavond in De Balie. Tekenend voor de malaise van de erfenis-pers is dat de mini-zender Ongehoord Nederland van voormalig oorlogsverslaggever Arnold Karskens inmiddels meer kijkers haalt dan het NOS journaal. Ongehoord Nederland durft al eens iets uitzenden dat de hoofdstroommedia links laten liggen omdat het niet woke/progressief/genderneutraal genoeg is, omdat het een beetje schuurt, want

“ De propagandastrijd om uw gedachten werd zelden zo openlijk gevoerd als nu en het ziet er niet naar uit dat het snel zal ophouden ”

niet passend in de linkse maakbaarheidsdroom. Dat leidde in Nederland al tot kamervragen en oproepen om de zender van de kabel te halen. De term desinformatie durft dan al snel vallen. Wat daarmee bedoeld wordt is inmiddels al een tijdje duidelijk: desinformatie is zeggen wat overheden niet willen dat je zegt. Factcheckers die betaald worden door die overheden bevestigen dan dat het om fake news gaat en zo draait de molen door. Tot nadien blijkt dat het news dan toch niet zo fake was, dan komen er twijfelend en met veel gedraai van kanten wat kanttekeningen bij het eigen falen. Zoals in Nederland op het debat in De Balie. Hoewel de hoofdredacteurs niet meteen een grote mea culpa sloegen, openden ze daarmee toch het debat over de rol van de pers in tijden van maatschappelijke onrust. Of ze vervolgens ook lessen zullen trekken over hun journalistieke falen is maar zeer

“ De term desinformatie durft al snel vallen. Wat daarmee bedoeld wordt, is inmiddels al een tijdje duidelijk: desinformatie is zeggen wat overheden niet willen dat je zegt ”

de vraag, al dient wel gezegd dat er in de Nederlandse pers hier en daar al eens een zeldzame kritische stem aan het woord werd gelaten, iets dat in Vlaanderen schier onmogelijk bleek.

Want bij de Vlaamse erfenis-pers blijft die introspectie achterwege: handen worden hier duchtig in onschuld gewassen; het eigen falen wordt straal genegeerd en 'mediakritiek is oninteressant' zoals een redacteur van De Standaard me onlangs nog hautain meedeelde. Wat een andere manier is om te zeggen dat je toch maar liever niet 'in eigen hert kijkt, even voor het slapen gaan'.

Het geloof in de pers is als gevolg daar spectaculair gedaald, samen met de lees- en kijkcijfers. De angst bij de media-élite voor afwijkende of onvoorspelbare meningen is groot, wat zich weer spiegelt in een ononderbroken defilé bij duidingsprogramma's of op krantenpagina's van steeds weer dezelfde gezichten. Ons kent ons, de bakens worden gezet en als er al eens buiten de lijntjes wordt gekleurd door bijvoorbeeld de voorzitter van de grootste partij van Vlaanderen eens om zijn mening te vragen, dan ontstaat er meteen ophef in de kolommen van hoofdredacteurs aller kranten. Niet dat ze zo'n voorzitter dan laten uitspreken, dat niet, maar toch wordt dan al snel een blik met clichés opengetrokken: laarzen marcheren dan steeds weer denkbeeldig door de straten.

De angst voor uw mening zit er inmiddels flink in en de beuzelarij komt als een boemerang terug in het gezicht van de stedelijke loftbewonende journalistieke elite die nu verbaasd en verongelijkt moet vaststellen dat hun invloed tanende is en dat 'de mensen' hun toevlucht nemen tot alternatieve kanalen. Dat zint dan weer op zijn beurt de vertegenwoordigers van het regime niet, die hun grip via de door hen gul gesubsidieerde pers op het publiek niet willen verliezen. Via initiatieven zoals het door de BBC gestarte Trusted News Initiative wordt van bovenaf geprobeerd om ongewenste meningen te weren en uw nieuwsconsumptie te sturen. U wordt verzocht om geen onwettelijke meningen te hebben en dus worden alternatieve ideeën niet langer aan u gepresenteerd.

De propagandastrijd om uw gedachten werd zelden zo openlijk gevoerd als nu en het ziet er niet naar uit dat het snel zal ophouden. Van de eenzijdige covidverslaggeving over de propaganda rond de Russische-Oekraïense oorlog, tot de niet-aflatende en volledig van elke kritiek gespeende brainwashing rond klimaatverandering, massa-immigratie of de selectieve blindheid ten overstaan van een specifieke religie: er wordt bijzonder veel energie en geld geïnvesteerd in de slag om uw mening te beïnvloeden.

Er staat echter één belangrijk concept in de weg van dat oppoetsen van uw brein en dat is het idee van vrije meningsuiting, een concept uit lang vervlogen dagen. Net zoals nu in China of zoals vroeger het geval was in de communistische Sovjetunie wordt het vrije denken gezien als een gevaar voor de staat of de supranationale structuren. Sociale media zoals Facebook en Twitter worden actief gebruikt door overheden en politieke partijen om uw mening en uw stemgedrag te sturen. Elon Musk, de nieuwe eigenaar van Twitter, onthulde onlangs nog dat de vorige raad van bestuur van Twitter willens en wetens de Amerikaanse verkiezingen poogde te sturen door het selectief blokkeren dan wel pushen van informatie. En dus zetten de VS en de EU nu de aanval in op Twitter. Omdat Musk -voorlopig?- weigert te censureren. Want vrijheid van meningsuiting is alleen maar te dulden als het de juiste meningsuiting is. □

CHRISTOPHE DEGREEF

▲ Filip Dewinter
Foto © Selina De Maeyer

FILIP DEWINTER

‘Afrika en Azië moeten aan geboortebeperving doen. Europa moet meer kinderen krijgen’

In zijn controversiële boek *‘Omvolking. De grote verandering’* beschrijft Vlaams Belang-coryfee en ondervoorzitter van het Vlaams parlement Filip Dewinter hoe de autochtone bevolking door het dalende geboortecijfer en de immigratie een minderheid wordt. Met een flinke portie apocalyptiek. Maar ook met cijfers. Als u de conclusie trekt dat ik pleit voor een autoritair regime, dan gaat u te ver.’

Weinigen willen zich verbranden aan de Franse homoseksuele schrijver Renaud Camus, die de term ‘Le Grand Remplacement’ in 2010 bedacht. Behalve Filip Dewinter. Die vertaalt Camus’ term als ‘omvolking’. En geeft er in eigen beheer een boek over uit. Zo (her)introduceert Dewinter de term ‘omvolking’ in de Lage Landen. Dewinters boek is grotendeels gebaseerd op een lang interview met Camus. Gestoffeerd met cijfers over de demografische evolutie in het Westen. Het verkoopt goed, ondanks de mediaboycot.

Dewinter geniet van zijn rol als herboren politiek ideoloog. ‘Ik begrijp dat de zaken tegenwoordig snel en praktisch moeten voorgesteld worden. Maar eigenlijk vind ik dat jammer. Ik ben meer de man van de oude stempel, die graag iets uitlegt. Zeker als het controversieel is en een flinke dosis theorie vereist.’ Over de oplossingen die Dewinter aanreikt, kan en moet gedebatteerd worden. ‘Prima. Ik ga dat nooit uit de weg. Zelfs het debat met extreemlinks niet.’

Over de analyse rond ‘omvolking’ bestaat weinig twijfel. Progressief links verfoeit de term, maar objectief gezien valt niet te ontkennen dat de bevolking in Vlaanderen de voorbije decennia structureel is vervreemd. Om het gesprek meteen op het juiste niveau te brengen: als u in uw boek een hoofdstuk de titel ‘Arbeid, familie, vaderland’ geeft, dan lijkt u zo de weg naar een autoritairdere en meer identitaire samenleving te openen. Net zoals het Franse Vichy-regime tijdens WOII, van wie u die slogan leent.

Filip Dewinter: ‘Die slogan is de essentie van mijn politiek denken. Het volstaat niet meer om te pleiten voor een immigratiestop. Vandaag gaat het erover dat onze eigen autochtone bevolking vergrijsd en uitsterft. Demografie is de toekomst. Tot spijt van wie het benijdt. Als we als autochtone Europeanen willen blijven bestaan, dan moeten we onze bevolking in stand houden. Ze liefst ook opnieuw natuurlijk laten groeien. Alleen zo zullen we de migratie niet meer nodig hebben. Want immigratie is de oplossing van progressief-links en van de liberalen om het tekort aan jonge werkkrachten en aan jonge mensen tout court tegen te gaan.’ ‘Hoe doe je dat? Wel, door een ander familiebeleid te voeren. Een beleid dat kinderen krijgen aanmoedigt. Het gezin moet opnieuw de hoeksteen van de samenleving worden. Weg van de verdomhoek waarin het nu zit. Dat beleid moet man én vrouw opnieuw centraal stellen. De LGBTQ-ideologie ondermijnt het traditionele gezin.’ ‘Dat is één. Twee: arbeid is een ander fundament voor iedere gezonde samenleving. Arbeid moet lonen. Dat is gezond voor een samenleving. Vaderland, tenslotte, dat spreekt voor zich. Elke samenleving die wil overleven moet geloven in haar eigen kunnen, haar eigen cultuur. Arbeid, familie en vaderland zijn voor mij essentieel. Rechts in Europa – en daarmee heb ik ook kritiek op mezelf – heeft te lang gefocust op migratie. Nu dreigt Europa een etnisch en cultureel sterfhuis te worden, met nostalgie terugdenkend aan de glorie-dagen. Maar daarmee hou je geen samenleving in stand.’

We kunnen wachten tot mensen als vanzelf uw oplossing gaan omarmen. Maar u als politicus wilt er natuurlijk vaart achter zetten en van bovenaf opnieuw strengere maatschappelijke normen afdwingen. Daarom opnieuw de vraag: wat u voorstelt, is niet vrijblijvend, maar autoritairder dan wat we nu kennen?

‘Tja. Ik kan boeken schrijven en waarschuwen dat die vrijblijvendheid ertoe leidt dat etnische Europeanen in onze steden geminoriseerd worden. Progressief-links heeft dankzij de migratie een levenslijn uitgeworpen om relevant te blijven. Rechts is niet aan de macht. Ik stel als schrijver en politicus vast dat Vlamingen nu al vaak geen demografische meerderheid meer zijn in onze grote steden. Die situatie zal zich bestendigen, en zich ook uitbreiden buiten de steden.’ ‘Maar als u daaruit de conclusie trekt dat ik daarom pleit voor een autoritair regime dat dat allemaal gaat omgooien, dan gaat u te ver. De democratie is nog steeds in staat om het verschil te maken. Al besef ik dat dit niet heel lang zal duren. Eén man

is gelijk aan één stem, dat is het democratische principe van onze samenleving. Als we nu niets doen, dan worden we op demografische én dus op democratische wijze geminoriseerd.’ ‘Het zal mijn verantwoordelijkheid niet meer zijn. Maar als we dit niet aanpakken nu het nog vreedzaam kan, dan vrees ik dat we afstevenen op een gewelddadige clash tussen wat van onze

“ Ik denk dat de linkse intelligentsia hun geschiedenis niet kennen wanneer zij weigeren in te zien dat het net totalitaire regimes als het nazisme, de islam en het stalinisme zijn die actief omvolken ”

beschaving overblijft en voornamelijk islamitische nieuwkomers. Een burgeroorlog. Ik maak me er niet populair mee, maar wat u gezien hebt na afloop van België-Marokko, is daar een voorbode van. De Belgische vlag is mijn vlag niet, zoals u weet, maar dat beeld van die agressieve Marokkaanse supporter die in Antwerpen tijdens het WK twee verdiepingen hoger naar het balkon van zijn buurman klimt om een Belgische vlag weg te trekken, dat is van een grote symbolische waarde. Men praat dat goed als supportersvreugde, of een actie van een enkeling. Terwijl die man hardop werd aangemoedigd door uitzinnige Marokkanen van de derde generatie. Diegenen die hier dus zogenaamd geïntegreerd zijn. Ik zie daarin de klassieke en agressieve opeising van wat Marokkanen denken dat van hen is: de openbare ruimte. Omvolking. En dat gaat dan over rellen na een sportwedstrijd. Dan spreek ik nog niet over de aanslagen in ons land en in het Westen. Islamitische aanslagen. Dat zal echter allemaal bescheiden zijn vergeleken met wat ons te wachten staat.’

“ De wereld raakt overbevolkt. De migratiestromen die we nu kennen zijn klein bier bij wat ons te wachten staat ”

Is het vanuit praktisch en geopolitiek oogpunt niet beter om te aanvaarden dat Europa een mindere rol speelt, niet meer is wat het geweest is? In de feiten is onze samenleving divers. Waarom geen afspraken maken voor het ordelijke samenleven, zoals strenge regels over de rol van godsdienst? ‘(lacht) U weet dat ik een groot bewonderaar ben van Von Clausewitz, de geniale Duitse militaire strateeg. Die stelt dat je nooit iets voorbarig mag opgeven. Ik geef geen enkele stad of wijk op. We mogen niet toegeven aan de islamitische veroveringsdrang. Europa zit in het defensief. We zien nu al te veel de nefaste gevolgen van politici die

Foto © Selina De Maeyer

denken dat zij het op akkoordjes kunnen gooien met de islam.'

Met de islam is er misschien geen akkoord mogelijk. Maar: de diversiteit in onze steden is meer dan de islam alleen. Polen, Armeniërs en christelijke Afrikanen vallen nu buiten uw boodschap. Misschien zijn het bondgenoten?

'Mijn boodschap is cultureel, gebaseerd op een gemeenschappelijk westers en Europees-christelijk project. Daar kan iedereen toe behoren die zich daarmee wil en kan vereenzelvigen. Alle mogelijke minderheden die hier terecht zijn gekomen. Vaak

“ Denken dat we met onze humanitaire ambities de wereld gaan redden, is een typisch voorbeeld van neokoloniaal denken ”

trouwens omdat zij bescherming zochten tegen de radicale islam. Laat er geen onduidelijkheid over bestaan: het gaat niet over huidskleur. Het gaat over een gemeenschappelijke sokkel om samen te leven. Al wil ik ook niet te euforisch zijn over het vermogen van minderheden om aan de islamitische gemeenschap tegengewicht te bieden. De islam groeit veel sneller.'

Hoe ziet u remigratie concreet? In het verkiezingsprogramma van 2019 komt het woord niet voor.

'Ik ben geen voorzitter van de partij. (ontwijkend) Ik ben een éminence grise die het zich kan permitteren om met meer afstand naar het bredere politieke verhaal te kijken. Ik heb 35 jaar lang mijn rol gespeeld in het parlement. Ik geloof niet dat alleen inzetten op remigratie veel zal helpen.'

'Maar goed. Om op uw vraag te antwoorden: remigratie betekent dat wie wil, of hier niet aangepast is, terugkeert naar het land van herkomst. Wat dat concreet betekent: iedereen die zich bezondigt aan rellen zoals we na afloop van België-Marokko hebben gezien, die zich bezondigt aan crimineel gedrag of illegaal in ons land verblijft, die moet terug. Wie zich hier maar moeilijk aanpast, of zich

“ Ik ben een hardnekkige tegenstander van de islam, en ik zal hen met alle mogelijke middelen bekampen. Maar ik respecteer hun vastberadenheid, hun overtuiging ”

niet thuis voelt, die kan evengoed terug. Ik denk niet dat mensen die met de radicale islam dwepen of met Marokkaanse vlaggen zwaaien hier graag zijn. Laten we hen geven wat ze echt willen: Marokko.'

Met een buitenlandse vlag zwaaien is niet strafbaar. Rel schoppen wel...

'Oké, maar is integratie dan alleen het minimum-programma uitvoeren, zoals de voorstanders van de multicultuur dat willen? Je betaalt je belastingen, gaat werken, spreekt een beetje Nederlands, en daarmee is alles prima. Voor mij is dat niet voldoende. Wie hier woont, moet uiteraard het basispakket aanvaarden. Daarmee begint het pas. En daarna is het de bedoeling dat je integraal deel gaat uitmaken van onze samenleving. Dat betekent dat je volledig assimileert, Vlaming onder de Vlamingen wordt. Apartheid werkt niet.'

Maar waar ligt de grens dan om iemand te remigreren? Ik zoek een criterium...

'Kijk, dat is dan altijd weer de vraag: u hebt niets concreets. Terwijl ik vroeger tientallen wetsvoorstellen rond remigratie of het stoppen van immigratie heb opgesteld. Herinner u het 70-puntenplan. Hoe concreet beleid er nu moet uitzien, is aan de volgende generatie binnen mijn partij. Ik zeg alleen: doe niet te vlug water bij de wijn. Eis het maximale.'

'De problemen zijn erger dan vroeger. Het zijn nu de oudere Marokkanen die, nadat de jongeren de boel hebben afgebroken, de straat opgaan om zich te excuseren en de boel op te kuisen. Het zou bij de eerste generatie Marokkanen nooit zijn opgekomen om rel te schoppen. Een zeer merkwaardige en verontrustende evolutie. De wereld verandert in sneltempo ingrijpend. En – ik herhaal – dat is te wijten aan de demografie. De wereld raakt overbevolkt. Dat brengt spanningen met zich mee. De migratiestromen die we nu kennen zijn klein bier bij wat ons te wachten staat. Men treurt nu om 6.000 jaarlijkse migratiedoden op de Middellandse Zee – terecht, overigens. Maar Afrika telt nu iets meer dan een miljard inwoners. Binnen drie decennia zullen dat er meer dan het dubbele zijn. Tegen het einde van deze eeuw zullen dat er vier miljard zijn. Ik moet daar toch geen tekening bij maken?'

Het enige alternatief dat u voorziet, is dan om Europa af te sluiten van de rest van de wereld?

'Dat zal niet volstaan. We zijn met te veel op deze planeet: 8 miljard mensen! Toen ik werd geboren, waren dat er meer dan de helft minder. Binnen dertig jaar zijn we met 10 miljard. 80% daarvan zal in Afrika en Azië leven. Dat zal niet leefbaar zijn. Dus zullen die mensen naar hier proberen komen.'

'Ik geloof niet dat Afrikanen binnen dertig jaar allemaal in perfect geïndustrialiseerde en welvarende landen zullen leven, een elektrische auto, huis en smartphone zullen hebben.'

'Dat gaat niet gebeuren. Niet binnen die korte tijdspanne. Ook de Vlaamse ingenieur en ecologist Fons Jena zegt dat (wijst naar diens boek dat op zijn bureau ligt, "We zijn met te veel. Pleidooi voor een herbergzame wereld", red.). Ik ga een stuk mee in het discours dat we voor het klimaat moeten zorgen. Maar met dien verstande dat het eigenlijke probleem de overbevolking is en niet het klimaat of het tekort aan grondstoffen.'

In de jaren '70 dacht men ook dat de olie op zou zijn tegen het jaar 2000. Dat bleek niet te kloppen. Technologische vooruitgang kunnen we niet voorzien. Het is vaak niet wat men belooft, maar het is vaak ook niet zo erg als men denkt.

'Naar mijn bescheiden mening gaan we naar apocalyptische situaties. En hoe lossen we die op? Door aan geboortebeperving in de derde wereld te doen. Dat is niet onmogelijk. Zelfs een moslimland als Bangladesh is er succesvol in geslaagd het aantal geboortes te beperken. Die richting moet het in meer landen in Azië en Afrika uit. Vooral in landen als Nigeria, Pakistan en Ethiopië. Samen zullen die drie landen binnen enkele decennia veel meer inwoners dan Europa tellen.'

U haalt in uw boek het voorbeeld aan van de elite van het Wereld Economisch Forum, die pro globalisering is. U bent eerlijk genoeg om toe te geven dat mensen binnen die elite, zoals Bill Gates, net zoals u wakker liggen van overbevolking. Los van de vele tekortkomingen van initiatieven als het WEF, is het wel een poging om oplossingen te bedenken op planetaire schaal. We zien nu erg concreet hoe moeilijk het is om in onze multipolaire wereld China, Rusland, Afrika en het Westen te verzoenen.

'Je moet eerst voor jezelf opkomen. Dan pas voor de mensheid. Alleen zo wordt er met je rekening gehouden. Denken dat we met onze humanitaire ambities de wereld gaan redden, is een typisch voorbeeld van neokoloniaal denken. 57 islamitische landen, goed voor 2 miljard mensen, hebben een eigen islamitisch mensenrechtenverdrag ondertekend. Dat verdrag is ondergeschikt aan de Koran en de wetten van de sharia. Onze traditie van mensenrechtenobsessie is echt niet meer de maatstaf in de wereld.'

Neen, natuurlijk niet. Maar u wil het aantal geboortes beperken in de derde wereld. U zal met andere woorden dezelfde neokoloniale morele ingesteldheid nodig hebben om de derde wereld daarvan te overtuigen.

'Hoe kunnen wij dat opleggen aan anderen als wij in Europa woke zijn en niet eens nadenken over onze eigen demografische evolutie? Als we graag onze eigen cultuur overboord gooien? Als we in Europa niet meer leven naar onze scheiding van religie en staat, en naar de gelijkwaardigheid van man en vrouw?'

'Tijdens het WK in Qatar – een echte les in bescheidenheid, was dat - hoorde ik een sjeik op tv zeggen: denken jullie in Europa nu echt dat wij onze hele samenleving gaan omgooien omdat het WK voetbal één maand in ons land plaatsvindt? Dat wij voor voetbal onze manier van leven gaan aanpassen?'

De anticlimax van de Rode Duivels die manmoedig dachten regenboogbanden te dragen om de Qatari eens een lesje te leren, en dat tenslotte niet deden, samen met de rellen na België-Marokko waarbij een Belgische vlag van een balkon werd gerukt, zijn natuurlijk van een symboliek die er niet naast is... (lacht) Dat was een goede oefening in zelfrela-

tivering voor Europa, ja. Ik vrees echter dat men de boodschap nog niet begrepen heeft. Voilà. It's the islam, stupid! Dat is hoe ze zijn: zij veranderen niet voor ons.'

U respecteert de islam?

'(leeft op) Ik ben een hardnekkige ideologische tegenstander van de islam, zoals u weet. En ik zal hen met alle mogelijke middelen bekampen. Maar ik respecteer hun vastberadenheid, hun overtuiging. Alles wat in Qatar is gebeurd, was perfect voor-spelbaar. Maar het naïeve Westen wou dat niet zien. Een regenboogarmbandje... Kom nou, belachelijk!'

Om terug te keren naar de overbevolking: een conservatief denker als de bekende Canadese psycholoog Jordan Peterson vindt voor geboortebeperving pleiten, indruisen tegen een primair recht van alle mensen: kinderen krijgen. Wat u voorstelt, is in feite hetzelfde als wat de ecologen degrowth noemen: de mensheid moet krimpen, op alle gebied, of het nu op energievak is, de grootte van gezinnen, mobiliteit,... Het zal met minder moeten? 'De derde wereld moet dat, niet Europa. Dát is mijn boodschap voor de mensheid. In plaats van alsmat te groeien, zal de wereldsamenleving moeten krimpen. Mijn horizon reikt verder dan het IKEA-plan tegen migratie van mijn partij. Ik ben grootvader van vier. Ik denk vooral na over de wereld van mijn kleinkinderen. De wereld waarin zij kleinkinderen

“ Ik ga voor een deel mee in het klimaatdenken. Maar het eigenlijke probleem is overbevolking. En overbevolking leidt tot omvolking ”

zullen hebben, omstreeks 2070. Mijn partij moet daarover een langetermijnvisie ontwikkelen. Maar ik leg graag de fundamenten voor die tijd. Door bijvoorbeeld controversiële boeken te schrijven over taboe-onderwerpen. Boeken die de media liever dood zwijgen.'

Och... De mainstreampers smult eigenlijk van uw boek. Het is leuker uw partij hiermee aan te vallen, dan met de braver koers die Tom Van Grieken wil uitzetten. Dat vindt de pers maar saai. En dat weet u ook.

'Controverse is goed, want dat zet de dingen in beweging. De pers zal details uit mijn boek bespreken, details die hen niet zinnen. Maar ondertussen heb ik het met mijn lezers wel rechtstreeks over wat echt telt. Want vergis u niet: de mensen moet je niet uitleggen wat omvolking betekent. Die weten dat. En zij hebben lak aan uiteenzettingen over het zogenaamde nazistische karakter van mijn analyse over de omvolking. Ik denk dat de linkse intelligentsia hun geschiedenis niet kennen wanneer zij weigeren in te zien dat het net totalitaire regimes als het nazisme, de islam en het stalinisme zijn die actief omvolken. Ik verzet me er tegen.'

U bent een liefhebber van Europa. Waarom hebt u in Rusland een bondgenoot gezien? Het was makkelijker om het bij het veel Europese Hongarije te houden, een katholiek land, net als Vlaanderen. Wat had u in Rusland te zoeken?

'Ik heb me vergist. Ik ben een kind van mijn tijd. Toen ik jong was en overtuigd anticommunist, was het communisme nog een kracht om rekening mee te houden. Een reële dreiging. Toen de muur viel, dachten wij dat Rusland Europees zou worden. Een westers, kapitalistisch land. Een vrij land, net als de Oost-Europese landen. De krachten die na het communisme op democratische wijze aan de macht kwamen, kenden we, want het waren immers onze bondgenoten tegen het communisme.'

“ Dat Rusland een autocratisch regime werd, dat hadden we niet voorzien. En daar was ik fout, dat besef ik ”

Wij droomden van een Europa van de Oeral tot de Noordzee. Op die manier zou Europa ook sterker worden tegenover de Verenigde Staten. Want de VS hebben een groot overwicht binnen de NAVO, wat niet altijd bevorderlijk is voor de wereldvrede. Ik was lang niet de enige om dat te denken.'

'Het enige goede aan het communisme, is dat het in Oost-Europa een dam is geweest tegen massaimmigratie, multicultuur en politieke correctheid. Oost- en Midden-Europese samenlevingen zijn daarom voor ons altijd heel erg interessant geweest. Want ze tonen hoe Europa stand kan houden tegen een totalitair systeem. Hoe het continent desondanks waarden, cultuur en identiteit kan behouden. Maar men focust zich liever op mijn ontmoetingen met Russische politici, en op vele verdachtmakingen waarbij alles en niets bewezen wordt. Terwijl mijn andere – interessantere – ontmoetingen met Oost-Europese presidenten, ministers en politici, bewust onvermeld blijven. De media gaan graag voorbij aan ons bredere engagement: Centraal- en Oost-Europa zijn de voortrekkers van een ander, trotser Europa. Daar willen de media het liever niet over hebben. Dat Rusland een autocratisch regime werd, dat hadden we niet voorzien. En daar was ik fout, dat besef ik.'

Om af te ronden: u bent geen voorstander van machtsdeelname van uw partij in Vlaanderen?

'Ik weet dat we die oefening ooit zullen moeten maken. Ik waarschuw alleen voor de risico's die daaraan vasthangen. In verschillende Europese landen mislukken rechts-identitaire regeringen al te vaak omdat rechts-identitaire partijen te snel willen regeren. Men moet het juiste moment afwachten. Vaak slagen traditionele politieke partijen erin om, in een situatie waarin de rechts-identitaire coalitiepartner ogenschijnlijk wordt omarmd, de rechtsidentitaire coalitiepartner dood te knippen. Een omhelzing als van een grizzlybeer. Daar lig ik wakker van, dat dat met Vlaams Belang ook zal gebeuren. Jean-Marie Dedecker – overigens

een goede kameraad – zegt dan altijd dat wij mee moeten deelnemen aan de macht zodat wij onszelf kapot kunnen regeren. Ik ben het uiteraard niet met hem eens, maar die analyse bevat wel een kern van waarheid. Rechts-identitaire partijen laten zich te snel kapot regeren.'

'Als het Vlaams Belang aan de macht deelneemt, laat het dan zijn vanuit een positie van electorale en morele sterkte. Niet als extra coalitiepartner. We moeten ooit regeren, daar ben ik het mee eens. Maar niet eerder wanneer, om alleen maar deel te nemen aan de macht. Want dat kan een sirenenzang zijn. Al besef ik dat wij ons nu moeten voorbereiden op machtsdeelname. We moeten inhoudelijk en strategisch klaarstaan. Want het moment zou wel eens sneller daar kunnen zijn dan men denkt.'

Maar niet in 2024, of net wel?

'2024 is het moment. We zullen tegengewerkt worden op alle fronten, van de vakbonden tot de administraties en de media. Maar als we niet de ambitie hebben om ons daar op voor te bereiden, dan zal het nooit lukken. Ik denk dat Vlaanderen er klaar voor is. Ikzelf zal daar geen grote rol meer in spelen, want ik ben van de oppositiegeneratie. De jonge generatie is beter voorbereid op die taak. En Tom Van Grieken zit op dezelfde ideologische lijn. Al is hij pragmatischer in de uitvoering. Zijn grote test moet nog komen.'

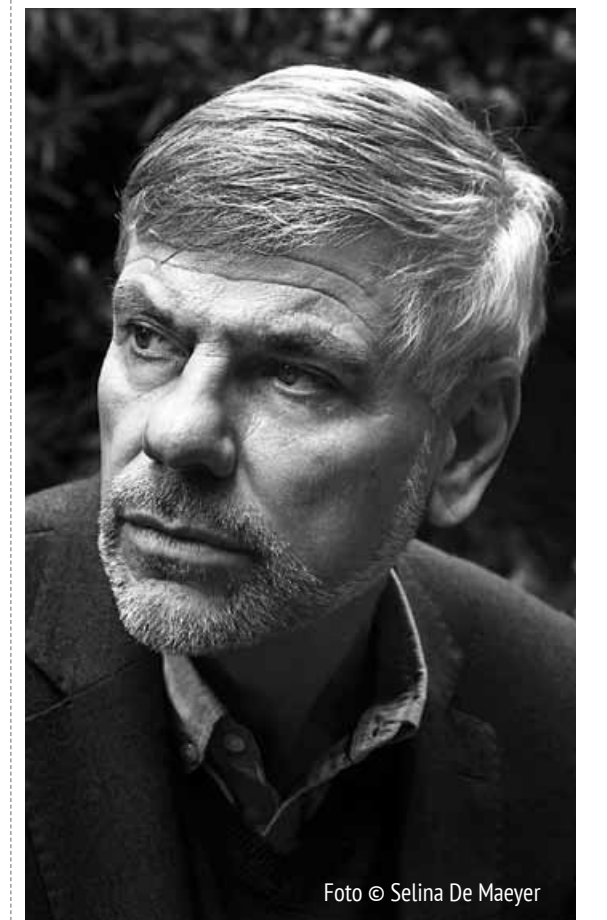

Foto © Selina De Maeyer

FRANS CROLS

ONDERWIJSKRANT, de ondergrondse dwarsligger van het schoolsysteem

Leren in Vlaanderen is onvolledig zonder *Onderwijskrant* te geven wat het toekomst. Lof voor zijn dwarsheid, lange leven en actie voor onderwijs dat geen proefveld is van hobbyisten. *Onderwijskrant* is eigennuttig, vecht vaak ondergronds en prikkelt academici, politici, ambtenaren en de onderwijsnetten.

Je bent jong, pas van de universiteit, valt voor de ommekeer van mei '68 en het progressieve blad *De Nieuwe Maand* (1971-1993) en baant je een weg in het onderwijs. Zoekend en tastend ontstaat een onderwijsblad dat na vier decennia teksten en meningen blijft publiceren die wegen. De redactie is een collectief met een mentor, Raf Feys, die jarenlang de leiding had en nog altijd heeft. *Onderwijskrant* dekt Vlaanderen echter is koel en tegenstribbelend West-Vlaams van karakter en door zijn sterkste pennen. Feys, West-Vlaming, onstuimig, steeds bezig, kantelde vanaf het begin van de jaren 2010 naar de sociale media. Naast de 200 bladzijden per jaar via het tijdschrift, worden duizenden bladzijden bezorgd langs de blog, Facebook en Twitter. Raf Feys haalt vandaag boven de 35.000 tweets. Al dit geweld verschijnt zonder één cent subsidie. Elk nummer van de voorbije jaren was verlieslatend, dus, leeft de gedachte om zich te beperken tot de elektronische uitgave.

Onderwijskrant is de ondergrondse van schoolland en verzetslui zijn zeldzaam in Vlaanderen. Eerder is behoedzaam en braaf de toon tussen Noordzeestrand en Maas. *Onderwijskrant* is reeds 45 jaar en 200 edities een breuk met de schaapachtigheid. Guy Tegenbos, die in *De Standaard* de maat sloeg voor het onderwijs, naast journalist ook ex-kabinetsmedewerker van onderwijsminister Coens, was een tegenstander van *Onderwijskrant*. Vrije tribunes van medewerkers van *Onderwijskrant* worden doorgegaan geweigerd in *De Standaard*, en wel opgenomen in *De Tijd*, *De Morgen* en het *Laatste Nieuws*. De auteurs kunnen zich na de publicatie van hun column verwachten aan geprikkelde reacties van hun schoolhoofd. Het tijdschrift is ongebonden, lokt leraren en auteurs van alle netten, is vrij van politici en professoren. Onder leraren en onderwijskundigen is het een tip voor dwarse teksten.

Als de druk van de zoveelste hervorming van scholen, programma's, opleidingen, eindtermen te hoog wordt, is het tijdschrift een boei voor de verdrikkende leraar en lerares. Het blad *Klasse* vertelt wat de minister wil, want hij betaalt. In de media is er aandacht voor de actualiteit - eindtermen, lerarentekorten, verwarmingsproblemen, verkleuring van de centrumsscholen - en weinig of niet voor de jarenlange aanslag op het Vlaamse kwaliteitsonderwijs door de verdedigers van de 'ontscholing'. Vandaag zijn de gevolgen zichtbaar door slechtere PISA-resultaten, zwakkere leerkrachten, leegloop van de schoolstaf.

Onderwijskrant is onbetaald vrijwilligerswerk, gewaardeerd onder leraren, soms door de directies en zelden door de onderwijszulen. In de voorbije 45 jaar werden 10.000 bladzijden geschreven, tegen 6 uur gemiddeld voor één volle pagina is dat 60.000 werkuren of 1.500 werkweken. Het woord *samizdat* is vandaag minder mondgemeen dan op het hoogtepunt van de Sovjetdictatuur. Het waren Russische ondergrondse vlugschriften tegen het regime. Toch mag het begrip opgerakeld worden voor *Onderwijskrant*. De auteurs werden vaak met de nek bekeken om hun meningen, gedistilleerd uit hun praktijk als leraar, en betaalden de eigen kosten voor documentatie, schrijfwerk, bezoeken, reizen, interviews, deelnemingen aan studiedagen en congressen.

Onderwijskrant botste met een stug legertje van academici, pedagogen, politici en kabinetsmedewerkers die neerkeken op en bakkeleiden met het talent op het terrein. Hein De Belder, redacteur van *De Standaard*, en concurrent van Tegenbos, zag het bij 20 jaar *Onderwijskrant* zo: 'Als hoofdredacteur Raf Feys en co straks onder een auto lopen, dan wordt het muistil in onderwijsland. Zij zijn de luis in de pels van de beleidsmakers. Het is de grote verdienste van *Onderwijskrant* dat een aantal ontsparingen in het onderwijs werden voorkomen en/of achteraf weer afgezwakt of rechtgezet.'

Het robbertje van haast een halve eeuw tussen beleidsmakers en het veld is duidelijk in de inleiding van 'Een kwart eeuw onderwijs in eigen beheer' van de professoren Depaepe, Simon en anderen. Daar staat: 'Het gekozen bronnenmateriaal betreft teksten

en documenten van de beleidsmakers. Het gebruik van deze bronnen maakt dat de tekst onvermijdelijk gekleurd is door het "zelfdiscours" van de beleidslieden.'

“ De gevolgen van 'ontscholing' zijn vandaag zichtbaar door slechtere PISA-resultaten, zwakkere leerkrachten, leegloop van de schoolstaf ”

Onderwijskrant oefent zijn klokkenluidersstem en was in de voorbije kwart eeuw nog scherper dan voordien. Het blad trachtte ontsparingen te voorkomen en debatteerde in zijn kolommen met theoretici van de universiteit en hun navolgers in de Wetstraat. Feys en vrienden constateerden dat de opendebatcultuur in het onderwijs verder verminderde en tegelijkertijd de zelfcensuur bij leraren en directies groeide. De redactie formuleerde het zo in het feestnummer 200 van de lente 2022: 'We waren de voorbije decennia niet enkel de luis in de pels van de beleidsmakers, maar ook van de vele onderwijsexperts en nieuwlichters die voortdurend uitpakten met pedagogische hypes en beeldenstormerij. We gingen in verzet tegen de vervreemding van het onderwijsbeleid en tegen de vele vormen van aantasting van de kwaliteit van het onderwijs. Het behoud en verder optimaliseren van onze sterke Vlaamse onderwijs traditie stonden hierbij centraal.'

Onderwijskrant
vlnr Pieter Van Biervliet,
Raf Feys

Concreet: veel ideeën van Onderwijskrant over effectieve didactische ingrepen, over beter lezen, rekenen, spellen drongen door in de klaspraktijk. Haar directe systeemmethodiek voor het leren lezen werd in Vlaanderen algemeen en principes daarvan werden overgenomen in Nederland. Ook versterkte het tijdschrift de eensgezindheid over het rekenonderwijs dat eerste dreigde ten prooi te vallen aan de New Math-beweging en later aan de onverantwoorde verwachtingen van het zogenaamde 'realistisch rekenen'.

Onderwijskrant pakte modeterminen als *ontscholing* en *ontscholingsdruk* op en analyseerde tot wat voor chaos en negatieve gevolgen deze hebben geleid en leiden. Ontscholing en ontscholingsdruk zijn koepeltermen voor pijnlijke pedagogische evoluties, ook in Vlaanderen, als kennisrelativisme, constructivisme, eenzijdig vaardigheidsonderwijs, afbraak van leraargestuurd onderwijs. De pupillen zullen het van uit hun natuurlijke aanleg wel zelf vinden en zichzelf opleiden.

Voor John Holt, Carl Rogers en andere Angelsaksische onderwijskundigen, die de term 'unschooling' lanceerden na mei '68, was ontscholing de keuze voor: kindgestuurd, structuurarm, sterk gepersonali-

seerd onderwijs. De redactie van Onderwijskrant: 'De ontscholers kozen voor het zelfontplooiingsmodel waarbij afstand genomen werd van de traditie van gestructureerde vakdisciplines en leerinhouden, leerkrachtgestuurd onderwijs, jaarklassen, klassikaal onderwijs, hoge prestatieverwachtingen'.

“ Een halve eeuw is er op het onderwijs en de leraren ingebeukt met het verwijt: wat u doet, beste leerkrachten, deugt niet ”

De internationale vlag van pedagogisch anarchisme en nihilisme drong Vlaanderen binnen in de jaren '70. Presteren was vanaf dan fout, gezag was fout, verstandelijk en intellectueel zijn was fout in de Vlaamse klassen, of dat was minstens het opzet. De visie van 1971 van Onderwijsminister Vermeylen over het Vernieuwd Secundair Onderwijs (VSO) baadde in die 'zachte dynamiek', oordeelde Onderwijskrant.

Vlaamse Leeuw in Istanboel

In 2002 verschijnt 'Gulden Sporen, Torhout's en Vlaams regentaat 1952-2002' van Raf Feys (77). Hij ziet de regentenschool als een revolutie-hefboom van kwalitatief onderwijs voor de Vlaamse jeugd. Feys is onderwijskundige van de KU Leuven en werkte in 1969-1971 aan de democratisering van het onderwijs. Aan de lerarenopleiding van Torhout was hij dertig jaar docent onderwijskunde. Hij publiceerde een tiental vaktechnische boeken. Twintig jaar geleden waren de woorden 'gulden sporen' in een titel geen toeval, wel een geuzendaad. Wie mee was, dacht weliswaar aan de zeven eeuwen sinds 1302. In 2002 was er voor die 700 jaar belangstelling. De Vlaamse regering van Luc Van Den Brande bedacht in de aanloop naar het jubileumjaar een herdenkingsprogramma

in samenwerking met de vereniging Vlaanderen-Europa 2002. Vandaag klinkt zo iets versten, woke verbiedt in navolging van het politiek correcte denken aandacht voor volk en aard. Het regentaat van Torhout, ingekapseld in VIVES, heeft in de geschiedschrijving van de Vlaamse Beweging ten onrechte niet de faam van het Klein-Seminarie in Roeselare en De Groote Stoorring van 1875. Die scholierenopstand werd geleid door Albrecht Rodenbach tegen het gebruik van het Frans in het onderwijs in Vlaanderen. En was geïnspireerd door Hugo Verriest en Guido Gezelle. In het herdenkingsboek van het regentaat blijkt de wil om in Torhout hoogstaande leraren te vormen die jonge mensen ook informeren over hun historische wortels. Van meet af aan was er in Torhout veel interesse voor de persoonsvorming en voor de

culturele vorming van de studenten. In 1956 werd aan het regentaat een keurturngroep opgericht die samen met de gelijknamige kunstgroep THOR, vendelzwaaiers van het college, optrad in Italië, Frankrijk, Nederland, Engeland, Denemarken, Luxemburg, Duitsland, Oostenrijk, Joegoslavië, Griekenland, Bulgarije en Turkije. Ze toonden leeuwenvlaggen en kostuums met leeuwen-symbolen uit de Vlaamse traditie. THOR wapperde en zwierde voor de paus, in het Koninklijk Paleis, in de Royal Albert Hall in Londen, de opera van Rijsel, het kursaal van Oostende en het openluchttheater in Istanboel. De optredens haalden de wereldpers, waar men schreef over 'een verbazende prestatie van de Vlaamse jeugd'.

Raf Feys blikt terug op 40 jaar actie met Onderwijskrant: 'Het blad was in de voorbije decennia wellicht het enige Vlaamse onderwijstijdschrift dat zich verzette tegen de mantra van vernieuwing en vernieling. Het verdedigde en waardeerde de vele sterke kanten van ons onderwijs. De belangrijke deviezen van Onderwijskrant zijn en blijven: conserveren van de sterke kanten en van het meesterschap van de meester, optimaliseren in continuïteit en "keep it simple".'

Een halve eeuw is er op het onderwijs en de leraren ingebeukt met de verwijten: wat u doet beste leerkrachten, deugt niet, bijvoorbeeld indeling in jaarklassen, eisen stellen, tucht vergen, vakken onderwijzen, rapporten opstellen, leerlingen wikken en wegen. Voor linkse doordrijvers als het duo Onderwijsminister Vandebossche en topambtenaar Monard, diens kwade geest, was Kurieren am Symptom onvoldoende, enkel radicale hervormingen konden verlossing brengen voor de (ingebelde) Vlaamse pedagogische ellende.

Jaarklassen, bah, hoe vies, aldus de kamertjesgeleerden. Professor Marc Depaepe volgt de filosoof Michel Foucauld en gelooft dat de jaarklassen enkel werden opgericht om de leerlingen te disciplineren, en tucht vragen is uiteraard des duivels. De onderwijstijdschriften IVO en Impuls ageerden voor het einde van de jaarklassen. Paul Raman van IVO zag het zo in 2009: 'De verderfelijke jaarklassen moeten dringend vervangen worden door leefgroepen met jongeren van verschillende leeftijd met verschillende vorderingen inzake leerprestaties. Men gaat vandaag op zoek naar onderwijs-op-maat van elk kind. De leerling is diegene die steeds op zijn eigen wijze, op grond van wat hij belangrijk vindt, op grond van wat hij kan, zijn eigen leerproces stuurt en actief kennis opbouwt.'

Onderwijskrant stelde vast: 'Onze wereldtopscores voor PISA en TIMSS in de jaren '90 en begin 2000, later niet meer, waren zelfs een doorn in het oog van de vele klagers die hun uiterste best deden om deze te verdoezelen en ze als negatief voor te stellen. De leerkrachten en de opleiders van leraren kregen allesbehalve felicitaties voor de prestaties van hun leerlingen of oud-studenten'.

Kletsmeiers als de Leuvense pedagogen Jan Maschelein en Maarten Simon, van de vakgroep Educatie en Samenleving, verzetten zich tegen het recente rapport van de werkgroep Brinckman waarin het gezond verstand opnieuw aan bod mag komen. Zij dwepen sedert 2000 met de Franse ontscholer en antipedagoog Jacques Rancière. Een staaltje van diens kunnen: 'Op elke plek waar een beroep wordt gedaan op de eigen kennis om anderen te overtuigen, waar iets wordt uitgelegd, wordt per definitie ingegaan tegen het idee van intellectuele gelijkheid en van vrijheid van zelfvorming. Als een leraar instructie geeft, als een politicus vertelt hoe het met het land gesteld is, wordt telkens weer een hiërarchische positie ingenomen, en komt de emancipatie en gelijkheid in de verdrukking. Dit leidt tot afstomping van de leerlingen, de burgers'.

Het evangelie van Rancière kende in Frankrijk geen succes, het Leuven's duo zag er het licht.

Dirk Van Damme en andere nieuwlichters biechten vandaag op dat zij het veld zodanig hebben omgeploegd dat het vol onkruid staat. De kentering is er en wordt politiek verankerd in het regeerakkoord van de regering-Jambon, in de beleidsverklaring van Onderwijsminister Ben Weyts, in het rapport Brinckman van de commissie Beter Onderwijs. De Nederlandse professoren Jaap Scherens en Paul Kirschner analyseerden gelijklopend in hun recente Zwartboek 'Progressief achteruit' de rampzalige neergang van het onderwijs in hun land, een onrechtstreekse ontleding van de pedagogische ziekte van Vlaanderen. Het gidsland Nederland, dat zich al lang niet meer zo durft noemen, is onderwijskundig een kankerpatiënt. Wie voeling zoekt met Vlaamse onderwijzers van de daad moet internetten met Onderwijskrant.

ONDERWIJS KRANT
200

45 JAAR ONDERWIJSKRANT: BALANS

*200 nummers: 10.000 pagina's, sinds 2013 dagelijks fb, blog, tweets: al 35.000:
45 jaar engagement voor degelijk onderwijs & strijd tegen aantasting van de kwaliteit
*Maakte Onderwijskrant de actiepunten in de beginselverklaring van 1977 waar?

*Interview in 1997 over 20 jaar Onderwijskrant en toestand van het onderwijs:
"Raf Feys, gedreven criticus Vlaams onderwijs: vernieuwen is niet hetzelfde als vernielen."
*40 jaar onderwijzer: over evoluties & wel en wee in het onderwijs:
boeiend beroep, maar onderwijstanker liep jammer genoeg averij op

*Ontscholing & ontpedagogisering, reformpedagogiek, nieuwe leren, zachte didactiek, innovatief achteruit vanaf Rousseau tot recente leerpleinen: inleidend hoofdstuk
*Rapport-Brinckman van de commissie 'Beter onderwijs': 'Naar de kern: de leerlingen en hun leerkracht' bevestigt analyses & stellingen van 45 jaar Onderwijskrant

DEZE NMBS-WERF HEEFT ... 5 JAAR VERTRAGING

CHRISTOPHE DEGREEF

FOTO'S: TIM DIRVEN

Vlaanderen heeft het dichtste spoorwegnet van Europa. Jammer genoeg heeft de NMBS te kampen met jarenlange onderinvesteringen voor een stijgend passagiersaantal, overdreven aandacht voor spektakelarchitectuur in plaats van degelijkheid, en een treinaanbod dat niet is afgestemd op de noden van de 21e eeuw. Er is beterschap, zo bewijzen de renovaties van de stations Gent-Sint-Pieters, Mechelen en Antwerpen. Maar vaak duurt het lang. Ondertussen lijken kleinere stations en halteplaatsen een stille dood te sterven. Of zijn ze iets té lang aan hun lot overgelaten, waardoor de reiziger heeft afgehaakt. Een bitterzoete reis door Vlaanderen, met de trein.

De eerste impressie die een reiziger krijgt bij aankomst per trein in België, is het Brusselse Zuidstation. Naast de internationale terminal voor treinreizen naar Frankrijk, Groot-Brittannië en Duitsland, is Brussel-Zuid het derde drukste station van België qua passagiersaantal. Loopt er hier iets fout, dan heeft dat gevolgen voor het treinnet in de rest van het land.

Het grote gebouw op de achtergrond was tot 1998 het grootste postsorteercentrum van België. Het staat al meer dan twee decennia leeg. In de nabije toekomst wordt het echter de hoofdzetel van de NMBS. De werkzaamheden zijn nog maar net begonnen.

Het is niet echt vies, maar wel aftands, het station van Dendermonde. Alleen frituur 't Barakske zorgt voor kleur. Hier kan je nog een frietje steken zonder angst om je trein te missen: de perrons lopen naadloos over in de frituur.

Gent-Sint-Pieters is een epische bouwwerf. Hier toont België ambitie. Dienstmededeling: de totaalrenovatie van het station is al sinds 2006 bezig. De sporen gelegen aan de fietsenstalling zijn al vernieuwd. Wie de trein naar Antwerpen of De Panne moet nemen, moet zich voorlopig nog tevreden stellen met de typische schotsen-scheve grauwhed van het Belgische stationsperron. Wie tussen het nieuwe en het oude station moet overstappen, heeft beter geen hoogtevrees.

De wachthokjes in Gent-Sint-Pieters zijn niet echt uitnodigend. Bekijkt de vrouw op de foto misschien de plannen van het nieuwe station op haar slimme telefoon?

De bestaande centrale voetgangerstunnel van Gent-Sint-Pieters is nogal claustrofobisch tijdens het spitsuur. Gelukkig wordt hij afgebroken om plaats te maken voor een grote, centrale toegangshal tot de sporen.

▲ In Mechelen contrasteren de nieuwe sporen met het oprukkende bos ernaast. Binnen enkele jaren is er van dat bos geen sprake meer, maar zal er links op de foto de rest van de nieuw aan te leggen perrons verrijzen. Dat nieuwe station is in 2027 klaar. Na veertien jaar.

▲ Wie na een pak friet naar het verst gelegen spoor moet hollen, die moet in Dendermonde via een groezelige tunnel. Het water loopt er van de trappen en de muurtegels hebben hun beste tijd gehad. Er liggen matten zodat je niet uitschuift. In 2013 werden renovatieplannen aangekondigd. In 2022 zou men beginnen, en in 2028 moet men klaar zijn. Wij hebben echter weinig beweging gezien.

Trompe-l'oeil. 'Nee, de perrons op de voorgrond worden niet meer gebruikt', zou een factchecker van de VRT schrijven. Dat klopt. Maar het geeft natuurlijk een grappig effect, in het station van Mechelen, dat net zoals Gent ambitieus gerenoveerd wordt. Niet dat er in België geen stations zijn waar het onkruid tussen de plaveien opschiet, natuurlijk.

De man op de foto speelt vals, want het is de bedoeling van NMBS en het Mechels stadsbestuur om de heerlijk nieuwe perrons rookvrij te maken.

◀ ◀ De perrons in Schaarbeek zijn eerder onder handen genomen. Deels. De nieuwe passagierstunnel bracht een betonnen bult aan op de perrons. Of die bult moet dienen om de passagiers een zitplaats te geven, is niet bekend. Maar zitbanken zijn er alleszins nauwelijks in Schaarbeek.

◀ Het stationsgebouw in Schaarbeek werd tien jaar geleden gerenoveerd om er het treinmuseum 'Train World' in te huisvesten. Eén passagierstunnel werd eveneens aangepakt. De andere laat een afgeleefde indruk na. In Schaarbeek zou wel een nieuw stationsgebouw komen, kondigde de NMBS in 2017 aan. Maar om de ene of de andere reden geloven we dat niet.

▶ De Vlaamse forens richting Brussel herkent in de betonnen omheining menig Vlaams tuintje. Alle middelen zijn goed om hem in de hoofdstad het gevoel te geven dat het ook zijn hoofdstad is.

In Tielt Station moeten betonblokken het reizigersverkeer in goede banen leiden: dagelijks nemen toch meer dan 1000 mensen hier de trein. ▶

▼ Leona baat niet meer het gelijknamige stationswinkeltje uit. In haar plaats kwam Gani, een Kosovaar. Zijn gezicht klaart op wanneer we hem vertellen dat we al in Kosovo geweest zijn. Net wanneer de trein aankomt, duwt hij enkele zakken chips in onze handen voor de reis. 'Schrijft u op dat ik Vlaanderen dankbaar ben voor de kansen die ik hier krijg, alstublieft?'

FILIP MICHIELS

▲ Johan Overtveldt
Foto © Tim Dirven

“LAAT ONS NIET DISCUSSIËREN OVER HET AANTAL OLIJVEN IN EEN POTJE”

Europees parlements lid Johan Van Overtveldt (N-VA)

Johan Van Overtveldt (N-VA) maakt in 2019 de overstap van de nationale politiek naar het Europees Parlement. Daar bouwde hij intussen een stevige reputatie op, en hij schopte het tot voorzitter van de niet onbelangrijke commissie Begroting. Van Overtveldt toont zich vandaag een koele minnaar van méér Europa, en pleit vooral voor een Europa met meer toegevoegde waarde. ‘Het Europees Parlement verliest zich nog al te vaak in ronduit idiote resoluties waarvan geen hond wakker ligt

De Europese Commissie gaf de Belgische begroting vorige maand nog maar eens een slecht rapport. Het scenario dat zich dan ontvouwt, is stilaan voorspelbaar: Europa uit fundamentele kritiek, de premier belooft beterschap, en daarna gaan we opnieuw over tot de orde van de dag. Kan het ook anders?

Johan Van Overtveldt: ‘Ik heb het idee dat er inzake overheidsfinanciën – en dit geldt dan niet enkel voor België - toch een en ander aan het veranderen is binnen de Europese Commissie, al zullen ze dat wellicht nooit hardop zeggen. We zijn stilaan in een situatie beland waarin de sanering van de overheidsfinanciën onmogelijk blijkt als we niet eerst een aantal structurele veranderingen doorvoeren. De Europese focus zal alsmaar meer verschuiven richting grote hervormingen die absoluut noodzakelijk zijn om opnieuw tot economische groei te komen, eerder dan te blijven hameren op het naakte begrotingscijfer.’

‘Ik merk ook een groeiende gevoeligheid bij de commissie rond afspraken die daarover met lidstaten waren gemaakt maar vervolgens toch niet worden nagekomen. Ik kan echt wel bevestigen dat

de commissie ronduit verbolgen was over het feit dat er opnieuw niets in huis lijkt te komen van de noodzakelijke pensioenhervormingen in ons land.’

De commissie heeft de stok achter de deur uiteraard ook zelf uit handen gegeven door de Europese begrotingsdoelstellingen (een begrotingstekort van maximaal 3 procent van het BBP en een staatschuld van niet meer dan 60 procent van het BBP, red.) nu al tot eind 2023 te laten vallen. De omstandigheden waren uitzonderlijk, dat klopt, maar waartoe dienen regels als ze enkel in economisch voorspoedige tijden worden toegepast?

‘We moeten realistisch zijn: de commissie beschikt niet over de instrumenten om die begrotingsdoelstellingen zelf af te dwingen. Daar komt nog bovenop dat, zeker in de huidige economische context, de commissie het zich ook niet kan veroorloven om een aantal lidstaten openlijk op het strafbankje te zetten. Ook Italië en Frankrijk staan er financieel niet bijster goed voor, maar wat zou de reactie zijn van de internationale financiële markten, mocht de commissie die landen openlijk kapittelen? De gevolgen zouden catastrofaal kunnen zijn.’

Standbeeld

De oppositie, waaronder ook N-VA, toonde zich bijzonder verontwaardigd over het fel oplopende begrotingstekort, maar ook de regering Michel – waar u deel van uitmaakte - is er nooit in geslaagd om een begrotingsevenwicht te realiseren.

‘Dat klopt, maar eind 2018 hadden we het tekort op federaal niveau wel teruggedrongen tot 0,3 procent. Dit gaat dan over een bedrag van zowat 1,5 miljard euro. Vandaag zou er een standbeeld worden opgetrokken, mocht de federale regering hiermee kunnen uitpakken. In de vier jaar dat ik minister van Financiën was in de regering Michel heb ik twee lessen geleerd. Ten eerste: wil je de begroting min of meer in evenwicht krijgen, dan is een werkzaamheidsgraad van 80 procent een absolute noodzaak. Ten tweede: je schuldenberg werk je enkel weg met een stevige en volgehouden economische groei van 3 à 4 procent over een periode van tien jaar. Ierland – jaren geleden ook de slechtste leerling van de Europese klas - heeft ooit bewezen dat dit perfect kan.’

Naar Europa dan: als voorzitter van de commissie Begroting in het Europees Parlement maakt u zich al enige tijd flink wat zorgen over de evolutie van die Europese begroting. Onder meer omdat steeds meer uitgaven buiten het reguliere financiële kader worden gehouden en zo dus ook aan de de controle van het Europees Parlement ontsnappen?

‘Grosso modo gaat een derde van de totale Europese begroting – jaarlijks goed voor ruim 185 miljard euro – naar de landbouw, een ander derde gaat naar de structuurfondsen en het laatste derde financiert al de rest. Ik noem dat een budget van het verleden. Het bbp per capita van een lidstaat zoals Polen – nog altijd een belangrijke begunstigde van die structuurfondsen - ligt vandaag al bijna even hoog als dat van pakweg Spanje, dat indertijd nochtans ook heel veel Europees geld mocht ont-

vangen. We moeten het Europese budget dus veel meer afstemmen op de toekomst, en veel zwaarder inzetten op research, innovatie of echt toekomstgerichte landbouw.’

‘Ik pleit dus voor ingrijpende verschuivingen binnen dat Europese budget, maar daarnaast is er inderdaad een groeiend probleem met de controle op de uitgaven. Zelfs die Europese instanties die vandaag belast zijn met de controle op de Euro-

“ Ik heb zeer veel respect voor de strijd die Oekraïne voert, maar laat ons niet vergeten dat Oekraïne in zowat alle rankings tot de corruptste landen van Europa behoort ”

pese begroting – vooral de Europese Rekenkamer en het Agentschap voor Fraudebestrijding – klagen dit nu aan. Zij hebben bijvoorbeeld amper zicht op het geld dat in het kader van het nieuwe Europese herstellfonds wordt uitgekeerd aan de lidstaten. Let wel: dit gaat over liefst 735 miljard euro, deels in leningen en deels in fondsen. De commissie legde de lidstaten een aantal criteria op waaraan ze moesten voldoen om dat geld te ontvangen, maar intussen werd afgesproken dat het de lidstaten zelf zijn die de controle op de besteding van die middelen moeten doen. Met andere woorden: je geeft iemand geld en je vraagt die tegelijk ook toe te zien op de correcte besteding daarvan.’

Stilzwijgend akkoord

Ziet u daar dan een bewuste strategie in van de Raad van ministers?

‘Ik kan me niet van die indruk ontdoen, al heb ik daar geen bewijs voor. Ik ben toch nogal nauw betrokken geweest bij heel wat van die besprekingen en ik heb het gevoel dat er hierover een soort stilzwijgend akkoord bestaat tussen enerzijds een aantal lidstaten en anderzijds de commissie. Eerst

“ We moeten het Europese budget meer afstemmen op de toekomst, en zwaarder inzetten op research, innovatie of toekomstgerichte landbouw ”

wordt de commissie uitgestuurd om dat reusachtige bedrag te lenen op de kapitaalmarkten – een absolute primeur overigens – waarna de lidstaten die centen dan via allerlei programma's verdelen. Het Europees Parlement wordt zo volledig buitenspel gezet.’

U zetelt intussen ruim drie jaar in dat Europees Parlement. Bent u ontgoocheld in de al bij al toch beperkte macht van dat verkozen uithangbord van Europa?

‘Ik ben daar eerder genuanceerd in. Enerzijds hangen je macht en invloed als Europees Parle-

mentslid grotendeels af van de contacten die je legt en de initiatieven die je zelf neemt. Anderzijds beschikt het parlement wel degelijk over wetgevende macht. Ikzelf ben, via het Econ-comité, nu nauw betrokken bij de nieuwe Basel 3 en Solvency 2-wetgeving. Ik kan je verzekeren dat dit, onder meer voor de banken en verzekeringsmaatschappijen, héél relevante wetgeving is. Wat wél klopt, is dat dit parlement vaak zichzelf verliest in allerlei ronduit idiote resoluties waar echt geen hond van wakker ligt.'

Het verzet tegen de 'bemoeienissen van Europa' lijkt de jongste jaren vooral aan de rechterzijde van het politieke spectrum stevig toegenomen. Daarin keren twee factoren steeds terug: enerzijds het idee dat de EU de Europese burgers en bedrijven een vaak onrealistische groene agenda oplegt, anderzijds de onverbloemde woke-agenda van sommige Europese commissarissen. Hoe kijkt u daar zelf tegen aan?

'Ik ben het voor een groot stuk eens met die kritiek. Neem nu die groene agenda: men probeert nu ook in de bankenreglementering allerlei nieuwe groene doelstellingen binnen te smokkelen. Waardoor banken zich verplicht zullen zien om uitgerekend aan mensen die niet over de centen beschikken om een nieuwe of zeer goed geïsoleerde woning te kopen, een hogere hypothecaire rente te vragen.'

'Een ander voorbeeld: de inflatie. Begin 2021 stond de gasprijs nog viermaal lager dan begin 2022, toen de Russen Oekraïne nog niet waren binnengevallen. Die enorme stijging in amper een jaar tijd lag deels aan het onverwacht snelle herstel van de economie na de pandemie, maar net zo goed aan de totaal onrealistische groene agenda van mensen zoals Europees Commissaris Frans Timmermans (verantwoordelijk voor de Europese Green Deal, nvdr). Onder meer door de veel te korte transitieperiode richting een economie die volledig op hernieuwbare energie moet draaien, heeft Europa zelf de gasprijs mee de hoogte ingejaagd. Dat is onverantwoord groen activisme. Iedereen weet dat die transitie minstens 25 jaar zal duren, en zeker gas zullen we binnen twintig jaar nog altijd nodig hebben.'

Kernenergie

Eenzelfde activistische agenda zie je natuurlijk ook in het Europees Parlement, dat in tegenstelling tot de commissie wél democratisch verkozen is en in theorie dus een afspiegeling zou moeten zijn van de politieke voorkeuren van de Europese burgers. 'Dat klopt, maar dat is snel aan het veranderen: de activistische groene meerderheid binnen het Europees Parlement is duidelijk aan het afkalven. Ik heb het gevoel dat er stilaan een nieuw realisme groeit, wat zich bijvoorbeeld ook duidelijk vertaalt in de veranderde positie tegenover kernenergie. In dat opzicht zijn ook de recente voorstellen van de Amerikaanse president Biden behoorlijk veelzeggend. Hij maakt daarmee een stevige bocht ten opzichte van het politieke discours dat we hier de voorbije jaren in Europa veelal hoorden. Op termijn hebben we dus nood aan een nieuwe Europese Commissie die zich een pak minder activistisch op-

▲ Johan Overtveldt

Foto © Tim Dirven

stelt. Het beleid van Frans Timmermans heeft flink wat schade veroorzaakt, en ook commissievoorzitter Von der Leyen draagt daarin een gedeelde verantwoordelijkheid.'

Uzelf werd enkele weken geleden door een Europees onderzoeksplatform uitgeroepen tot een van de vijf meest invloedrijke Europese parlementsleden. Heeft dat te maken met het feit dat u zich vaak mee buigt over behoorlijk technische financiële dossiers – die politiek vaak iets minder gevoelig liggen – of is het toch vooral te danken aan de

“ In praktijk gedragen de meeste politici zich toch nog altijd in de eerste plaats als Fransman, Italiaan of Nederlander, en niet als Europeaan ”

manier waarop u aan politiek doet?

'Het klopt dat het soort technische dossiers die mijn richting uitkomen vaak wat minder weerklank krijgen, waardoor ze ook wat minder gevoelig liggen. Maar tegelijk lig ik daardoor niet zelden ook mee aan de basis van nieuwe wetgeving en die heeft uiteraard wél impact. Daarnaast heb ik natuurlijk ook vier jaar deel uitgemaakt van de

nogmaals, ik zou het aantal meelopers in de nationale parlementen ook niet te eten willen geven.'

Vindt u de Europese constructie zoals ze vandaag is voldoende transparant en democratisch?

'Europa zit tussen twee stoelen. Enerzijds dromen sommigen van een soort federale staat naar Amerikaans model. Anderzijds – en dat is dan de eerder minimalistische invulling – is er het concept van een Europa dat niet veel verder reikt dan een goed uitgebouwde interne markt. Dat was min of meer ook de Thatcheriaanse visie op Europa en persoonlijk leun ik daar een stuk dichter bij aan. Europa moet vooral actief proberen te zijn in domeinen waar het toegevoegde waarde kan scheppen. In 2014, in een debat met Guy Verhofstadt, noemde ik de connectiviteit van het Europese energiesysteem als een mooi voorbeeld daarvan.'

'Anno 2022 zien we helaas dat de EU op dat vlak een mooie kans gemist heeft. Europa ontpopt zich in praktijk nog al te veel tot een wankel schip op drift dat alle richtingen uitvaart, terwijl het in de haven nochtans als een mooi gestroomlijnd schip vertrokken was. Daar hebben de vaak tegengestelde nationale belangen natuurlijk veel mee te maken: in praktijk gedragen de meeste politici zich toch nog altijd in de eerste plaats als Fransman, Italiaan of Nederlander, en niet als Europeaan. Laat ons de meerwaarde van Europa dus opnieuw definiëren en daarmee aan de slag gaan, eerder dan te discussiëren over het aantal olijven dat er precies in één potje mag zitten.'

Er staan nogal wat landen in de EU-wachtrij. Hoe kijkt u zelf aan tegen de uitbreidingsplannen die nu opnieuw op tafel liggen?

'Daar moeten we echt even mee stoppen, zelfs als het over Oekraïne gaat. Ik heb gigantisch veel respect voor de dappere strijd die dat land momenteel voert, maar we mogen ook niet blind zijn voor de vaststelling dat Oekraïne in zowat alle rankings tot de meest corrupte landen van Europa wordt gerekend.'

Hoe ziet u uw politieke toekomst na 2024?

'Als het van mij afhangt, zou ik politiek nog wel even willen doorgaan. Gezien de reputatie – en dat zeg ik in alle nederigheid - die ik de voorbije jaren binnen de EU heb opgebouwd, lijkt het me voor mijn partij niet slecht om daar nog verder op te kapitaliseren. Maar goed, we zullen zien hoe de kaarten in 2024 liggen natuurlijk.'

Bart De Wever maakte enkele weken geleden duidelijk dat de N-VA niet in een federale regering stapt zonder een regeerakkoord dat resoluut op een nieuw, confederaal staatsmodel mikt. Vindt u dat een strategisch goede zet? Hij sluit hiermee wellicht ook een aantal deuren.

'Ik denk dat het hoog tijd is om duidelijke taal te spreken. En we zullen dan in 2024 wel zien of die partijen die nu de deur sluiten zich dan nog altijd even resoluut opstellen. Als er de voorbije jaren één ding duidelijk is geworden, dan is het toch wel dat het huidige model niet meer werkt.'

Belgische regering, en dan heb je ook wel geleerd hoe je complexe onderhandelingen best aanpakt. Zo krijg je al snel de reputatie de juiste man te zijn om lastige dossiers toch over de meet te trekken.'

Blijft natuurlijk ook de vaststelling dat er in het Europees Parlement net iets te veel backbenchers – tweederangspolitici zeg maar – zitten. Mensen die in eigen land fin de carrière zijn of die als bedankje een plek op de Europese lijst wisten te versieren, maar daar amper een verschil maken?

'Dat is een deels correcte analyse, maar ze geldt in mijn ogen net zo goed voor de Europese Commissie. Persoonlijk heb ik deze job nooit als een afdankertje beschouwd, net omdat ik besef dat je ook vanuit dit parlement wel degelijk impact kan hebben via wetgevend werk.'

Mooie kans

Dit alles draagt natuurlijk wel bij tot de perceptie dat het Europees Parlement vooral een praatbarak is. En dat de échte beslissingen in Europa achter gesloten deuren worden genomen en dus vaak ook niet voldoende draagvlak zouden hebben?

'Dat geldt net zo goed voor de nationale politiek. Ook daar trekt vooral het kernkabinet aan de kar en moeten enkele topministers de doorbraken forceren. Op Europees vlak komen de écht belangrijke beslissingen vooral van de raad, dat is juist, en in het parlement lopen er effectief wel wat mensen rond die voor weinig toegevoegde waarde zorgen. Maar

JOHAN SANCTORUM

PAPA, IK WIL AGENT WORDEN

▲ Johan Sanctorum is filosoof-publicist en Doorbraak-columnist.

Op 10 november jongstleden werd in Brussel politieman Thomas Montjoie doodgestoken onder de kreet 'Alahoe Akbar'. Unisono betuigden politici hun medeleven aan nabestaanden en aan het korps. De vader, Yassine Mahi, was gekend bij het OCAD. Hij zat tot 2019 in de gevangenis en stond op de CELEX-lijst van gedetineerden die onder speciaal toezicht staan omdat ze ook in de gevangenis actief blijven als moslimextremist.

De lat op de grond

De gerechtvaardigde woede van de agenten omwille van deze terreurdaad, die veel te schroomvallig ook zo werd benoemd, verbergt een dieper liggend euvel. Eind jaren '90 werd, in het zog van de Dutroux-affaire, de politiehervorming uitgetekend. De rivaliteit tussen politie en rijkswacht bleek vooral de criminaliteit ten goede te komen, met als dieptepunt de Bende van Nijvel.

De hervorming resulteerde in een federale politie (de rijkswacht en gerechtelijke politie), en een lokale poot (de gemeentelijke politie). Deze laatste staat nog steeds onder het gezag van een of meer burgemeesters. Wat soms hilarische toestanden oplevert, zoals een agent die boetes uitschrijft aan een tent waar een eetfestijn van een politieke partij doorgaat, en daarvoor door de burgemeester

(Veerle Baeyens, N-VA, Haaltert) op het matje wordt geroepen.

Hoe word je agent?

De lat ligt laag, het rekruteren verloopt niettemin moeizaam. Omdat de federale rekruteringsdienst slecht en traag werkt, én omdat het aantal kandidaten tegenvalt. Flik zijn is niet hip, ondanks de loonschalen en de bonussen voor weekendwerk. Dus zakken de criteria. De proeven zijn een lacher-tje, en wie niet slaagt voor de selectie kan tot vier keer herkansen. Het is als in het onderwijs en de zorg: ingewijden vertellen dat de lat 'bijna op de grond wordt gelegd', waardoor ook minder kosjere figuren de opleiding mogen starten, zoals mensen met een veroordeling wegens zware verkeersagressie, een verleden in de drugscriminaliteit, of zelfs banden met het jihad-milieu.

Aan de andere kant krijg je ook watjes binnen, mensen die psychisch eigenlijk niet deugen voor het beroep, wegens gebrek aan stressbestendigheid, cognitieve capaciteiten of gewoon fysieke conditie. Ook die krijgen uiteindelijk de graad van inspecteur (beginnend agent). Resultaat: het korps vertoont een amalgaam van uitstekende krachten, over gewone ambtenaren, tot ronduit ongeschikte personen die zelfs een gevaar voor hun collega's vormen.

PS- en Ecolo-baronieën

De Brusselse politie is van deze malaise het schoolvoorbeeld. Desalniettemin dwingen de beruchte jongerenbendes no go-zones af waar de agenten zich zelfs niet meer laten zien. Agressie op politiepersoneel (en brandweer en ambulanciers) is dagelijkse kost. Zo krijg je een cultuur van wegkijken. Een angstcultuur binnen de politie. Wat verlang je meer als crimineel?

Bovendien bestaat Brussel nog altijd uit zes autonome politiezones, bestierd door de 19 gemeenten waar vooral PS en Ecolo de plak zwaaien - de fameuze baronieën - en men begrijpt het politieke microklimaat, gericht op het pampere van de allochtone populatie en niet-verbaliseren. De ex-burgemeester van Molenbeek, Philippe Moureaux (PS), was van dat tolerantiebeleid de gangmaker. Nu heeft zijn dochter Catherine de fakkel overgenomen.

Deze Brusselse context geldt ook voor het 'drama' van agent Thomas Montjoie: een opeenstapeling van fouten - het parket dat ondanks zijn dossier koos voor een vrijwillige psychiatrische begeleiding, een foute inschatting en afhandeling door agenten zelf...

Passende solidariteit

Dat de verantwoordelijke politici - Annelies Verlinden van Binnenlandse Zaken en Vincent Van Quickenborne van justitie - zich verschuilen achter een emo-mist, was te verwachten. Verlinden schreef meteen een warme Open Brief aan alle politiemensen en familie, wat zo uit het regieboek van crisisbeheersing komt. De politievakbonden pikken zo'n façadepoets niet meer, terecht. Los van de krasse taal van de vakbond, is de sfeer in het korps weinig combattief. Het siert de vader van de vermoorde agent dat hij niet wil dat 'de dood van zijn zoon tot haat leidt', maar je moet natuurlijk wel man en paard noemen. Waar zitten de risico's? Hoe ze beheersen? Welke draaiboeken bestaan in welke crisissituaties? Tevens mogen solidariteit en medeleven niet leiden tot het idee dat een politiekorps iets als een scoutsclub is. We hebben, naast fietsendieven, met zware drugscriminelen te maken en een sterke verankering van het jihadisme, speciaal in Brussel. Erger: er is een sociologische link tussen die twee. De lokale politie, zeker de Brusselse, lijkt mentaal en technisch niet klaar om grootstadproblemen te lijf te gaan met het nodige professionalisme. Het is een detail, maar men kan zich de vraag stellen waarom dat portier van de politiewagen niet vergrendeld was, zodat de man met het mes zomaar kon toeslaan.

Special Forces

Jongens en meisjes die een rustige, veilige job zoeken, moeten niet bij de politie gaan. Dat is gewoon een foute perceptie die door wervingsdiensten wordt gecreëerd. Het is erg wat met inspecteur Montjoie is gebeurd, maar een familielid van me heeft als ziekenhuisarts de eerste coronagolf niet overleefd. Ook het slachtoffer van zijn plicht, hij werd in intieme kring zonder veel misbaar begraven. Hetzelfde geldt voor verpleegkundigen, brandweert-lui, militairen en al wie een risicoberoep uitoefent.

Ik weet wel dat een pandemie iets anders is dan een terreurdreiging. Maar het gaat om beroepsrisico's die mensen maar beter goed inschatten voor ze eraan beginnen. Dat vraagt om een zorgvuldige selectie, een adequate opleiding én een goede verloning. Leg de lat hoog genoeg en waarschuw vooraf. En zorg vooral dat het leidende kader bemand is met hoog gekwalificeerd personeel. Ondertussen zijn de omstandigheden waarin burgeractivist Yannick Verdyck in zijn woning te Merksem door een (Franstalige) afdeling van de Special Forces werd neergekogeld, nog altijd niet opgehelderd. Ik wacht nog altijd op het rapport van het Comité P. De pers neemt een omerta in acht, men lijkt te rekenen op een stille verdwijning van de zaak uit de media.

België-Marokko: 0-2

Ondertussen zijn de rellen gepasseerd na de WK-match België-Marokko. Beelden van in brand gestoken auto's en geblokkeerde metroportalen vulden het tv-journaal. Weerom waren de commentaren in de media en de politiek vooral emotioneel: 'bedroevend', dixit Annelies Verlinden, ondertussen een experte inzake emo-commentaar. En weer is de politie furieus. Vincent Houssin van de politievakbond VSOA moppert dat de verantwoordelijke minister te midden van haar verontwaardiging niets doet. Haar collega Vincent Van Quickenborne evenmin. Terwijl men een kat een kat moet noemen: dit voetbalvandalisme gaat uit van een Marokkaanse subcultuur die uit is op confrontatie met een cultuur die ze als vijandig beschouwt.

Elke ontkenning van deze sociologische realiteit zal het probleem doen toenemen. Daarnaast moet men zich dringend bezinnen over de performantiegraad van een politiekorps. Weten alle rekruten waaraan ze beginnen, en in welke mate kunnen ze extreme geweldsituaties aan? Het jongetje van zes dat agent wil worden, dat vinden we sympathiek, maar helaas is dit een beroep met risico's. Waarbij de bevoegde ministers zich niet moeten verstoppen achter ridicule emo-tweets als het uit de hand loopt.

Moet de politiehervorming voor een stuk teruggedraaid worden, en dient er opnieuw een onderscheid gemaakt te worden tussen zachte ordehandhaving (lokale politie) en beheersing van extreem geweld en vandalisme, tot en met regelrechte terreur (meer een 'rijkswacht'-klus)? Ik vermoed dat Verlinden en Van Quickenborne hier bessen dat het een politiek ongemakkelijke vraag is, en met name vooral de moslimgemeenschap, in het vizier komt. Wordt het beroep van agent daarom in een amateuristisch keurslijf gestopt? Om bepaalde agressieve subculturen te ontzien? Dat zou ronduit een daad zijn van crimineel verzuim.

Ondertussen hebben wij wereldwijd het hoogste overheidsbeslag, de leegste staatskas en de slechtste publieke dienstverlening. De politievakbonden zullen het debat met de politiek breed moeten spelen, anders blijven we agenten begraven die jammerlijk, spijtig, bedroevend om het leven komen

DOMINIC POTTERS

“CYBERAANVALLEN worden steeds geraffineerder”

Hoewel ons land elke dag met aanvallen geconfronteerd wordt, is de Belgische aanpak rond cyberveiligheid onvoldoende, zegt N-VA-kamerlid Michaël Freilich. Veiligheidsexpert Kenneth Lasoen en de Belgische Defensie nuanceren. ‘We doen al veel. Maar er is meer bewustwording nodig bij de burger. Je kan cyberdreiging niet alleen afwentelen op de openbare of private sector.’

De Belgische Defensie en Belgische bedrijven hebben meer en meer te maken met gecoördineerde aanvallen met ‘malware’ uit Rusland of China. Ook u kent waarschijnlijk de vele mails met de vraag om op een onbekende link te klikken. Vaak verstopt binnen een zogezegde vraag van uw bank, of iemand die zich voor overheid of bedrijf voordoet.

Klikt u als privépersoon of als werknemer op zo'n link, dan blokkeren alle systemen. En moet u of uw werknemer losgeld betalen om de boel te deblokken. In het beste geval. In het slechtste geval – wat bijna altijd zo is - kent de aanvaller al uw geheimen. Die hij zal verkopen of misbruiken op het schimmige Dark Web, het onzichtbare grootste deel van het internet.

Cybersecurity is anno 2022 een niet weg te denken prioriteit, met andere woorden. Of we nu kijken naar de security-breach bij onze Defensie vorig jaar, of de reikwijdte van de Russische inmenging in de Amerikaanse presidentsverkiezingen, één ding is duidelijk: het gevaar is reëel. Maar zijn onze oplossingen voldoende? Investeert België in een verdediging? N-VA-kamerlid Michael Freilich meent van niet. ‘Er is een gebrek aan eenheid van commando’, zegt hij. ‘Eerste minister Alexander De Croo toont geen leiderschap en maakt van cyberveiligheid geen prioriteit. Cybersecuritybeleid moet daarom een pri-

oriteit worden van alle toekomstige regeringen. Dit kunnen ze doen door deze bevoegdheid onder te brengen bij bijvoorbeeld de minister van Defensie, Justitie, Binnenlandse Zaken of de staatssecretaris voor Digitalisering. Het is belangrijk dat cyberveiligheid onder één departement valt. De grote vraag is nu: wie is er eigenlijk verantwoordelijk? Het Belgisch Centrum voor Cyberveiligheid (CCB) levert degelijk werk, maar er is weinig politieke sturing.’ Freilich wordt in deze kritiek deels bijgestaan door Kenneth Lasoen, inlichtingenexpert en docent Inlichtingen- en Veiligheidsstudies aan de Universiteit van Antwerpen. Al nuanceert Lasoen. ‘Op dit moment valt cyberveiligheid onder vijf ministeries. Dat kan inderdaad beter. Net omdat er nu te veel departementen zijn, kijkt iedereen naar de premier. Eenheid van commando is belangrijk. Maar cybersecurity geniet wel degelijk politieke prioriteit. Cyberveiligheid staat duidelijk in het regeerakkoord’, zegt Lasoen.

Bijleren

‘Na de intense aanval in december 2021 – die we hebben afgewend, hebben we al onze procedures en systemen uitgebreid kunnen testen en verscherpen waar nodig. We leren met andere woorden uit elke aanval’, reageert de persdienst van het Belgische ministerie van Defensie. ‘Het CCB coördineert de uitvoering van het cyberveiligheidsbeleid in België. De komende jaren investeren we 284 miljoen euro, wat onze cybercomponent fors zal doen groeien. Bovendien werft Defensie ook aan rond cyberveiligheid. De arbeidsmarkt is in ons land echter uiterst krap. De concurrentie met de private sector is en blijft een uitdaging.’ De toekomstige Cyber Command, onze nieuwe Cybercomponent, is wel onderhevig aan alle beperkingen die inherent zijn aan de procedures die van toepassing zijn binnen de openbare diensten. De wervingsprocedures voor het burgerpersoneel zijn nog niet voldoende flexibel en aangepast aan de digitale noden, zo kijkt Defensie opmerkelijk genoeg ook in eigen boezem. Dat Defensie moeite zou hebben mensen te vinden, nuanceert kamerlid Michael Freilich. ‘Professionals vinden zeker de weg naar de publieke sector door de jobzekerheid die dat biedt. Onderschat ook niet het idealisme. Maar er kan wel ingezet worden op loonsverhogingen, zodat de aantrekkingskracht ten opzichte van de private sector behouden blijft.’

Het nieuwe Cyber Command

Door Defensie werd er net verwezen naar het Cyber Command. Die nieuwe cel moet België op de internationale kaart zetten in de strijd tegen cybercriminaliteit. Ook zal ze leiden tot een beter opleidingsaanbod en een vernieuwde inzet. Dat gelooft Kenneth Lasoen. ‘Met het Cyber Command krijgen we als land meer wapens om ons te verdedigen tegen de digitale dreiging. Dat is een grote stap vooruit. België hinkt achterop ten opzichte van onze buurlanden, maar we zijn wel bezig met een enorme inhaalbeweging. Zo stijgen we in verschillende rankings inzake cyberveiligheid. Een land als bijvoorbeeld Nederland heeft gewoonweg veel grotere diensten en budgetten die ze ter beschikking kan stellen.’ Freilich is sceptischer en vindt dat er

nog te veel werk aan de winkel is. ‘België heeft veel cruciale doelwitten, zoals de haven van Antwerpen, de Europese instellingen en de NAVO. We moeten onze systemen hier echt wel beter tegen wapenen door vaker simulaties te houden. Niet alleen binnen Defensie zelf, maar binnen de brede samenleving. Er kan meer worden samengewerkt met bedrijven.’ Volgens Defensie wordt hier al op verschillende manieren op ingezet. ‘Wij hebben een reeks contractuele partners in de industrie, samenwerkingen met de academische wereld en verenigingen, en adviseurs uit onze reserve die we altijd kunnen oproepen wanneer dat nodig is.’

Enkele maanden geleden verklaarde Freilich op een lezing aan de UAntwerpen, dat het Belgische cybersecuritybeleid nog te afhankelijk is van grote internationale spelers als de Europese Unie en de Verenigde Staten. Daarbij verklaarde hij dat de EU wel goed werk levert, maar geen maatwerk kan leveren. De vraag is ook of een louter institutionele aanpak volstaat om ons te verweren tegen cyberaanvallen van grootmachten als China en Rusland? Immers, Defensie kan niet in een vacuüm werken. Politiek is één, een risico-mentaliteit kweken bij alle Belgen, over de hele samenleving, is een ander paar mouwen.

Totaalaanpak

‘Cyberaanvallen vinden dagelijks plaats op alle netwerken binnen ons land. Dit zal niet stoppen, wel integendeel’, aldus Defensie. ‘We leren als ministerie bij, maar aanvallen worden steeds geraffineerder, wat ons ertoe verplicht ons snel te laten aanpassen aan de evolutie van de dreiging. Nul risico bestaat niet. We bereiden ons dan ook dagelijks voor op de volgende mogelijke complexe aanval. Maar wat voor ons, Defensie, geldt, is uiteraard ook van toepassing voor alle publieke en private organisaties binnen ons land en, in de brede zin, binnen de maatschappij. Elk beleidsniveau, elk publiek of privaat bedrijf, elke organisatie, elke kennisinstelling en uiteindelijk, elke burger draagt hier een eigen verantwoordelijkheid. Het gaat niet op om deze dreiging af te wentelen op alleen maar de publieke of private sector. Er is een totaalaanpak nodig. Een “whole-of-society-aanpak” is de enige effectieve weg.’ Dat beaamt ook Kenneth Lasoen: ‘Veel burgers liggen wakker van ransomware. Ze worden er ook steeds vaker mee geconfronteerd. Wat dat betreft zijn we nog niet aan het einde van de dreiging. We maken immers steeds meer gebruik van chat-applicaties en sociale media. En het internet zoals we dat kennen evolueert naar een Internet of Things. Binnenkort gebruiken veel mensen slimme thermostaten in hun huis die ze via internet vanop afstand kunnen regelen. Toepassingen als Google Home nemen een deel van het huishoudmanagement over. Ook het uitbreiden van het 5G-netwerk zorgt ervoor dat het toenemen van digitaal gebruiksgemak, evenredig is aan de veiligheidsrisico's die hiermee gepaard gaan. We moeten ons daar veel bewuster van worden.’ Ook het uitbreiden van het 5G-netwerk zorgt ervoor dat het toenemen van digitaal gebruiksgemak, evenredig is aan de veiligheidsrisico's die hiermee gepaard gaan. □

Ventilus: de hoogspanningslijn die West-Vlaanderen verdeelt

CHRISTOPHE DEGREEF

“Sommigen ondergaan hier echt de DRIE PLAGEN VAN DEMIR”

De bouw van de Ventilus-hoogspanningslijn beroert de West-Vlaamse gemoederen. Groene stroom legt het voor één keer af tegen economie. Naast zorgen over gezondheid is de inzet de gekrenkte ondernemersziel van West-Vlaanderen. ‘In Vlaanderen bekijkt men alles in functie van Antwerpen.

‘Weet je wat ik van Ventilus vind? Dat ze de mensen die klagen, zonder elektriciteit zouden moeten zetten. Het zal rap gedaan zijn.’

We horen ze weinig, zulke meningen, langsheen de autoweg E403 Brugge-Kortrijk. Onze bed & breakfasteigenaar is nochtans van het eerder vriendelijke type. Praat graag. Biedt spontaan een biertje aan wanneer we arriveren. Twee desnoods. Niet meteen het clichébeeld van de zwijgzame boer. Nochtans is hij ook landbouwer, en woont hij niet ver van het toekomstige tracé. Hij haalt zijn schouders op. ‘Ik lig er niet wakker van.’ Hij heeft zo zijn eigen zaken, wil zijn boerderij verkopen. Niet meer omkijken. Maar hij vindt geen kopers. ‘Jonge mensen kunnen dat bedrag niet meer neertellen. En een leven lang hard werken om het af te betalen doen mensen niet meer voor een landbouwbedrijf.’ De regen tikt tegen de ruiten, het stormt buiten. Bij het ontbijt verse pistolets met salami. Ze kraken.

‘Ze weten het niet’

‘De CEO van Elia, Chris Peeters, heeft aan mij toegegeven dat Elia momenteel niet over de technologie beschikt om hun energie-eiland in de Noordzee operationeel te krijgen. Ook de integratie van gelijk-

stroom in een wisselstroomnetwerk is een technologie die ze naar eigen zeggen pas rond 2030 echt zullen beheersen. Nochtans is die integratie nodig om dat eiland te doen werken. Toch wil Elia het eiland in 2026 al klaar hebben. Wel, dat begrijp ik niet.’

Iedereen verwijst naar Bart Dochy; ingenieur, landbouwer, Vlaams parlementslid én burgemeester van Ledegem. Iedereen, dat zijn de overige burgemeesters, die niet met ons wil praten. Zo niet Dochy, sinds Ventilus nationaal bekend werd zowat de ‘woordvoerder’ van de getroffen gemeenten. ‘Elia weet niet of de ondergrondse Ventilus-optie onmogelijk is. Het onderzoek dat wij daarover vragen is nooit uitgevoerd. Dat is de waarheid’, zo zegt Dochy met klem. ‘Ze hebben de mensen proberen wijsmaken dat de ondergrondse gelijkstroom-oplossing een schandalige meerkost is. Zes miljard euro is veel geld, daar ben ik het mee eens. Maar het transport van energie zal Elia miljarden opbrengen. Bovendien zijn die zes miljard euro investeringen voor de ondergrondse optie of gelijkstroom een totaalpakket voor de aanleg tot in Wallonië, onteigeningen en onderhoud van de lijn voor de volgende drie decennia inbegrepen. Terwijl het miljard dat Ventilus bovengronds zou kosten, de berekening is zonder rekening te houden met al die dingen. Dat is appels met citroenen vergelijken.’

Geen wet

Voor Dochy is het eerste rapport van Ventilus-intendant Guy Vloebergh duidelijk. ‘Ventilus is ondergronds mogelijk, maar nu nog niet. We zullen dus geduld moeten hebben. En we zullen met z’n allen rond de tafel moeten zitten. Ik geloof dat we tegen 2030 perfect een oplossing kunnen bedenken voor Ventilus. Ik voel aan dat de Duitse professor Dirk Westermann – die het werk van de intendant nog eens nader onderzocht heeft – dat ook zo wil zeggen. Westermann heeft in Duitsland ook zo’n complex project begeleid. Maar het verschil is dat in Duitsland het tracé ondergronds moest omdat de wet dat vereiste. Als de wet helpt, dan gaat het sneller. Maar in Vlaanderen is er nog geen wet.’ Wat Dochy stoort, is dat het argument van groene energie goed lijkt om alle normen te laten varen. En boven de hoofden van de burger te beslissen. ‘Groen gelooft in een bovengrondse Ventilus omdat zij blindelings geloven in het groene mirakel. Niemand is tegen groene elektriciteit, maar het is nog wel altijd elektriciteit, in een bijzonder hoge spanning, getransporteerd boven mensenhoofden. Mag groene elektriciteit dan niet duurzaam getransporteerd worden? Voor Groen blijkbaar niet.’

De burgemeester van Ledegem kijkt ook argwanend naar de N-VA, nochtans een regeringspartner in Vlaanderen. ‘Ik heb de indruk dat N-VA alleen spreekt voor de belangen van de Antwerpse haven, die al lang hebben beslist dat Ventilus er moet komen omdat België energiebevoorradingsproblemen dreigt te hebben. De discussie over energiebevoorrading staat nochtans los van Ventilus. De Grote Manitou uit Antwerpen heeft mij al persoonlijk gezegd dat hij weet dat zulke grote projecten er alleen maar kunnen komen als de bevolking mee

▲ **Bart Dochy**
burgemeester
Ledegem

“Niemand is tegen groene elektriciteit, maar het is nog wel altijd elektriciteit, in een bijzonder hoge spanning, getransporteerd boven mensenhoofden”

is. De Wever begrijpt dat na de Oosterweelsaga maar al te goed. Maar hij lijkt er niet naar te willen handelen.’

Bart Somers

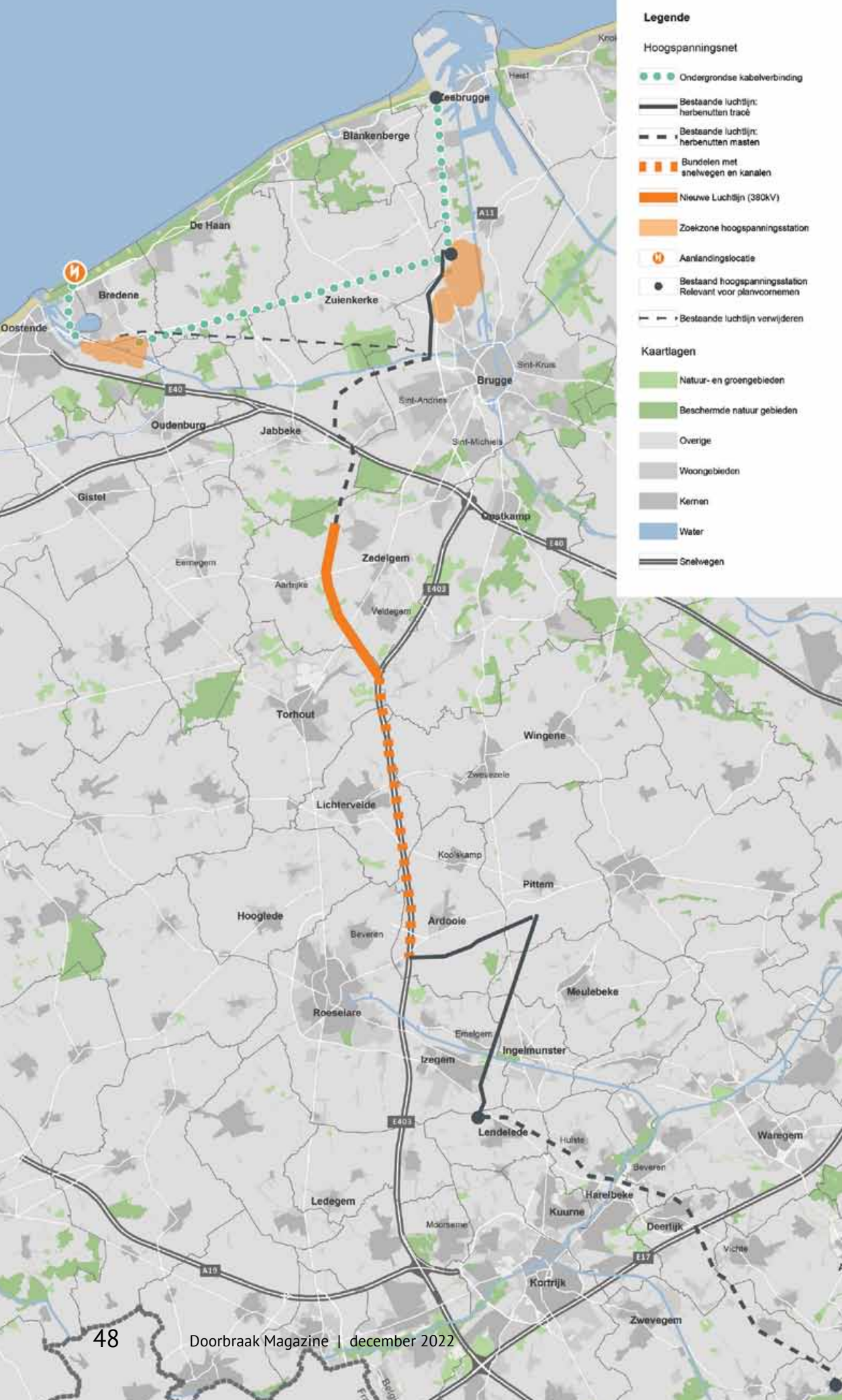
De christendemocraat zegt geen partijpoliticus te zijn. Geen enkele burgemeester in de streek, ook niet die van de N-VA. ‘Dat interesseert ons niet. Wij hebben hier zo al genoeg werk.’ En dan ontvouwt zich toch het bredere kader. ‘Wat ons wel stoort, is dat in Vlaanderen alles in functie van Antwerpen wordt bekeken. Antwerpen krijgt bijna de helft van de financiële middelen uit het Vlaamse gemeentefonds, en het Mechelen van Bart Somers (Open Vld) krijgt evenzeer een groot deel. Plattelandsgemeenten krijgen haast niets. De idee leeft dat wij niet weten wat de echte problemen zijn wanneer wij middelen vragen om onze natuur en landbouw te beschermen, of nieuwe woon-eenheden willen bouwen. Open ruimte bewaren, daarmee heeft Bart Somers mij al eens uitgelachen. Dat is niet alleen een West-Vlaamse frustratie. De Vlaamse Rand rond Brussel krijgt evenzeer weinig middelen. En daar gaat het om véél meer inwoners dan hier.’

Dat Dochy landbouwer is, brengt hem ook op een andere manier diametraal tegenover de huidige Vlaamse regering. Dochy leeft op als het over landbouw gaat. Uit het niets diept hij een dikke zelf geschreven paper op, getiteld: ‘De landbouw in West-Vlaanderen.’

Boerkes

‘Wat wij hier op een kleine oppervlakte produceren, is een technologisch en economisch wonder. Maar de administratie in Vlaanderen ziet ons nog als de spreekwoordelijke boerkes. Wij zijn hier economisch actief en willen hier actief blijven, en geven op onze eigen manier het landschap vorm. Daarbij proberen we zelf het evenwicht tussen economie en ecologie te bewaren. Dat gaat soms traag en is niet perfect, maar elke boer die ik ken

is daar wel mee bezig. Maar dat zint Zuhul Demirs administratie niet. Op de administratie van de N-VA-minister voor Leefmilieu wil men een radicale ommezwaai, van bovenaf opgelegd. Ik word altijd aangesproken als lobbyist van de Boerenbond. Maar de mensen waarop Demir steunt, daarover worden nooit vragen gesteld. Daar zitten nochtans flink wat ideologische roeien en groenen tussen. Je moet eerlijk zijn, hé.'

Terug naar Ventilus. West-Vlaanderen telt flink wat bedrijven met multinationale ambities. Tussen Roeselare en Izegem bevindt zich langs de E403 zo'n groeipool waar meer dan 1.000 mensen werken. Voorzichtige wolvenkrabbers verrijzen, zoals bij het telecommunicatie- en softwarebedrijf Skyline Communications. Wat begon als een uit de hand gelopen hobby van Leo Vandenberghe, wordt vandaag voortgezet door zijn drie zonen. Die hebben het uitgebouwd tot een bedrijf met wereldwijd 300 werknemers. In 2014 verrees hier de West-Vlaamse miniversie van Silicon Valley. Kantoren met ontspanningsruimtes, evenementenzalen, biljarttafels en muziek. En een extra sociale zekerheidsfonds voor zieke werknemers, gefinancierd door het bedrijf. Het probleem: Skyline ligt nabij twee van de vier mogelijke tracés van Ventilus.

Complex

'De verwarring over Ventilus komt door de verwarring over de plandoelstellingen. Zolang Elia wil dat die zes plandoelstellingen in één keer worden uitgevoerd, lijkt het alsof het volledig ondergrondse tracé technisch onmogelijk is. Maar dat is het niet. Zowel Dirk Westermann als intendant Vloebergh hebben dat nooit beweerd. Ze hebben het alleen

Frederik Vandenberghe Skyline Communications

“Mijn verzet tegen Ventilus gaat meer om het feit dat men niet naar ons luistert. Zelfs niet als we meedenken. Daar kan ik niet tegen”

nooit echt mogen onderzoeken van Elia en de Vlaamse regering', zegt Frederik Vandenberghe, de financieel directeur van Skyline Communications. 'Eén van de doelstellingen van Ventilus is het elektriciteitsnetwerk in West-Vlaanderen versterken. Niemand is daar tegen. Maar het West-Vlaamse energienetwerk kan afzonderlijk van Ventilus worden versterkt. Ventilus is in de eerste plaats immers een energienetwerk die moet dienen om energie naar heel België en verder naar onze buurlanden te transporteren. Als men met Ventilus het lokale netwerk wil versterken, dan moet men de elektriciteit die over Ventilus getransporteerd wordt, afzwakken tot 150 kilovolt, de gangbare spanning op ons bestaande netwerk. Die plandoelstelling maakt Ventilus complex.'

Groene groeimarkt

Dat Elia een kostprijs kan klevan op het ondergrondse tracé op gelijkstroom, wil voor Vandenberghe zeggen dat dat alternatief wel degelijk een optie is. 'Zes miljard euro vinden zij gewoonweg niet in lijn met hun plannen. Laat me nog even terugkeren naar de plandoelstellingen. Eigenlijk zijn alleen de eerste twee doelstellingen belangrijk voor Elia: energie van op de Noordzee aan land brengen, en het Belgische energienetwerk robuust houden. Maar daarvoor kan je perfect met gelijkstroom werken, ondergronds.' 'Groene elektriciteit is een groeimarkt. Elia verdient goed aan de teloorgang van de kerncentrales. De energieshift naar duurzame energiebronnen betekent dat er veel meer geïnvesteerd zal moeten worden in infrastructuur. Groene energie is namelijk niet constant: het waait niet altijd voldoende. Ventilus is de cruciale schakel om groene energie

VENTILUS: DE FEITEN

Netbeheerder Elia investeert in windmolenparken op de Noordzee. De energie die hier geproduceerd wordt, zal Elia transporteren. Omdat Elia een Belgische publiek-private monopolist is, zal een flink deel van die elektriciteit bij Belgische consumenten aankomen. Hiervoor betaalt de consument een transportbijdrage, verwerkt in de elektriciteitsfactuur. De grootste afzonderlijke eigenaars van Elia zijn de gemeenteholding Publi-T (44,82%), Katoen Natie (9,31%) en vele private investeerders (38,04%).

Momenteel ontbreekt echter de verbinding om de energie van op de Noordzee naar het binnenland te transporteren. Dat deel heet Ventilus in West-Vlaanderen en Boucle de Hainaut in Wallonië. Die verbinding is ook nodig om

wanneer de nieuwe energie in België afgenomen wordt, stabiliteit in het hoogspanningsnetwerk te bouwen.

Omdat het hoogspanningsnetwerk in België via wisselstroom verloopt, wil Elia de energie van op zee die in Zeebrugge aan land komt, omzetten van gelijkstroom naar wisselstroom. Wisselstroom is nodig om het netwerk flexibel te geven: bij over- of onderbelasting kunnen operatoren er snel mee schakelen.

Wisselstroom wordt doorgevoerd door hoogspanningslijnen boven de grond. Op die manier heeft Elia zes mogelijke tracés uitgetekend in de provincie West-Vlaanderen. Een groot deel van die bovengrondse tracés loopt langs de snelweg E403 Brugge-Kortrijk. Ergens

ter hoogte van Roeselare moet deze leiding echter naar het zuidoosten afbuigen, richting Wallonië.

Voor de burgerplatformen, betrokken burgemeesters en getroffen bedrijven moet Ventilus volledig ondergronds gebracht worden, op gelijkstroom. Dat is op papier een makkelijke manier om veel elektriciteit te transporteren van punt A naar punt B. Omdat Ventilus echter afgetakt moet worden naar lokale bestaande hoogspanningslijnen op wisselstroom, zullen daarvoor enkele nieuwe en dure omvormers moeten gebouwd worden. De elektromagnetische straling is bij het ondergrondse tracé niet minder, maar de blootstellingscorridor wel kleiner. Langdurige blootstelling aan elektromagnetische straling van hoogspanningslijnen kan

een gezondheidsrisico inhouden. Al staat dat niet volledig wetenschappelijk vast. Hoewel de Vlaamse regering de ondergrondse optie heeft laten onderzoeken, spreekt zowel het door de Vlaamse regering gevraagde rapport van "intendant" (bemiddelaar) Guy Vloebergh als het rapport van de Duitse topingenieur Dirk Westermann zich niet expliciet uit tegen de ondergrondse optie. Zij wijzen echter wel op de toegenomen complexiteit en kostprijs die de ondergrondse optie met zich meebrengt. De technologie voor de ondergrondse optie zou ook nog niet voldragen zijn. Het rapport van de intendant roept de Vlaamse regering ook op om de maximale elektromagnetische blootstellingsdichtheid van 0,4 microTesla uit gezondheidsvoorzorg te gaan hanteren.

te transporteren van onze Noordzee naar het buitenland. Elia betaalt daar geen heffingen op, heffingen die wij als consument wel betalen. Voor onze eigen elektriciteitsproductie hebben we in principe Ventilus ook niet nodig. Ik vraag me daarom af waarom de Vlaming Ventilus wel moet betalen via zijn energiefactuur. Want dat is natuurlijk hoe Elia Ventilus financiert.'

6 GigaWatt

De ironie van de zaak ontgaat Vandenberghe niet: hij als ondernemer die het opneemt tegen een groot project.

'Ik ben de eerste om te zeggen dat je in Vlaanderen geen spade meer in de grond krijgt, en dat dat nefast is voor onze economie. Maar het verbaast me dat de Vlaamse overheid hier totaal geen aandacht besteedt aan de maatschappelijke gevolgen van onze elektriciteits-honger.'

Vandenberghe redeneert verder. 'Het elektromagnetisch veld onder een bovengrondse Ventiluslijn zal ongekend hoog zijn: 6 GigaWatt aan vermogen zal er door Ventilus stromen. Dat kennen we nog niet op die schaal in Vlaanderen. Wie in een straal van 100 meter onder het tracé van meer dan 80 kilometer lang woont, wordt blootgesteld aan een elektromagnetische dichtheid van 9 microTesla. In Nederland bedraagt de blootstellingsnorm nu 0,4 microTesla. Er is een correlatie tussen wonen in de buurt van elektromagnetische straling en leukemie bij kinderen. Geen oorzakelijk verband, dat weet ik. Maar een recent rapport van de Nederlandse gezondheidsraad spreekt wel over een vermoeden van causaliteit.'

Leukemie

'Inzichten evolueren. Wat voor mij de doorslag geeft om voorzichtig te zijn, is dat men in Nederland vaststelt dat er ook een correlatie is tussen mensen die in de energiesector werken, en de stijging van het aantal kankers. Voorheen kon men nog denken dat de correlatie te wijten was aan het

▲ **Sofie Van den Briele**
ondernemer

“Als ze de macht van de tsjeven hier breken, dan wordt het hier een zwarte provincie, dat geef ik u op een blaadje. Dan gaat de midden- en ondernemersklasse rebelleren”

feit dat vooral armere en minder opgeleide mensen in de buurt van hoogspanningskabels wonen, mensen die doorgaans een ongezondere levensstijl hebben. Maar niet als het om mensen gaat die elke dag met elektriciteit werken. We kunnen nu met goede argumenten vermoeden dat iedereen een verhoogd risico loopt op leukemie door te veel elektromagnetische straling. Ik vind daarom dat Elia en de Vlaamse overheid dat risico niet kunnen nemen. Dat is ook de redenering in Nederland: men wil daar geen kinderen meer laten opgroeien onder hoogspanningslijnen. Uit voorzorg. Daarom zou de Vlaamse overheid en Elia mensen gewoonweg uit voorzorg moeten onteigenen als ze voor het bovengrondse tracé willen gaan. Dat lijkt me in het algemeen belang.'

Punk 2.0

'Het gezondheidsaspect is voor mij meer dan genoeg aandacht waard, maar zelf ben ik niet zo risicoschuw. Mijn verzet tegen Ventilus gaat meer om het feit dat men niet naar ons luistert. Zelfs niet als we meedenken. Daar kan ik niet tegen.'

Sofie Vandenberghe is niet je doorsnee ondernemer. Samen met haar man Sam Bulik baten ze 'Bulik 2.0' uit, een bedrijfje dat marketinggadgets en bedrijfsmeubels maakt. Door de coronacrisis viel een groot deel daarvan weg. Dat hield het echtpaar niet tegen om snel om te schakelen: heel wat van de plexiglazen schermen die in (West-)Vlaanderen staan, komen uit hun atelier.

Vandenberghe was al enkele keren finaliste als 'jonge ondernemer van het jaar' in West-Vlaanderen. Denk hier niet aan een keurige Vlerick girl. Vandenberghe is een punkster met de gave van het woord.

Tsjeven breken

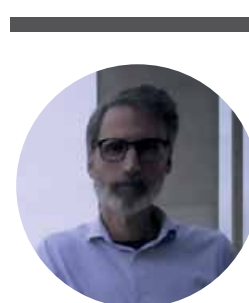
'Zie je die twee windmolens daar naast de E403? Daartussen komt het voorkeurstacé', zegt Vandenberghe voor haar atelier, tussen Izegem en Sint-Eloois-Winkel. 'Kijk, wij wonen en werken hier graag, en zijn gehecht aan onze streek. Onteigenen

zal hechte gemeenschappen opbreken. Dat is een serieuze factor om mee rekening te houden. Ik wil geen compensatie om hier weg te gaan, ik wil dat Ventilus onder de grond komt, zodat iedereen content is. Als men voluit wil gaan en toch het bovengrondse traject wil, dan moet men gelijkwaardige terreinen zoeken voor ons zodat wij ons bedrijf onder dezelfde omstandigheden kunnen heropbouwen. Dat is haast onbegonnen werk. Het volledig ondergrondse tracé lijkt me dan een beter en goedkoper compromis. En toch willen ze niet luisteren.' De ondernemer en moeder van twee heeft haar eigen analyse waarom er niet geluisterd wordt. Die is allermint technisch, maar wel politiek. 'In 2024 zijn het verkiezingen en zal België op weg zijn naar een energiebevoorradingsprobleem. Dat West-Vlaanderen tegen Ventilus is, is in dat verhaal collateral damage. Dat merk je ook in het stikstofdebat: de boeren worden opgeofferd in naam van de vooruitgang. In West-Vlaanderen ondergaan sommigen echt de drie plagen van Demir (mestactieplan, stikstofakkoord en Ventilus, nvdr). Door de kernuitstap staan de zenuwen gespannen. En dus moet men iets beslissen.'

'Maar als ze de macht van de tsjeven hier breken, dan wordt het hier een zwarte provincie, dat geef ik u op een blaadje. Dan gaat de midden- en ondernemersklasse rebelleren. Ik begrijp de gok van de politiek daarom niet om zo op het bovengrondse tracé te blijven hameren. Ze spelen met vuur.'

Elektrificering

'We staan voor een enorme energietransitie. In België investeren we veel in windmolenparken om voorop te lopen in de energietransitie. Vorige week stelde Elia nog in een studie dat de vraag naar elektriciteit alleen maar zal stijgen. We gaan massaal elektrisch rijden, bedrijven schakelen over op een productie die grotendeels door elektriciteit gedreven wordt, en gezinnen verwarmen meer en meer op basis van warmtepompen die elektriciteit nodig hebben. Als we mee willen zijn, dan moeten

▲ **Frederik Vandenberghe**
Skyline Communications

“Ik ben de eerste om te klagen dat je in Vlaanderen geen spade meer in de grond krijgt. Maar het verbaast me dat de Vlaamse overheid hier totaal geen aandacht besteedt aan gezondheid”

we investeren in nieuwe hoogspanningsinfrastructuur. Daarom is Ventilus nodig. In naam van het algemeen belang.'

Dat zegt Hans Maertens, de directeur van werkgeversorganisatie Voka, aan de telefoon. Maertens is van West-Vlaanderen. Zelfs van Lichtervelde, naast de E403. Maar maakt een totaal andere analyse. 'Vlaanderen moet hierdoor. De bovengrondse optie lijkt ons momenteel de enige realistische, haalbare en betaalbare optie. De zes plandoelstellingen van Elia worden zowel door de gemeenten als door de Vlaamse regering aanvaard. Alle zes doelstellingen zijn dan ook belangrijk om mee te blijven met de elektrificering van onze samenleving.'

'Ik wil het protest niet minimaliseren', zegt Maertens. 'Maar na het protest heeft intendant Vloerbergh onderzocht of bovengrondse hoogspanning gezondheidsrisico's inhoudt, en of de ondergrondse optie te realiseren zou zijn. Wel, er is op dit moment geen aangetoond oorzakelijk verband tussen hoogspanning en leukemie. En de ondergrondse optie werd niet realistisch bevonden. Nadien heeft men dat nog eens onderzocht, en kwam men tot dezelfde conclusies. Daarom zijn we bij Voka geneigd om de bovengrondse optie het voordeel van de twijfel te geven. Mooi is het niet, zo'n hoogspanningslijn. Maar gezien de context is het de te verkiezen optie. Het algemeen belang primeert hier voor ons op het particuliere belang.'

Onvergunbaarheid

Dat Voka onvoldoende aandacht besteedt aan bedrijven die getroffen worden, ontkent Maertens met klem. 'Voka is altijd een voorstander geweest van een degelijke compensatieregeling voor omwonenden en bedrijven. Dat zou zelfs een nieuwe impuls kunnen geven aan de regio. We hebben nood aan een toekomstverbond voor midden-West-Vlaanderen dat de omgeving verzoent met het algemene belang. We hebben dat zo al besproken met de getroffen ondernemers.'

'Weet u, het verbaast me dat men denkt dat er geen compensatie zal zijn. Niemand heeft dat ooit beweerd. Wel klopt het dat er voor bedrijven geen vaste regels zijn over hoe de compensatie moet verlopen. Het is namelijk moeilijk om voor hen een algemene regel te formuleren. Maar ik vang signalen op dat de Vlaamse regering dat momenteel wel bespreekt met de federale regering.'

'Vergis u niet: wij beseffen hoe Ventilus er in West-Vlaanderen in hakt', zegt Maertens. 'Maar er zijn oplossingen mogelijk: een deel van de lijn kan ondergronds. Dat geeft ook Elia toe, zodat bijvoorbeeld in Roeselare en Izegem het tracé onder de getroffen bedrijven kan lopen. Op eigen initiatief nu over oplossingen praten met bedrijven en omwonenden, is echter onmogelijk. Dan riskeer je jammer genoeg procedurefouten. Daarom verloopt het gesprek nu met getrokken messen.'

'Ik hoop dat we het juridische moeras kunnen vermijden. We dreigen in Vlaanderen in een situatie terecht te komen waarbij de duurzame transitie onvergunbaar dreigt te worden. Daarvan liggen we bij Voka wakker.'

Weg met Doorbraak!

12-20 juni: Kroatië en Bosnië-Herzegovina.

Een rondreis in Kroatië met uitstappen naar Mostar en Serajevo in Bosnië-Herzegovina met Christophe Degreef. (Vliegtuig/bus)

2-10 juli: Schotland.

Op zoek naar het verleden van Schotland, autocarreis met Harry De Paepe. (Boot/bus)

20-27 augustus: Cruise op de Douro.

Cruise van Porto tot Salamanca met Paul Boonefaes. (Vliegtuig/cruise)

15-22 september: Noord-Griekenland.

Rondreis in Noord-Griekenland met Dirk Rochtus. (Vliegtuig/bus)

20 november-5 december: Zuid-Afrika.

In het spoor van de Afrikaner. Prachtige rondreis in Zuid-Afrika met Dirk Laeremans. (Vliegtuig/bus)

Exclusieve reizen
om nooit te vergeten!

DOORBRAAK
Reizen

Programma's, info en inschrijvingen: Doorbraak.be/reizen

Gebeten door DOORBRAAK?

Doorbraak Magazine verschijnt viermaal per jaar.
Op Doorbraak.be kan u dagelijks terecht voor een mix van onafhankelijke journalistiek, opiniestukken en columns.

Abonnementformules?

Doorbraak Magazine

01

Een jaarabonnement op het **magazine** (4 nummers/jaar) kost 40 euro

Doorbraak.be Online

02

Een abonnement op **Doorbraak.be** kost 9 euro/maand of 90 euro/jaar

Combo

03

Een Combo-abonnement voor **Magazine + online** kost 125 euro/jaar

Vriend van Doorbraak

04

Voor 150 euro/jaar wordt u **Vriend van Doorbraak** (abonnement op site + magazine, uitnodiging voor evenementen, kortingen,...)

Alle info op www.doorbraak.be/doorbraak-plus/

FILIP MICHIELS

Ex-moslims over hun leven na de islam

'IK KAN EN IK WIL NIET LANGER VLUCHTEN'

Moslim ben je – zo wil alvast de Koran het – voor altijd. Wie toch van zijn geloof af wil, gaat vaak door de hel, ook in ons land. Van een compleet sociaal isolement over fysiek geweld tot zelfs doodsbereidingen: het zijn getuigenissen die aan de ribben blijven kleven. 'Ik ben moe. Te moe om te blijven liegen, te moe om nog langer constant op de vlucht te slaan.'

Z e zal het in de loop van ons gesprek meermaals herhalen: ze doet haar verhaal niet voor zichzelf. Ze doet het voor al die tienermeisjes in ons land voor wie het nog niet te laat is. Meisjes die, net als zichzelf dertig jaar geleden, worstelen met hun geloof, en die dreigen te bezwijken onder de enorme sociale druk vanuit hun familie en omgeving die daarmee gepaard gaat. Sara was medio 20 toen ze in 2003 haar geboorteland Tsjetsjenië ontvluchtte naar ons land. Een deel van haar familie had hier intussen al opvang gekregen, en dus was België ook voor haar de meest voor de hand liggende bestemming.

'Ik ben nog geboren in de toenmalige Sovjetunie, waar er voor de islam amper plaats was in de maatschappij. In de jaren negentig heb ik dat geleidelijk zien veranderen. Ik moet 15 of 16 geweest zijn toen mijn vader me verplichtte om een hoofddoek te dragen. Daarvoor hadden we zelfs nooit hoofddoeken gekend. Ik herinner me nog dat de school toen alsmaar meer een soort van toevluchtsoord voor me werd. Niet alleen studeerde ik heel graag, ik kon er vooral ook ontsnappen aan

de steeds grotere druk thuis. Zelf had ik immers helemaal niets met godsdienst, en mijn vader was vaak hard en meedogenloos. Toen er medio jaren negentig een eerste vernietigende oorlog tussen Tsjetsjenië en Rusland uitbrak, verslechterde de situatie in ijltempo, en na die oorlog werd zelfs de sharia ingevoerd. In die periode werd ik ook uitgetrouwde aan een vreselijke, bijzonder gewelddadige man, die zelf ook de wapens had opgenomen.'

Na de eerste Tsjetsjeense oorlog medio jaren negentig volgde enkele jaren later een nog veel wreder conflict, waarin het islamitische fundamentalisme almaar bepalender werd. Toch is Sara niet zozeer gevlucht voor de oorlog, klinkt het, maar eerder uit angst voor haar toenmalige echtgenoot. 'Hoewel we intussen samen enkele kinderen hadden, heeft hij me meermaals te verstaan gegeven dat hij voor mij een martelaarsdood als zwarte weduwe weggelegd zag. Ooit zou ik op pad worden gestuurd met een bomgordel om. Weigeren was geen optie. Vrouwen luisteren naar hun echtgenoot, dat schrijft de islam zo voor. Ik heb behoorlijk veel in de koran gelezen, ik weet intussen veel beter dan heel wat zogezegde islamkenners hier wat er wel en niet staat.'

Ongelovigen bekeren

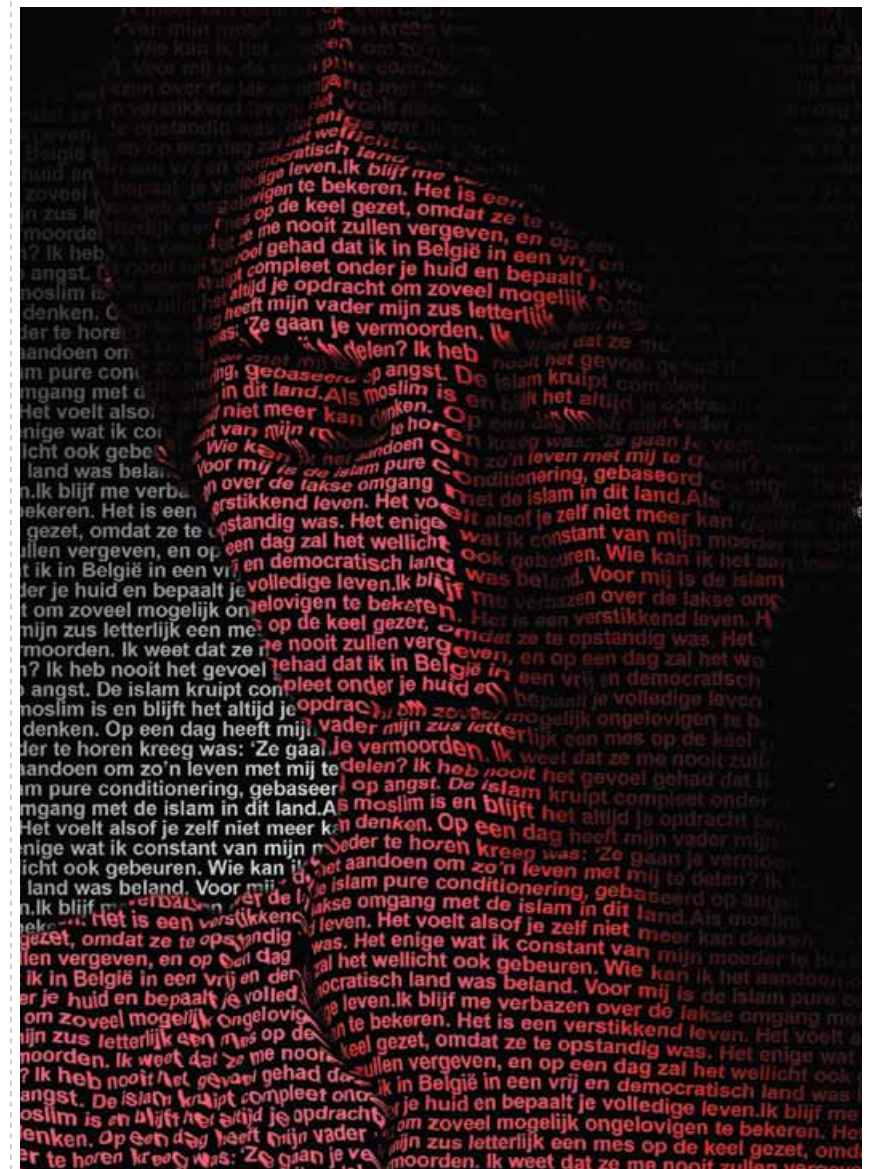
Na zes maanden in ons land kreeg Sara haar verblijfsvergunning en kwam ze in het Brusselse terecht. Dat was geen toeval: die stad bood intussen ook onderdak aan haar familie, haar ouders, zus en broers. Het verschil tussen het grauwe en door oorlogsgeweld verscheurde Tsjetsjenië enerzijds en het vreedzame Vlaanderen anderzijds kon wellicht niet groter zijn, maar voor Sara veranderde er bitter weinig. 'Ik heb nooit het gevoel gehad dat ik in een vrij en democratisch land was beland. Ik kreeg hier van mijn Tsjetsjeense omgeving meteen te horen dat ik in een totaal verdorven land van ongelovigen was terecht gekomen. Er was geen sprake van dat ik hier een leven zou kunnen leiden zoals de autochtonen, zowat alles was haram. De Koran laat overigens ook weinig ruimte voor twijfel: het is perfect toegelaten om ongelovigen te beliegen. Als moslim is en blijft het altijd je opdracht om zoveel mogelijk ongelovigen te bekeren. Ik heb me de voorbije twee decennia meermaals verbaasd over de naïviteit en welwillendheid die jullie hier in West-Europa blijven tentoonspreiden tegenover deze godsdienst.'

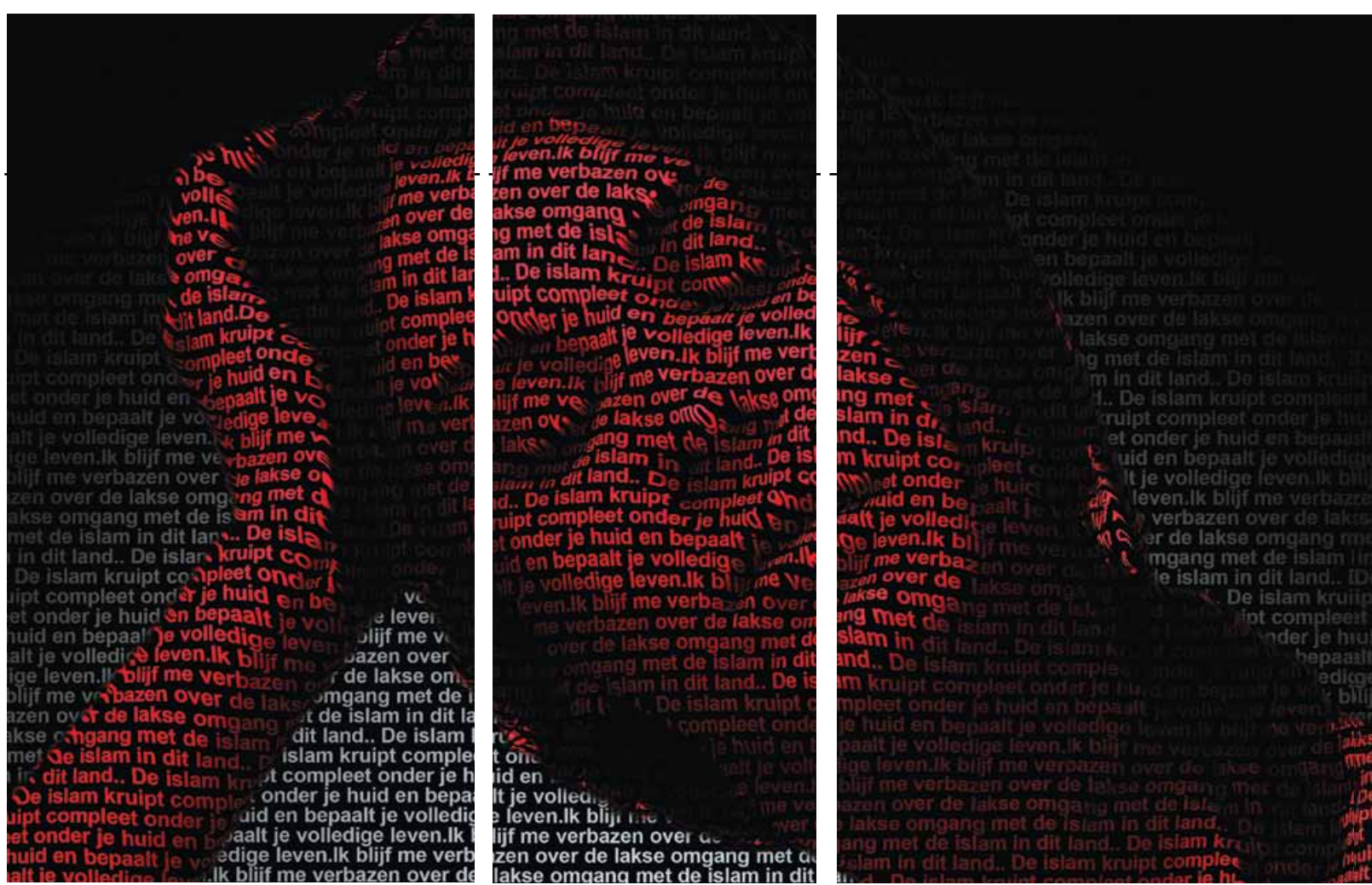
Omdat ze als alleenstaande een ruimere uitkering van het OCMW zou ontvangen, kreeg Sara van haar familie uitzonderlijk de toestemming om samen met haar kinderen een eigen appartementje te betrekken, weliswaar op wandelafstand van het appartement waar de rest van haar familie verbleef. 'De familiale druk en controle bleven reusachtig groot, maar na zowat een jaar vond ik een job en die fungeerde voor mij als een ontsnappingsroute. Voor iemand die nooit een dergelijke druk van de eigen familie én van de religie ervaren heeft, is dat wellicht moeilijk te vatten, maar als vrouw leid je een verstikkend leven in een streng islamitisch gezin. Het voelt alsof je zelf niet meer kan denken:

alles wat je hardop zegt, is gevaarlijk. Je wordt er altijd en overal op afgerekend. Mocht ik op dat moment – zelfs hier in Vlaanderen – hardop gezegd hebben dat ik totaal niets had met de islam, dan had ik mijn eigen doodvonnis getekend. Mijn vader werd steeds fanatieker in zijn geloof, en nadat

“ Ik kreeg zelfs van mijn eigen familie te horen dat ik op een dag gestraft zou worden, en dat mijn broers me zouden komen vermoorden ”

ik hier al een vijftal jaar verbleef, maakte hij me duidelijk dat het met mij zo niet verder kon. Dat was vanuit zijn mond geen loos dreigenemt: op een dag heeft hij mijn zus letterlijk een mes op de

van hoeveel berichten, telefoontjes en bedreigingen ik toen ontvangen heb. Ik kreeg zelfs van mijn eigen familie te horen dat ik op een dag gestraft zou worden en dat mijn broers me zouden komen vermoorden.' Ze zegt het met betraande ogen, maar schrik heeft ze naar eigen zeggen niet meer. 'Ik weet dat ze me nooit zullen vergeven, en op een dag zal het wellicht ook gebeuren. De Koran laat daar niet de minste twijfel over bestaan: afvalligen moeten gedood worden. Maar ik wil en kan niet langer vluchten. Ik heb intussen een eigen huis gekocht en ik ben moe. Te moe om te liegen, te moe om nog langer constant op de vlucht te zijn.'

Gedetailleerd dossier

Intussen zijn we vier jaar verder, en heeft ze alle contact met haar familie verbroken. 'Enkele jaren terug kwam eerst mijn moeder me nog eens opzoeken. Op dat moment waren mijn broers nog niet op de hoogte van mijn nieuwe relatie. Zij heeft me toen voor de keuze gesteld: ofwel kom je met me mee en trek je opnieuw bij ons in, ofwel blijf je hier, en dan weet je hoe het afloopt. Ik heb haar geantwoord: "Over mijn lijk". Waarop zij repliceerde dat dit gemakkelijk te regelen was. Kort nadien zijn ook mijn broers hier enkele keren langsgelkomen. Eénmaal heeft mijn oudere broer me zelfs in de auto proberen te sleuren, maar toen ik dreigde dat ik zou gaan gillen, liet hij me los. Van die relatie wist hij toen nog niets af, het ging nog uitsluitend om mijn kledij en levensstijl. Ik kleed me niet zoals het hoort – ik durf zowaar een broek te dragen – en ik leef als een vrije vrouw, stel je voor.'

Jaren geleden nam Sara al contact op met de politie. Ze deed haar hele verhaal en legde hen de talloze dreigberichten voor. 'De politie heeft dat ook ernstig genomen, maar ze kunnen niets doen. Ze kunnen geen mensen oppakken omdat ik bang ben. Intussen heb ik zelf ook opnieuw contact opgenomen met mijn moeder en haar duidelijk gemaakt dat de politie in het bezit is van een gedetailleerd dossier: als me op een dag iets overkomt, weten ze meteen wie daar vermoedelijk achter zit. Ik hoop dat dit me voorlopig enigszins beschermt, maar wat de toekomst voor mij nog in petto heeft, daar heb ik geen idee van. Ik leef van dag tot dag en werk keihard, maar op relationeel vlak wil ik voorlopig niets meer opbouwen. Wie kan ik het aandoen om zo'n leven met mij te delen?'

Doodstraf

Het verhaal van Sara is helaas geen unicum. Over het aantal moslims dat de voorbije jaren in ons land zijn geloof heeft opgegeven – al dan niet zonder daar ook mee naar buiten te treden – bestaan geen cijfers. Dat je dit lang niet overal zonder risico of ongestraft doet, is wél duidelijk: tot vandaag staat er in twaalf moslimlanden nog altijd de doodstraf op 'afvalligheid'. Onder meer in het VK bestaan er intussen al tientallen organisaties en Facebook-groepen waarin ex-moslims elkaar vinden en steun bieden. Ook in eigen land bestaat er al jarenlang een vereniging van ex-moslims (www.exmoslim.org), waarvan Jan Janssen de oprichter en bezieler

is. Janssen is een Vlaming die zich ooit tot de islam moest bekeren om met een Afrikaanse moslima te huwen, maar hij keerde die religie vijftien jaar geleden opnieuw de rug toe. Intussen had hij die godsdienst wel jarenlang grondig bestudeerd, en hij trok ook een tijdje naar Iran. Zijn schoonfamilie, die in het buitenland woont, verkeert tot vandaag in de waan dat hij nog altijd een praktiserend moslim is. 'Ik heb drie biografieën van Mohammed

“ Een bedreigde ex-moslim uit Boom wilde klacht indienen bij Unia. Daar kreeg hij te horen dat ze zich met die problematiek niet bezig hielden ”

gelezen. Wat me daarbij sterk opviel, is dat moslims die zich in niet-moslimlanden vestigen telkens opnieuw een strategie volgen die heel erg vergelijkbaar is met de aanpak van de profeet Mohammed toen hij het geloof in de begindagen van de islam verspreide. Helaas leidt die aanpak haast altijd tot geweld en extremisme. In mijn gesprekken met andere ex-moslims keerde de nood aan steun van lotgenoten, die het systeem van binnenuit kennen en die hetzelfde hebben meegemaakt, altijd terug. Zodra je uit dat geloof stapt, beland je in een soort van trauma en voelen mensen zich vaak heel erg geïsoleerd.'

Met zijn initiatief bereikt Janssen in ons land intussen enkele honderden mensen. Zij ontmoeten elkaar regelmatig tijdens geheime vergaderingen, en ze proberen mensen die echt in de problemen zijn geraakt ook individueel te helpen. 'Eigenlijk houden we het bewust kleinschalig en zoeken we de publiciteit niet op, anders volgen er vroeg of

keel gezet, omdat ze te opstandig was. Ik kreeg te horen dat ik zou moeten trouwen met een vriend van hem, die ongeveer even oud was als hijzelf.'

Om aan een nieuw gedwongen huwelijk te ontsnappen, koos Sara de vlucht vooruit: ze huwde in allerijl een andere Tsjetsjeen die in een andere provincie woonde maar niet over een verblijfsvergunning beschikte. 'Ik voelde totaal niets voor hem, maar hij was geen religieuze extremist. Ik was ook niet bang van hem en zag dit huwelijk als een ontsnappingsroute. Het was een puur zakelijke deal. Ik heb mijn kinderen opgepakt en ben verhuisd, mijn familie wist nergens van. Later heb ik wel nog met mijn moeder gebeld, maar zij heeft nooit enig begrip getoond. In mijn ogen is ook zij medeverantwoordelijk voor alle ellende, ze heeft mijn vader en mijn broers nooit een strobreed in de weg gelegd. Integendeel, het enige wat ik constant van haar te horen kreeg was: "Ze gaan je vermoorden". Tot ik de klik gemaakt hebt en dus weggevlucht ben. Doodgaan zou ik toch, maar een dergelijk leven wilde ik niet langer leiden.'

Verdorven leven

Sara bouwde ver van Brussel een nieuw leven op. Ze startte een eigen zaak, had amper nog contact met haar familie en verzweeg hen ook dat ze opnieuw gescheiden was. Haar vader was intussen omgekomen, waardoor de druk vanuit haar familie aanvankelijk iets minder groot werd. Stilaan namen haar beide broers evenwel de vaderrol over. 'Ze wisten intussen waar ik woonde en ze hebben hier verschillende keren aan mijn deur gestaan. Ik zou zelfs niet eens durven te stellen dat mijn jongste broer

een slecht mens is, maar als westerlingen hebben jullie geen flauw idee hoe groot en allesomvattend de druk en sociale controle wel is binnen de islam. Zowel vanuit het geloof als via de sociale controle vanuit de gemeenschap. In de moskeeën en gebedshuizen wordt de moslims voortdurend ingeprent hoe verdorven het leven hier wel is. Door mijn in hun ogen al te vrije levensstijl maakte ik dus ook mijn broers te schande. In een geloof waarin mannen alles bepalen en beslissen, is dat onduelbaar. In de islam word je als vrouw nooit volwas-

“ We hebben alle politieke partijen uitgenodigd om hen te sensibiliseren voor het probleem. Enkel N-VA en Vlaams Belang kwamen opdagen ”

sen: ik ben intussen de kaap van de 40 gepasseerd, maar ik zou letterlijk voor alles nog toestemming moeten vragen. Mijn moeder – die behoorlijk hoogopgeleid was - heeft me in die periode wel enigszins in bescherming proberen te nemen, maar zelf is ze nooit veranderd.'

Sara had intussen ook een relatie gekregen met een westerse man, wat uiteraard al helemaal taboe was. Toen dat in 2018 toch uitlekte, was het hek volledig van de dam en gingen de poppen pas goed aan het dansen. 'Via via kreeg de familie toen ook te horen dat ik niet gelovig was, dat ik alcohol dronk, noem maar op. Je hebt er echt geen idee

laat doodsbedreigingen. Enkele jaren terug hebben we in Gent een boek voorgesteld: de uitbater van de zaal stelde wel als voorwaarde dat we toelating kregen van de politie. Uiteindelijk waren er gewapende politieagenten in burger aanwezig. Dat zegt voldoende. We hebben toen ook alle politieke partijen uitgenodigd, om hen te sensibiliseren voor het probleem, zelfs in het democratische en seculiere België. Enkel N-VA en Vlaams Belang kwamen opdagen. Dat zegt ook voldoende.'

Sociaal isolement

Het is haast onvoorstelbaar, maar wie als moslim geboren is, hangt in theorie ook levenslang vast aan dat geloof. Jan Janssen: 'In een nog relatief gematigd land zoals Marokko bijvoorbeeld, zijn er af en toe mensen die zich tot het christendom bekeren. Die hebben het vaak lastig, maar goed, ze worden doorgaans min of meer met rust gelaten zolang ze zich gedeisd houden. Krijgen ze op een dag kinderen, dan moeten die sowieso een islamitische naam krijgen. Daardoor word je dan automatisch ook moslim. Kinderen die in het buitenland uit Marokkaanse ouders worden geboren maar vervolgens een westerse naam krijgen, worden niet ingeschreven in de Marokkaanse ambassade. Ze bestaan officieel niet.'

'Ook in ons land is het voor moslims vaak onwarschijnlijk lastig om hun geloof de rug toe te keren: in het beste geval worden ze uitgestoten door de familie en de gemeenschap, waardoor ze niet zelden in een groot sociaal isolement vervallen. In het slechtste geval worden ze slachtoffer van bedreigingen of geweld. Vooral voor jonge meisjes die nog regelmatig "beloofd" worden aan een huwelijkspartner uit het land van herkomst, nadat ze hun hele leven hier hebben opgebouwd, leidt dat regelmatig tot echte drama's. Als ze zich blijven verzetten tegen dat huwelijk maken ze immers ook hun hele familie te schande. Bovendien leidt dit haast altijd tot een breuk met de familie en hun hele omgeving. Zo komen ze plots helemaal alleen te staan.'

Janssen hoedt zich nadrukkelijk voor politieke recuperatie van zijn beweging, maar stipt wel aan dat het in België voor ex-moslims blijkbaar een stuk lastiger is om naar buiten te treden dan pakweg in de VS of in Engeland. En dat die problematiek hier politiek al snel geïnstrumentaliseerd wordt. De gesuggereerde link met extreemrechts volstaat dan ook meteen om het probleem verder door te zwijgen. 'Ik begrijp zelf niet goed waarom, maar ik kan enkel maar vaststellen dat er in België een ver doorgedreven vorm van politieke correctheid speelt. Men is er als de dood voor om moslims voor het hoofd te stoten. Ik herinner me een ex-moslim uit Boom die, nadat dit in bredere kring bekend was geraakt, zelfs bij hem thuis bedreigd werd. Toen we dat politiek wilden aankaarten, werden we ontvangen op het kabinet van toenmalig minister van Binnenlandse Zaken Jan Jambon (N-VA). Daar kregen we te horen dat ze niets voor hem konden doen zolang er niet echt sprake was van geweld. Ook al had de man een hele map bij elkaar

gesprokkeld met bedreigingen, onder meer via Facebook. Het parket seponeerde zijn klacht gewoon. Hij wilde toen – op basis van discriminatie nadat hij zich tot het christendom had bekeerd - ook een klacht indienen bij het gelijkemans-agentschap Unia. Daar kreeg hij prompt te horen dat ze zich met die problematiek niet bezighielden. En ook

“ Ooit zou ik op pad worden gestuurd met een bomgordel om. Weigeren was geen optie ”

binnen de eigen gemeenschap werd hij van de ene dag op de andere bij het groot huisvuil gezet: zelfs de Marokkaanse bakker in zijn buurt weigerde hem nog te bedienen. Daarom moet de politiek dit thema eindelijk eens ernstig nemen: als de overheid weigert mensen te helpen of te beschermen die deze stap zetten, wie durft dit risico dan nog te nemen? En laat ons realistisch zijn: moslims die er geen graten in zien om ex-moslims fysiek te belagen, hebben doorgaans ook nog heel wat andere onfrisse activiteiten in naam van hun geloof op de kerfstok.'

Pure conditionering

'Voor mij is de islam zoals een mentale aandoe-ning. Het is pure conditionering, gebaseerd op angst.' Hanane, een jonge vrouw van Marokkaanse afkomst uit Brussel, ontvluchtte een aantal jaren geleden haar thuis én de islam. Ze is intussen een nieuw leven begonnen elders in de hoofdstad. 'Ik

werd hier geboren, in een gezin met zes kinderen. Mijn vader is een zakenman, en hij is vooral ook zeer gelovig. Hij was altijd bijzonder actief binnen de moskeevereniging – een moskee die overigens op de radar stond van de Belgische overheid omdat er soms heel radicale praat werd verkocht. Vader financierde die moskee ook af en toe. Tegelijk onderhield hij ook goede relaties met een aantal Brusselse politici.'

Hanane liep school op een Belgische school, maar al op heel jonge leeftijd moest ze op woensdag-namiddag en in het weekend naar de koranschool. Ze was amper vijf toen haar vader haar verplichtte om een hoofddoek te dragen. 'Ik weende, zette die hoofddoek vaak af, maar dan sloeg mijn vader me en verplichtte hij me die toch te dragen. Anders zou Allah me op het hoofd spuwen. Later ben ik gaan beseffen dat ik toen al helemaal niets meer met die godsdienst te maken wilde hebben, maar dat was

“ Ik blijf me verbazen over jullie naïviteit en de lakse omgang met de islam in dit land ”

al die jaren uiteraard totaal onbespreekbaar. Mijn moeder steunde mijn vader tweehonderd procent, ook in de grootste dwaasheden en onzin. Zo kregen ikzelf en mijn zussen nooit maandverband. Onze regels, dat was immers haram, en dus stelpten we het bloeden noodgedwongen met watten en met stukken stof die we van een oude matras scheur-

den. We mochten nooit naar buiten, moesten lange kleren dragen en vanaf een bepaalde leeftijd mochten we zelfs niet meer op het balkon spelen: de onderburen zouden dan immers onder onze rokken kunnen kijken. Kortom, mijn jeugd was een hel. Mijn oudste zus is op haar 18 jaar het huis ontvlucht. Ik was toen 14, en tot vandaag heb ik nooit meer contact gehad met haar. Ik vermoed dat ze naar het buitenland is vertrokken. Om te vermijden dat ikzelf ook zou vertrekken, heeft mijn vader me op mijn 17 jaar van school gehaald. Daarna werd ik dertien jaar lang thuis opgesloten. Ik moest toen onder meer voor mijn moeder zorgen, die heel manipulatief was en die zogezegd aan een hartkwaal leed. Ik was doodongelukkig, woog op een gegeven moment zelfs geen 40 kilo meer en kon dus ook niet uitgehuwelijkt worden. Mijn vader wilde me enkel aan een welstellend man uithuwelijken, en die zaten toen niet bepaald op mij te wachten.'

Joden beledigen

Intussen zijn we flink wat jaren verder en woont Hanane op een klein appartementje in een andere Brusselse gemeente. Ze was al bijna 30 toen ze erin slaagde 's nachts het ouderlijke huis te ontvluchten, waarna ze een tijdlang ondergedoken leefde bij een kennis. Nadat ze een relatie kreeg met een Belgische man, ging ze met hem samenwonen maar liet ze zich domiciliëren bij een andere, homoseksuele man. Haar vader had immers goede contacten bij de Brusselse politiek, en haar vrees dat hij haar zou laten opsporen via de stadsadministratie bleek later niet ongegrond. Ze behaalde haar diploma secundair onderwijs voor de centrale examencommissie en volgde daarna een opleiding als verpleegkundige. Intussen werkt ze al flink wat jaren in een ziekenhuis. Met haar moeder had ze nog een aantal keren telefonisch contact, maar nadat ze herhaaldelijk uitgescholden werd, verbrak ze ook dat laatste contact met de familie.

'Ik ga nooit meer winkelen in pakweg de Nieuwstraat of in grote winkelcentra, uit angst mijn ouders of broers tegen het lijf te lopen. Tegelijk ben ik erin geslaagd beetje bij beetje een nieuw leven op te bouwen en daarin zal voor de islam nooit meer plaats zijn. Ik heb nu een valse Facebook-account, en als ik af en toe eens een kijkje ga nemen op de account van mijn andere zus - die mijn ouders trouw gebleven is - dan vallen de schellen me echt van de ogen. Ze is hier geboren maar haar Frans is ronduit miserabel. Ze beledigt de joden en schiet met scherp op de westerse samenleving. Ik heb niet eens meer het gevoel dat we uit eenzelfde gezin stammen. Het is lastig uit te leggen aan iemand die zelf niet binnen dat streng-islamitische kader is opgevoed, maar er is gewoon geen tussenweg. De islam kruipt compleet onder je huid en bepaalt je volledige leven. Je kan er alleen maar radicaal mee breken. Het geloof opgeven, betekent in ons geval dus ook een deel van je leven begraven. Ik ben een nieuw leven gestart. Hopelijk kan ik met deze getuigenis ook jullie de ogen openen. Want ik blijf me verbazen over jullie naïviteit en over de lakse omgang met de islam in dit land.'

WINNY MATHEEUSSEN

MARNIX PEETERS: 'Eigenlijk is alles de schuld van Jos Geysels'

Literaire rebel rekent af met literaire subsidies, prijzen en woke

In het lieflijke Burg Reuland, in de bijna bergachtige Oostkantons, woont auteur Marnix Peeters al jaren in zelfgezochte afzondering, samen met zijn vrouw Jana en hond Boef. We praten over Marnix' jongste boek *Komt een Priester bij Beëlzebub*, maar al snel gaat het over het leven, politiek, woke en de literaire wereld in Vlaanderen. Van die laatste blijkt Peeters geen fan te zijn. Een boeiend gesprek met een rebel die geen blad voor de mond neemt.

U droeg uw laatste boek op aan Roger Vangheluwe, voormalig bisschop van Brugge, die zijn functie neertegde omwille van seksueel kindermisbruik. De hoofdfiguur is dan ook een pedofiele priester...

'Meer zelfs, ik heb Vangheluwe een exemplaar gestuurd. Jammer genoeg wacht ik nog steeds op een reactie. Ik hoop dat hij toch minstens een bedankbriefje stuurt. Ik heb al die moeite genomen om een voorafspiegeling van zijn lot te schetsen. Het is dan wel geen fraaie voorafspiegeling, maar het minste wat je dan mag verwachten is toch een klein woord van dank, niet?'

'Pastoor Pelkmans, het hoofdpersonage, is in elk geval totaal verrast en verwonderd wanneer hij de hel aanschouwt. Hij had gehoopt dat die zou beantwoorden aan zijn bijbelse verwachtingen, met veel vuur en duivels en horens, maar dat is niet het geval. Zijn straf is er wel niet minder om.'

Het boek leest als een sneltrein, maar u houdt de lezer wel verrassend aan het lijntje door steeds weer de personages verder uit te diepen en zo de verhaallijn voor u uit te schuiven.

'Rammelen met kloten, het verveelt mij nooit

(lacht). Dat spelen met de lezer, dat lokken en dan terug afstoten, de mensen een rad voor de ogen draaien, daar geniet ik ontzettend van. Dat houdt ook het tempo erin. Ik moet mezelf ook amuseren en meegesleept worden door het verhaal. Vandaar dat er ook zo veel gebeurt in mijn boeken.'

'Soms krijg ik de reactie van lezers dat mijn boeken altijd zo snel uit zijn, met de vraag om eens een

“ Ik heb er financieel geen goede zaak aan gedaan door bij DPG media weg te gaan. Maar ik heb daar een groot fortuin voor teruggekregen, met zonlicht en geluk ”

dikker boek te schrijven. Maar ik weet niet of dat zou lukken. Op het einde van het jaar dat ik uittrek voor het schrijven, ben ik het boek en de personages wel beu. Niet omdat het saai is, maar omdat het veel vergt van mijn fantasie. Voor mij moet het even hard vooruitgaan als iets meeslepends dat ik zelf lees. Het schrijven moet eenzelfde zweepachtige intensiteit hebben. Ik schrijf snel, ik ben geschoold in de dagbladjournalistiek. Ik heb jarenlang aan dat tempo gewerkt en ben te ongeduldig om te lang te zitten piekeren over de dingen.'

Het lijkt alsof u schrijft in een 'stream of consciousness'.

'Ja, eigenlijk wel. Als dat niet werkt, geef ik er die dag de brui aan. Het moet klikken. Als dat niet het geval is, sla ik een dag over, soms zelfs een week. In het begin was dat moeilijk, vreesde ik voor writer's block. Maar ondertussen, na twaalf jaar, heb ik genoeg vertrouwen om te weten dat het wel zal komen. Zoals Elschoot zei: "Probeert niet te baren als gij niet zwanger zijt". Het moet er zijn en als het er niet is, is het opwekken geen goed idee.'

'Anders komt alles geforceerd over. Dat mag dus niet, het schrijven moet een zelfde kracht blijven hebben. Die kracht heb je enkel op goede dagen. Soms heb je in het leven van die dagen dat niets lukt. Dan moet je ook niet proberen om er iets van te maken. Met het schrijven is dat hetzelfde.'

'Op een bepaald moment is het mijn levensdoel geworden om mezelf ook die ruimte te gunnen, om van de malle molen van het dagelijks werkritme af te stappen. Daarom ben ik ook hier beland. Ik laat nu mijn leven meer bepalen door de natuurlijke gang van zaken. Wanneer de zon schijnt, schrijf ik een uurtje en dan doe ik verder geen moeite. Dan ga ik naar buiten en geniet met Jana en Boef van het bos.'

'Door deze levensstijl heb ik wel veel offers gebracht. Ik heb er financieel geen goede zaak aan gedaan door bij DPG weg te gaan. Maar ik heb daar een groot fortuin voor teruggekregen, met zonlicht en geluk. De keuze tussen de ziel of de beurs... Ik

heb, toen ik voor HLN begon te werken, mezelf en Christian Van Thillo de belofte gemaakt om geen dag langer te blijven enkel en alleen omwille van het geld. Ik wist toen niet of ik die belofte zou kunnen houden, maar toen het moment daar was heb ik geen seconde getwijfeld. Ik ben al heel mijn leven doordrongen van het idee dat dit een kort bestaan is en dat je niet mag blijven hangen op een plek die je niet gelukkig maakt.'

Je moet natuurlijk wel de luxe hebben om voor zo'n bestaan te kiezen. Velen worden door het leven zelve tegengehouden. Ze doen het voor de kinderen, de hypotheek...

'Dat begrijp ik volkomen. Maar ook dat zijn keuzes. Ik heb bewust geen kinderen omdat ik weet dat je dan voor twintig jaar vertrokken bent met een last op je schouders. Misschien mag je het leven zo niet bekijken, maar ik heb dat wel gedaan. En zoals alles komt dat met een voordeel én een nadeel, in dit geval het niet hebben van kinderen. Dat is dan maar zo.'

Wat niet is, kan nog komen. Herman Brusselmans stak nooit zijn afkeer van kinderen onder stoelen of banken maar begint er nu, op rijpere leeftijd, toch aan.

'Arme Herman! Nu gaat hij er inderdaad toch aan beginnen... (lacht). Dat gebeurt wel vaker bij mannen, dat ze in het aanschijn van de dood moeite krijgen met het feit dat het leven bij hen zou stoppen. Ik vind dat een vreemde gedachte en ik heb daar zelf geen enkele last van.'

'Maar ik gun het Herman en wens hem het allerbeste. Ik ben nog steeds een ongelofelijke fan en ben hem veel verschuldigd. Veel mensen leggen onze werken ook naast elkaar, al vinden wij beiden dat onterecht. Het is niet omdat onze oeuvres baldadig zijn, dat ze vergelijkbaar zijn.'

Ik zie die gelijkenis evenmin. Maar elders zie ik wel parallellen. Jullie zijn beiden buitenbeentjes die een eigen weg hebben gebaand buiten het literaire circuit om. Zo herinner ik me dat ik op school niets meer vond op de verplichte boekenlijst dat ik nog niet gelezen had. De leerkracht Nederlands, mevrouw Vervoort, stond me toen tot mijn verbazing toe 'Heden ben ik nuchter' van Brusselmans te bespreken.

'Schitterend! Het overkomt me de laatste tijd vaker dat ik leerkrachten Nederlands ontmoet die me zeggen dat ze eindelijk een boek van mij op de leeslijst hebben gekregen. Dat blijkt niet evident te zijn en vaak gebeurt het op vraag van leerlingen. Dat vind ik fantastisch.'

'Weet je, ze klagen veel over ontleding, maar je krijgt die veertienjarigen niet mee als je maar blijft Stefan Hertmans naar voren schuiven als literair genie. Om te beginnen is dat geen literair genie. Hertmans is geen Martin du Gard en zelfs geen John Irving. Je kan die mopperende oude sokken niet blijven opdringen als zijnde de échte literatuur.'

'Maar ik vind het allemaal prima. Ik hou me inderdaad, zoals je al zei, ver weg van dat literaire wereldje. Ik stuur mijn boeken ook niet in voor de literaire prijzen. In mijn contract bij uitgeverij staat stevast dat ze die niet mogen bezorgen aan de jury's.'

Vanwaar die aversie?

'Omdat het gewoon een hoop zever is. Ik heb vroeger in de jury van de Rock Rally gezeten en ik zou dat nu ook niet meer doen. Er bestaan gewoon geen objectieve criteria om zulke zaken te beoordelen.'

'Bij mijn debuut, 'De dag dat we Andy zijn arm afzaagden', kreeg ik in de week van verschijnen telefoon van De Bezige Bij met de melding dat ik genomineerd was voor de Bronzen Uil. Ik ben toen naar de uitreiking gegaan en vroeg me ogenblikkelijk af wat voor een V-halzegedoe dat was. Die broer van Verhofstadt liep daar rond, samen met een nog een hoop volk dat zich belangrijk vond. Je ziet direct hoe dat circuit in mekaar zit. Dat is een kring van mensen die subsidies vragen. Wanneer je daar niet in meestapt, krijg je nooit een prijs. Kijk maar naar Brusselmans. Die heeft nooit subsidies gevraagd voor zijn werk en zal dan ook nooit een prijs winnen.'

'Dat is geen toeval. Het is een gesloten systeem waarbij de mensen die de subsidies toekennen ook de jury's van de literaire prijzen bemannen. Die zitten daar dan aan elkaars fluit te trekken en zichzelf te legitimeren. Jeroen Olyslaegers krijgt jarenlang subsidies en bij zijn zevende boek zeggen ze dan dat hij dankzij die subsidies een niveau heeft bereikt dat nu eindelijk een grote literaire prijs verantwoordt. Dat is allemaal bullshit, want zijn werk is nog even middelmatig als tevoren.'

Het is uw wereld niet...

'Nee, en dat gevoel is wederzijds. Ik moet iets uitstralen dat mij van dat soort evenementen weg houdt. Iets anarchistisch... Ze vertrouwen me niet, denk ik. Ik houd ook nooit mijn mond en daar houdt dat wereldje niet van.'

'Ik hoef de zegen niet van Jos Geysels of Koen Van Bockstal, die destijds Boek.be en Literatuur Vlaan-

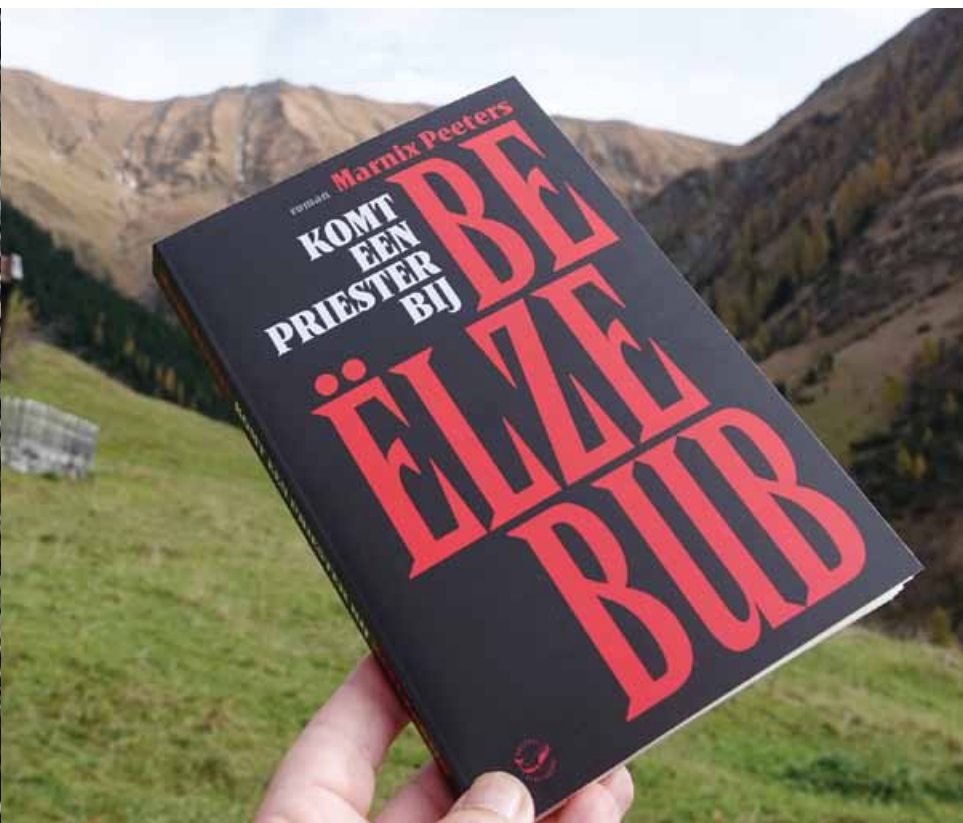
deren onder elkaar verdeeld hadden. Iedereen kwam hen op recepties een pintje brengen in de hoop de volgende subsidieronde te overleven. Mijn grote geluk was dat ik in het begin al succes kende, ook omdat ik direct met een raket werd gelanceerd door onder meer De Morgen. Daardoor had ik als debutant hun steun niet nodig. En dat stak blijkbaar.'

'Van Bockstal zei me op een gegeven moment (spreekt op bekakt zuinig toontje): "Ik heb uw boek gelezen. Het is niet slecht, maar het schrijfplezier zit er nog wat teveel in. Na een paar titels zal dat er wel uitgefilterd zijn". Ik kende die man nog vanuit de muziekbusiness en vond hem al een complete hansworst, maar toen dacht ik: zwanst die nu?. Van het moment dat het schrijfplezier uit mijn werk is, stop ik!'

Een vreemde en wat zure opmerking, niet?

'Dat is nu tien jaar geleden. Ik kon toen al voorspellen dat heel die nest binnen de tien jaar failliet zou zijn. En wat is er gebeurd? Het mooiste evenement van Vlaanderen, de Boekenbeurs, die 175.000 bezoekers trok en een feest voor kinderen was, is over kop gegaan. De opvolger is failliet gegaan. Alles gaat maar failliet! En dat komt door van die dikke vieze lullen die zeggen: "Het schrijfplezier zit er nog teveel in". Geef het dan maar op. Dan is het gedaan.'

'Die twee, Geysels en Van Bockstal, hebben die zelfvullende voorspelling in realiteit omgezet: één van de grootste successen van de Vlaamse recreatieve sector, de Boekenbeurs, is weg. En die komt niet meer terug, toch niet zolang dit soort potsenmakers aan het roer zitten. Die mannen rijgen de gesubsi-

eerde functies schaamteloos aan elkaar. Ik weet niet waar ze nu zitten (Geysels zit oa. bij Reset.Vlaanderen vzw en is voorzitter van het Boekenoverleg, Van Bockstal is directeur-intendant van het Vlaams Audiovisueel Fonds, nvdr.), maar ik ken niemand die zó aan de subsidie-ur heeft gehangen.'

'In elk geval heb ik na die uitspraak beslist dat ik in hun handen niet wil vallen. In die vieze kleffe pastoorpootjes. Ik wil niet tot die wereld behoren. Het is heerlijk om daar afstand van te bewaren. Ik ga ook niet meer naar de borrels en recepties. Daar loopt het vol met langbenige blondines, omgeven door mopperende, stugge besnorde schrijvers met V-halzen. Dat milieu is zo vreugdeloos en prentieus. Ik zal wel boeken blijven schrijven waar - ik hoop dat je dat kan beamen - na twaalf jaar het

“ Als je geen goed boek kan schrijven zonder dat iemand je een paar duizend euro subsidie toesmijt, dan scheelt er iets aan jou ”

schrijfplezier nog steeds afdruipt. Van Bockstal's voorspelling is niet uitgekomen en ik heb gelijk gekregen: de boel is failliet. Dat hebben zij op hun geweten, door elk jaar opnieuw prijzen te geven aan Filip Rogiers en andere figuren die 140 boeken verkopen en enkel geïnteresseerd zijn om tot de club te behoren. Boeken verkopen interesseert

hen niet. Ze zitten liever elk jaar opnieuw met hun handen in de subsidiezak.'

U heeft het niet voor subsidies, zoveel is duidelijk. 'Dat maakt schrijvers lui. Ze maken jonge schrijvers zot met subsidies en reisjes naar schrijversresidenties in Londen en New York. Ik heb er velen gekend die me zeiden dat ze hoopten zo snel mogelijk een tweede boek uit te geven bij een uitgeverij, want dat is de voorwaarde om aan de kassa te passen. Dan krijgen ze geld en kunnen ze in alle rust "schrijver" worden. Zie eerst eens dat je boek deugt, in plaats van betaald schrijverschap op je drieëntwintigste na te streven. Zijn die niet verlegen? Doe toch eerst je best voor je "auteur" op je facebookpagina zet en bewijs eens iets. Zoek wat volk bijeen dat je boeken willen lezen, want nu werkt het omgekeerd. Ze willen middelen om "schrijver" te zijn maar trekken zich van het publiek niets meer aan.'

'Dan krijg je een Tom Naegels die komt zeggen dat hij maar tien procent krijgt van zijn uitgever en dat hij dus wel subsidies moet vragen omdat hij anders niet kan overleven. Maar zijn eerste boek is 25 jaar geleden verschenen en hij krijgt nog altijd maar tien procent? Is die dan nooit opslag gaan vragen? Nee dus! Nu weten we het: door subsidies te krijgen vergeet Tom Naegels aan zijn baas opslag te vragen! Snap je dat niet, Tom? Je kan aan je uitgever ook twintig procent vragen, maar jij doet dat niet omdat je boek al op voorhand betaald is. Door mij, als belastingbetaler. En ik wil dat niet. Jouw uitgever moet je betalen!'

'Daarom dus dat ik nu mijn boek in eigen beheer heb uitgegeven. Ik heb, samen met Jana, alles zelf gedaan. Dan heb je meer werk, maar je houdt er ook veel meer aan over. Na aftrek van alle kosten gaat het over dertig procent. We hebben gewerkt met voorbestellingen bij boekhandels, zonder teruggaverechtheid en kwamen zo aan een oplage van 4.000 exemplaren. Het luizige aan mijn systeem is wel dat het moeilijk is om zo iets te doen als debutant. Al beweert Jana dat dat wel mogelijk is als je maar goed genoeg bent om de lezers van hun sokken te blazen. Ik geef haar het voordeel van de twiifel.'

Subsidies creëren dus afhankelijkheid. Hoe zit het met de grote literatuurprijzen, waar u ook geen fan van bent?

'Heb je de saga rond de Boon gevolgd vorig jaar? Jan Jambon kondigt met veel bombarie de herintroductie van een grote Vlaamse literatuurprijs aan, genoemd naar Louis Paul Boon. Die kan, met 50.000 euro, concurreren met de grote Nederlandse prijzen. Dan blijkt voor de eerste editie geen enkele Vlaming genomineerd te zijn. Geen nominatie, geen prijs, alles ging naar de Hollanders. Kwatongen beweren - ik zeg dat niet, hé - dat dit een afrekening was van de jury met Jambon als cultuurminister. Nu heb ikzelf ook een gloeiende hekel aan Jambon, maar zo'n afrekening zou niet mogen bestaan.'

'Mijn vraag aan Literatuur Vlaanderen is dan de volgende: als er in een heel jaar tijd geen enkel Vlaams boek verschijnt dat de kwaliteitsnorm haalt om voor die prijs in aanmerking te komen, waar gaan al die subsidies naar toe? Worden die dan

wel goed ingezet? Want dit klopt niet. Als je zoveel werkbeurzen geeft en niemand haalt de vereisten voor een nominatie voor de grote Vlaamse literatuurprijs, dan is er toch iets rot in het koninkrijk?

'Hiermee heeft de subsidieclub het bewijs geleverd dat het systeem niet werkt. Ik ben benieuwd naar de volgende editie. Als er dan weer geen Vlamingen bij zijn, wil dat zeggen dat de Vlaamse letteren twee jaar lang onvoldoende kwaliteit produceren om in aanmerking te komen voor de grote Vlaamse letterenprijs. Dan ga ik nog eens heel hard roepen: die werkbeurzen? Weg ermee! Dat is weggesmeten geld als daar geen resultaat uit voortkomt! Overigens, als je geen goed boek kan schrijven zonder dat iemand een paar duizend euro in je richting smijt, dan scheelt er iets aan jou.'

Blijft u na net geslaagde experiment met het zelf uitgeven van uw boeken doorgaan op dezelfde weg? Op eigenzinnige wijze je eigen weg banen, los van tegenstand en kritiek?

'Ja. De goesting is er nog en ik wil dit volgend jaar nog eens herhalen. Het is niet zo dat ik druk voel van mijn lezerspubliek, maar het zijn wel rabiate mensen aan het worden.'

Verklaar u nader?

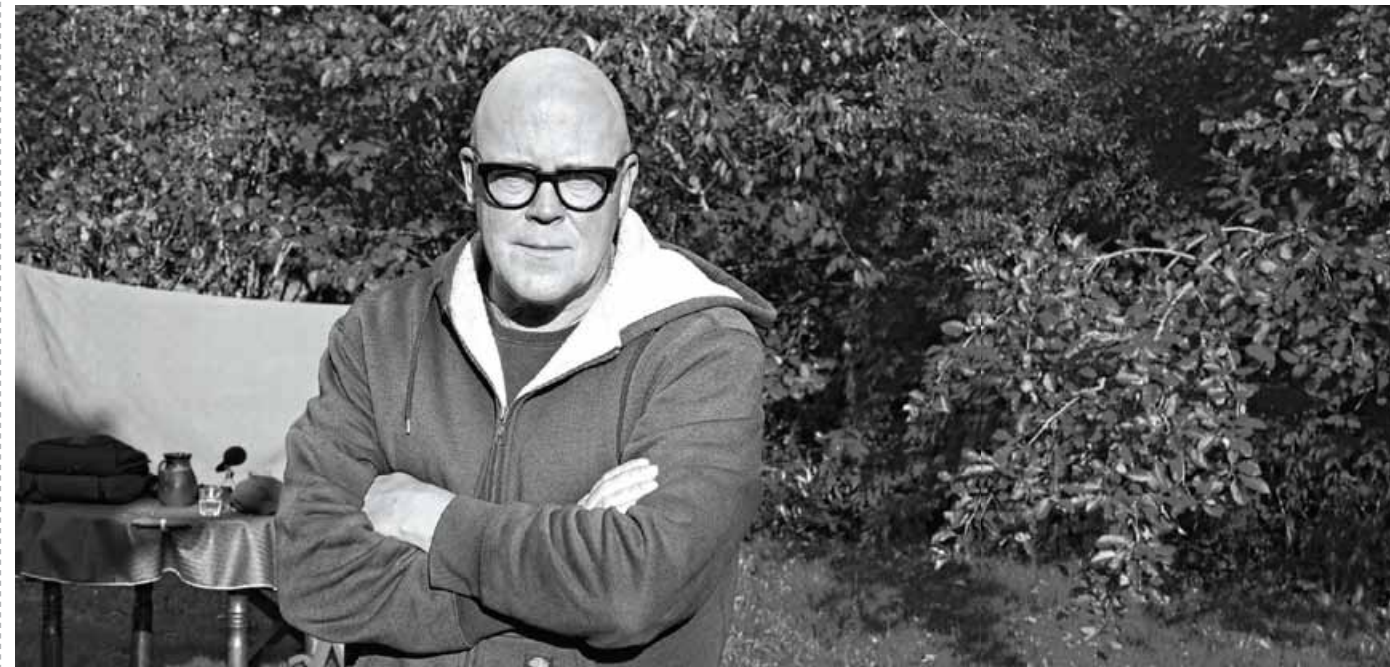
'Toen de hele woke-beweging begon en de eerste signalen kwamen dat we allerlei zaken niet meer mochten zeggen of je trapte op allerlei tenen, beleefde ik een moment van lichte paniek: ik dacht even dat mijn rijk uit was. Een week later keerde dat inzicht al. Toen besepte ik dat mijn rijk net nu aan zet was. Want mijn lezers gaan dit woke gepeuter en geprot zo snel en zodanig beu zijn, dat ze hardnekkiger worden. En dat is ook gebleken.' 'Mensen appreciëren het enorm dat ik me er niets van aantrek. Ik ga niet moedwillig beledigende termen gebruiken, maar omgekeerd hou ik er ook geen rekening mee. Het is complete onzin. Hier in de Oostkantons hebben ze hoegenaamd geen begrip voor het woke gedoe. Ik heb hier een omgebouwde buurman/vrouw... Wanneer ik het met haar heb over alle gevoeligheden die in Vlaanderen leven rond transgenders, zegt ze met haar zware Oostkantonse mannenstem: "Ich verstehe das nicht". Het is allemaal flauwekul!'

'Weet je, ik - uitgerekend ik - stond onlangs in Kerk & Leven met een opinie over het herzien van taalgebruik. Ik gaf het voorbeeld van een column die ik schreef waarin het woord "dwerfen" voorkwam. Ik kreeg bericht van een eindredacteur dat we dat woord niet meer gebruikten en dat hij het had aangepast. Toen verscheen er dus een column van mij met de woorden "Sneeuwwitje en de zeven personen met dwerggroei". Snappen die nu niet dat ze zichzelf gigantisch belachelijk maken? Hierdoor komen we in een eindeloos verval terecht. Dit gaat enkel over zelfprofilering, alleen maar om het zichzelf als moreel superieur identificeren.'

'Ik zie zo hoe dat begonnen is: op het moment dat we zó vervet waren, dat iedereen al op belevingsreis in Bali was geweest of in een iglo was gaan overnachten. Ik zie zo op een feestje in Amsterdam aan de Grachtengordel iemand staan met een

glaasje Prosecco die zegt: "(Hollands accent) Weet je wat? Ik zeg niet meer neger". En ik hoor zo de mensen in de auto op weg naar huis: "Nou Miep, dan moeten wij sommige dingen ook maar niet meer zeggen". Zo is dat begonnen. Een poging om zich te onderscheiden op een ander vlak dan het materiële. Toen hebben we het pad van de morele superioriteit opgezocht. Dat heeft ons hier gebracht. En dan kan je zeggen dat het onschuldig en onschadelijk is, maar het is een hoop flauwekul die de mensen diep ongelukkig maakt.' 'Vlamingen zijn, nadat ze de Kerk vaarwel hebben gezegd, in een moreel niemandsland terecht gekomen dat enkel op geld en bezit geënt was. Dan kom je de morele leegte tegen die je gaat opvullen. Eigenlijk is het een soort priesterpraat, op een andere leest geschoeid.'

'Dertig jaar geleden, toen Tipper Gore begon met Parental Advisory-stickers op cd's, staken we daar bij Humo enorm de draak mee. Alles waar we toen de Amerikanen mee uitlachten, doen we nu zelf. Dat is een enorme, onvoorstelbare culturele verarming. Het schrappen van dingen is zo weerzinwekkend. Daardoor verlies je inzage in hoe de dingen waren. We mogen Cyriel Buysse niet meer lezen omwille van de "negers" in zijn boeken: dat is idioot en contraproductief. Door het verleden te schrappen, wis je het niet uit. Je kan het verleden, het heden en de toekomst enkel begrijpen door dat verleden te kennen. Dit alles is zo gat-achterlijk...' 'Weet je, het is al-le-maal Jos Geysels! Daar is de schrapcultuur begonnen, met het cordon sanitair tegen het Vlaams Blok. Dat heeft hen mee groot gemaakt. Je moet naar de resultaten kijken: Boek.be is failliet en Vlaams belang is de grootste partij van Vlaanderen. (Buigt zich naar de microfoon) Proficiat, Jos! Nog van da! Die man heeft heel zijn leven enkel dingen verprutst: Groen, Boek.be en hij heeft het fascisme op het voorplan geduwd. Dat hij

zich tot aan zijn pensioen maar bezighoudt met iets dat we niet gaan missen. RSC Anderlecht of zo, die zijn toch al om zeep.(lacht).

Ondanks die stelling verdenk ik u niet van sympathie voor het Vlaams Belang...

'Helemaal niet! Ik kom goed overeen met Chris Janssens, omdat hij een lezer is, maar ik vind het VB een heel zure en onplezierige partij waar ik me niet in kan terugvinden. Dat wil niet zeggen dat ik tegen al hun bevindingen ben, maar het is niet mijn winkel.' 'Ik ben een gigantische fan van Jos D'Haese van

“ Als Koen Meulenaere vandaag zou herbeginnen, zou ik hem aanraden om voor Doorbraak te schrijven ”

de PVDA, wiens ideologie ik ook niet helemaal onderschrijf, maar wel zijn animo, drijfkracht en politiek talent. Ik ben letterlijk gek op Jos! Al vind je nooit een partij waar je volledig achter kan staan. Maar waar ik niet tegen kan, is de polarisatie. Je zou moeten oppassen, want als je voor de PVDA stemt zouden ze je voor je het goed beseft in een kamp steken. We zijn een parlementaire democratie. Hier worden geen mensen in kampen gestoken.' 'Omgekeerd is ook waar: Breendonk gaat niet opnieuw opengaan als het VB deelneemt aan de macht. Zo werkt dat niet. Al die praat over Hitler en Stalin, dat is niet aan de orde. Je bewijst de maatschappij geen dienst door in dat soort van flauwekultermen te denken.'

U stelt nu dat het VB een zure partij is, maar ik bespeur vooral ter linkerzijde een gebrek aan gevoel voor humor én onwil om te praten.

'Ik hou niet van bepaalde prominenten bij het VB, zoals Sam Van Rooy. Die verdenk ik er van dat hij me in de rug zou bijten als ik me omdraai. Tom Van Grieken vind ik te glad. Met Filip Dewinter heb ik destijds voor HLN heerlijke interviews afgenomen. Ik ben hem ook steeds met open vizier tegemoet getreden. Wanneer ik Filip tegenkom zegt hij nog steeds: "Hier sè, mijne favoriete communist!'" 'Dat missen we enorm: het met open vizier elkaar tegemoet treden. Dat zet alles vast. Je ziet wat er aan het gebeuren is. Het middenveld verzwakt omdat het tussen twee eiergooiende extremen in zit. Als maatschappij ga je daaraan kapot. Ik zie dat niet rooskleurig in. Het is allemaal de schuld van die vieze polarisatie en het niet meer met elkaar willen praten.'

Net dat niet willen praten is naar mijn aanvoelen een reflex van een zich moreel verheven voelend links establishment.

'Dat zou kunnen, maar zo ver ben ik nog niet in mijn denkproces...'

Als ik voor Doorbraak mensen van Groen of de PVDA wil interviewen, bots ik steeds op een njet. Als ze al de beleefdheid hebben te antwoorden.

Met uitzondering van Björn Rzoska willen ze niet praten met de "fascisten" van Doorbraak. En meestal is het ultieme argument Johan Sanctorum...

'Dat is onvoorstelbaar. Sanctorum is een columnist en een zeer waardevolle, getalenteerde stem. De afstand qua kwaliteit tussen hem en mijn schoonbroer Koen Meulenaere is niet zo groot. Maar misschien hadden ze hem ook gecancelled indien hij niet gestopt was.' 'Ik mis Meulenaere nog elke dag. Ik zeg hem dat ook elke keer en vraag hem om asjeblief opnieuw de pen op te nemen, maar hij is onvermurwbaar. Als hij opnieuw zou beginnen, zou ik hem aanraden voor Doorbraak te schrijven. Om dat medium, dat het naar mijn mening goed doet, mee te legitimeren, om dat Hitlersnorretje er af te krijgen. Want dat verdient Doorbraak niet. Ik snap ook niet waar dat vandaan komt. Misschien heb je wel gelijk met je analyse van dat linkse establishment...'

'Iedereen zit door een sleutelgat naar zijn eigen waarheid te kijken, omstuwd door de eigen vrienden en gelijkgestemden. Er is nochtans niets interessanter en meer lonend dan de mening van tegenstanders te leren kennen, zonder onmiddellijk de deur dicht te slaan. We moeten naar elkaars argumenten durven luisteren en daarover nadenken. We moeten terug pluralistisch durven worden, een weg en een evenwicht zoeken. We moeten durven nadenken over hoe belangrijk de eigen overtuiging eigenlijk is.'

'Enige tijd geleden wilden Jana en ik met onze stem richting Groen evolueren. We lazen toen in de krant dat Groen zich had uitgesproken voor gescheiden zwemmen. We hebben toen mails gestuurd met een vraag om verduidelijking, want voor ons is het belangrijk om geen morele regressie toe te passen in de maatschappij. We willen de vooruitgang die we op dat gebied geboekt hebben niet terugdraaien, tenzij daar een goede reden voor zou zijn. We zijn toen in een wervelwind van bedenkingen terechtgekomen. Dagen- en nachtenlang hebben we daarover gediscussieerd. Dat soort interessant pluralisme is volledig verdwenen.' 'Er bestaat geen gezonde interesse meer voor de politiek. Ikzelf kijk een drietal uur per week naar Vlaams Parlement TV. Dat leert me ontzettend veel, want dat is de meest objectieve politieke televisie die je kan vinden. Daar kan ik zien dat Jan Jambon een idioot is, dat Lydia Peeters gewoon haar blad afleest en dat Jos D'Haese een wereldtopper is. Door daar gewoon naar te kijken krijg je aan accurate beeld van wat de volksvertegenwoordigers aan het doen zijn. Daar heb ik Björn Rzoska ook leren kennen als een zeer interessante figuur.' 'Door daar naar te kijken kan ik op dit moment zo een modelregering samenstellen, over de partijgrenzen heen, met ministers van het VB tot de PVDA. Ik zou zo tien ministers kunnen aanduiden die de boel gaan redden. Maar dat kan blijkbaar niet meer. We zouden een modelmaatschappij kunnen hebben, een formidabele samenleving waarin niemand uit de boot valt. We hebben het talent en beschikken over een ongekende rijkdom. Maar we doen daar niets mee. We smossen het liever op aan impasses.' □

Programma:

- **Dag 1:** Brussel-Johannesburg rechtstreekse nachtvlucht met Air Belgium naar Johannesburg.
- **Dag 2:** Johannesburg; kennismaking met onze lokale gids en stadsbezoek.
- **Dag 3:** Pretoria: Bezoek voortrekkersmonument en de "cradle of humankind".
- **Dag 4:** Panoramaroute met bezoek aan de Cullinan-mijn.
- **Dag 5+ 6:** Twee volle dagen Kruger: op zoek naar 'die groot vyf'.
- **Dag 7:** Panoramaroute + Hazyview (die drie Rondawels en de Blyde Rivier Canyon.)
- **Dag 8:** Vlucht Port Elizabeth en stadsbezoek.
- **Dag 9:** Tsitsikamma National Park en Knysna.
- **Dag 10:** Klein Karoo en Oudshoorn + bezoek struisvogelkwekerij.
- **Dag 11:** Swartberg Bergpas en Cango Grotten via Meiringspoort.
- **Dag 12:** Mosselbaai en de Tuinroute + wildrit.
- **Dag 13:** Franschhoek met bezoek Huguenot Memorial Monument.
- **Dag 14:** Stellenbosch – Paarl en het Afrikaner Taalmonument.
- **Dag 15:** Kaapstad en de Tafelberg.
- **Dag 16:** Kaapstad en Robbeneiland.
- **Dag 17:** Vrije dag in Kaapstad en 's avonds terugvlucht met Air Belgium.
- **Dag 18:** Aankomst Zaventem. Einde van een onvergetelijke reis

begeleid door Dirk Laeremans

Dirk Laeremans studeerde na zijn studies een jaar bij in Potchefstroom, het Afrikaner hartland. Hij maakte als Vlaming onder de Afrikaner van dichtbij de overgang mee en hield er een grote schare kenissen en contacten van over. Ook vandaag volgt Dirk nog actief de toestand in Zuid-Afrika en onderhoudt hij contacten met een groot aantal mensen. Krijg een unieke kijk op de ziel van de Afrikaner en hoe hij zich - meer dan succesvol - staande houdt op het Afrikaanse continent.

Weg met DOORBRAAK Reizen

Unieke DOORBRAAK-reis

IN HET SPOOR VAN DE AFRIKANER

19 november 2023 tot
6 december 2023

ONZE PRIJS

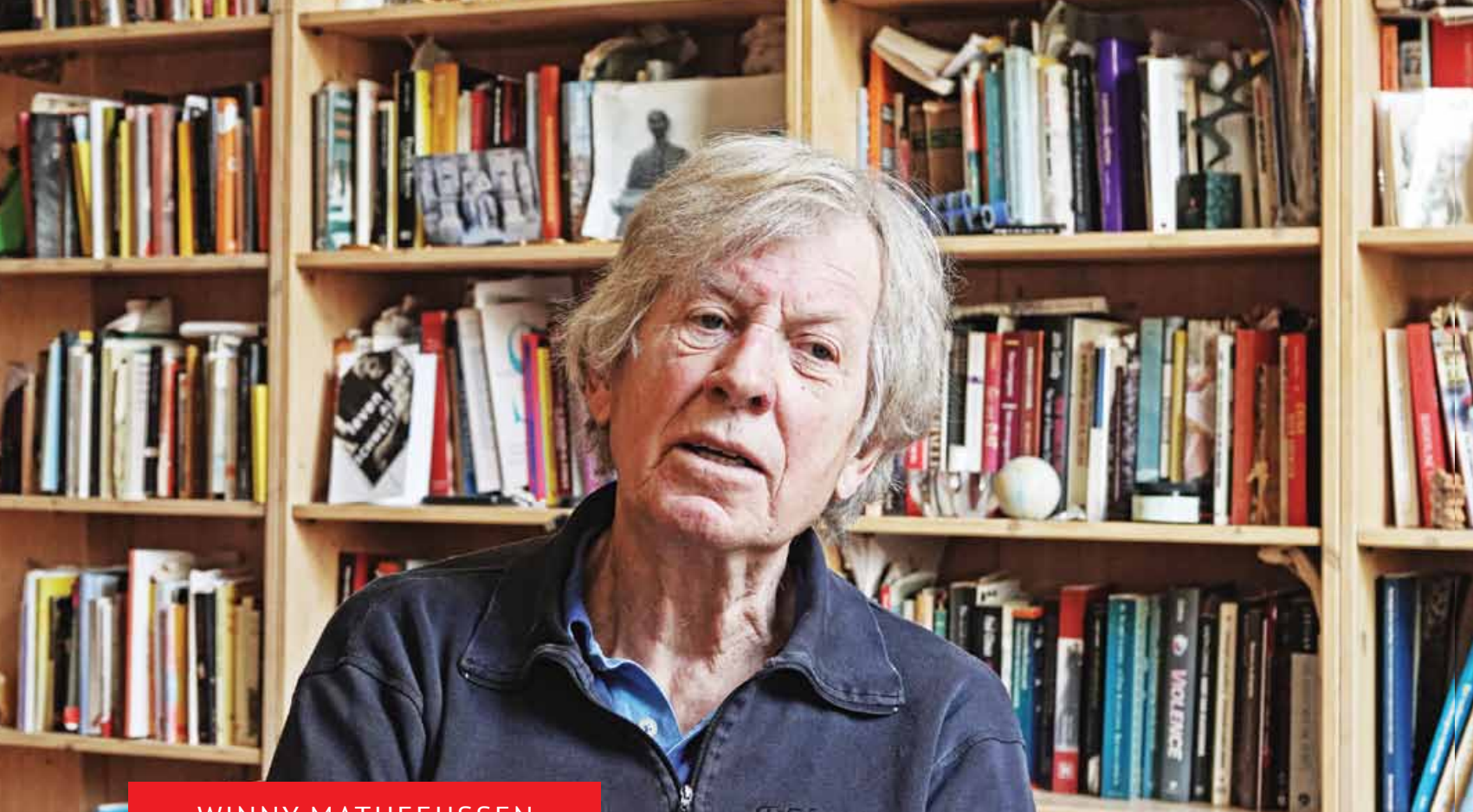
dubbelkamer
€3.899
voor 18 dagen

single toeslag
€690

INSCHRIJVEN

WWW.DOORBRAAK.BE/REIZEN

In samenwerking met
Reizen De Lathauwer - Aalst. Licentie 6127

WINNY MATHEEUSSEN

▲ Hans Achterhuis
Foto © Winny Matheussen

Hans Achterhuis, de 'Denker des Vaderlands' in Nederland

“Ik wil terrorisme begrijpen, maar dat wil niet zeggen dat ik er begrip voor heb”

In Nederland bestaat zoiets als een Denker des Vaderlands. In 2011 werd die titel voor het eerst toegekend en wel aan Hans Achterhuis (°1942), theoloog maar vooral filosoof. Achterhuis beoefent de filosofie door ze in verband te brengen met actuele maatschappelijke thema's.

Begrippen als arbeid, utopie, techniek en geweld onderwerpt Achterhuis aan kritisch onderzoek. Hij vindt veel inspiratie bij de filosofen Ivan Illich en Hannah Arendt. Over die laatste schreef hij nu, op 80-jarige leeftijd en na 50 jaar studie, een boek. Hij belicht daarin de onbekende Hannah Arendt, met als titel het aan haar ontleende motto 'Ik wil begrijpen'. En dat willen wij ook.

In 'Ik wil Begrijpen' brengt Achterhuis verslag van een filosofische vriendschap die meer dan 50 jaar geleden begon toen hij in 1969 'De banaliteit van het kwaad', de Nederlandse vertaling van 'Eichmann in Jerusalem', in uitverkoop op de kop tikte. De vragen over het kwaad die Arendt aan de orde stelde, deden hem duizelen en maakten hem verliefd op de Joods-Duits-Amerikaanse filosofe.

Seksime in de filosofie

Op de boekvoorstelling in Rotterdam ging u in gesprek met uw oud-studente en filosofe Marli Huijser. Zij verweet u dat u de term verliefdheid gebruikte voor uw relatie met Arendt. Volgens haar zou u die term nooit gebruiken bij een man, seksualiseert u haar zo en leidt dat de aandacht af van Arendt als filosofe. U was duidelijk aangedaan door die kritiek?

'Ik vond het leuk dat Marli dat deed. Zo ken ik haar, ze neemt geen blad voor de mond. Maar die kritiek overviel me wel. Ik heb er 's nachts over liggen

“ Ik heb geen enkel oordeel over alle seksuele identiteiten die je kan bedenken ”

denken en heb er met haar ook over gemaaid. We zullen daar met z'n tweeën verder over praten. Maar tot nu toe had niemand daar iets over gezegd. Je moet waarschijnlijk vrouw zijn om het op te merken...'

'De huidige Denker des Vaderlands, Paul Van Tongeren, schreef 'Doodgewone vrienden', een boek over filosofische ideeën over vriendschap. Het begint met de Grieken en eindigt bij Nietzsche. In het voorwoord staat dat je overal waar 'hij' staat, je ook 'zij' kan lezen. Dat is natuurlijk volstrekt onzin. Kant zegt bijvoorbeeld over vriendschap dat vrouwen daar geen deel aan kunnen hebben. Mijn kritiek op hem was dat we tegenwoordig vriendschappen hebben tussen mannen en vrouwen en dat vind je niet in de filosofische traditie. Dat betekent dat we in een totaal nieuwe situatie zijn terecht gekomen, waar inderdaad seksuele spanningen mee de kamer in kunnen sluipen. Hoe ga

je daar mee om? Daar moet je als filosoof over nadenken. Paul stopt braaf bij Nietzsche en heeft het niet eens over Lou Salomé (Nietzsche's grote liefde die hem drie maal afwees, nvdr.)'

De oude Grieken waren toch ook niet vies van enige seksuele spanning? Daar was toch ook sprake van een innige band tussen meester en leerling, niet zelden met een seksuele geladenheid? Die spanning kan dus evengoed tussen mannen bestaan. 'Daar dacht ik ook aan toen Marli die opmerking maakte, maar daar wou ik het op een zondagmiddag niet verder over hebben (lacht). Ik speelde met het voorbeeld van een oud-student, die op dat moment ook in de zaal zat en die, op het moment dat ik het moeilijk had aan de universiteit, een verhaal hield om me te ondersteunen. Toen hij dat deed, wilde ik hem omhelzen. Maar dat wilde ik daar, op dat moment, niet hardop zeggen. Dan kom je in een discussie die ik niet wilde voeren.'

'Bij de Grieken had je inderdaad ook die spanning. Denk maar aan 'Symposium', met Socrates en Alcibiades. Het is niet zo dat er ook later geen intense vriendschappen met een seksueel kantje tussen intellectuelen hebben bestaan. Niet bij Kant, die was asexueel. Maar de relatie tussen Montaigne en de la Boétie, daar weet ik het niet zo... Dat was toch een héél intense vriendschap, waarbij de la Boétie, die jong overleed, het werk van Montaigne heeft bepaald.'

'Er bestaat natuurlijk ook zoiets als een geestelijke verliefdheid, de platonische liefde. Misschien moet ik bij de volgende druk van mijn boek dat maar toevoegen en het over mijn platonische verliefdheid op Hannah Arendt hebben.'

Banaliteit van het kwade
Arendt is de laatste tijd enorm in de mode als filosofe. U stelt vast dat ze vaak verkeerd wordt

begrepen. Zo maakt u komaf met het idee van de banaliteit van het kwaad, waarbij volgens sommigen in ieder een kleine Eichmann schuilt.

'Daar is zij het dus niet mee eens. Eigenlijk bestrijdt ze dat idee. Volgens haar kan je nee zeggen tegen het kwade. Er zijn altijd mensen geweest die weigerden uit gemakzucht of overtuiging mee te stappen in het kwade. Je kan dus nee zeggen, niet iedereen is een Eichmann. Maar het is een menselijke mogelijkheid die helaas veel voorkomt. Dat nee zeggen is eerder uitzonderlijk.'

'Nu ben ik er van overtuigd dat Arendt tot die uitzonderingen behoort. Van mezelf weet ik dat niet. Je moet natuurlijk kunnen begrijpen wat dat banale kwaad is. Op een bepaald moment, aan het begin van de oorlog, zit Hannah Arendt in het interneringskamp Gurs in het zuiden van Frankrijk. Daar krijgen de mensen te horen dat ze er moeten blijven terwijl het Vichy-regime de boel gaat overnemen. De meesten blijven, maar zij gaat weg. Diegenen die blijven doen dat uit gemakzucht en omdat ze vertrouwen hebben dat er wel voor hen zal worden gezorgd. Arendt had dat niet en vertrok, wat haar waarschijnlijk het leven gered heeft. Ik heb steeds gedacht dat ik, uit gemakzucht, ook zou zijn gebleven.'

'Al moet ik zeggen dat haar invloed me ook heeft veranderd. Laat me een persoonlijk voorbeeld geven, een gek voorbeeld, waaruit blijkt hoe belangrijk Hannah Arendt voor mij is geworden. Mijn vrouw Tiny, twee vrienden en ik zaten op het vliegveld van Madrid. We moesten naar Sevilla. Het vliegtuig had vertraging. Het werd elf uur, twaalf uur, het werd langzaam heel stil. We zaten daar met een 40-tal mensen en niemand deed iets. Ik dacht op een bepaald moment "dit pik ik niet" en stond op om op zoek te gaan naar wat er aan de hand was. Iedereen zei tegen me dat ik dat niet moest doen, dat er wel goed voor ons werd gezorgd.'

'Maar ik zei: "Nee, ik ga kijken". Dus ik trek er op uit en uiteindelijk vind ik iemand die verbaasd constateert dat ze dat vliegtuig vergeten waren. Ze gingen de piloot wakker maken zodat we toch nog konden vertrekken. Dat was voor mij een Hannah Arendt-moment. Had ik toen niet aan haar gedacht, hadden we er nog steeds gezeten. Daar was nu wel niets moedigs of heroïsch aan, en eigenlijk was ik eerst ook te lui. We zaten daar, we waren doodmoe en zouden wel wachten tot de oplossing vanzelf kwam. Iedereen zei ook: "Niet doen! Ze zorgen wel voor ons". Had ik toen niet aan Arendt haar voorbeeld gedacht, waren we de hele nacht blijven zitten. En ja, ik denk dat ik in haar plaats in het kamp gebleven was en had ik "ja" gezegd. Ze zorgen wel voor ons.'

'Er zijn dus wel mensen die nee zeggen. De aanklager in Jeruzalem vroeg waarom de Joodse raden zich niet hadden verzet. Arendt vond dat een belachelijke vraag. Er waren namelijk wel joden die niet mee stapten in het verhaal. Die hebben zelfmoord gepleegd en niet als Eichmann gehandeld.'

Om voor het goede te kiezen, tegen het kwade in, moet je je toch eerst bewust zijn van dat kwade.

Het is toch net dat gebrek aan bewustzijn dat mensen in het kwade meeslept...

'Ja, precies. Ook daar heb ik een persoonlijk voorbeeld van. Ik heb op een Amerikaanse High School gezeten in North Carolina, waar de segregatie volstrekt bestond. Daar zag je geen zwarte mensen, die school was volledig wit. Ik heb daar een heel goede tijd gehad en daarna, op een veilige afstand

▲ **Christiaan De Wet**
Foto © G.J. Koppenaar

“ Je mag het verleden niet uitwissen als je het wil begrijpen ”

terug in Nederland, pas vragen over gesteld. Toen pas, ook na de opkomst van Martin Luther King, begon ik na te denken over wat een gekke toestand dat eigenlijk was. Als jongetje ga je mee in zo'n verhaal zonder daar bij stil te staan.'

'Wij waren rebels en toen we als uitwisselstudenten op rondreis door het Noorden gingen, zongen we bij het verlaten van de bus het volkslied van de Confederatie, *I wish I was in Dixie*. Wij beseften niet hoe daar gereageerd werd, maar dat kon natuurlijk niet in het noorden. Wij waren de 'Rebels' en dachten dat we dat lied als grap wel konden zingen. Nou, dat bleek geen grap, hoor!'

'Ik heb ook een oude foto van mij waarop ik als jonge knaap op de Hoge Veluwe met een boek zit onder een heel groot standbeeld van Christiaan De Wet, de Zuid-Afrikaanse Boerengeneraal. De Boeren waren mijn grote helden. Het boek was *'De verkenner van Christiaan De Wet'* van L. Penning. Ik kende dat helemaal uit mijn hoofd. Ik vraag me af hoe lang dat standbeeld, waar ik trots onder zit, nog blijft staan. Ik heb die foto laatst nog in een artikel aangehaald, want ik wil hier niet over zwijgen. Ik wil laten zien hoe vanzelfsprekend dat in die tijd was.'

'Ik zou er overigens zeer op tegen zijn om dit standbeeld te verwijderen. Daar mag best een bordje met uitleg bij, maar je mag dat verleden niet uitwissen als je wil begrijpen. Ik heb een westers vooroordeel. Zo wilde ik met mijn vrouw naar De Kaap, omdat ik daar alles herken. Dat is onze eigen geschiedenis, waar ik veel kritiek op heb, maar waar ik wel mee vertrouwd ben. Ik heb daar enorm van genoten, terwijl ik wel in de anti-apartheidsbeweging zat. Al was ik geen echte aanhanger van het ANC. Ik zie ook wat er vandaag nog steeds fout loopt in Zuid Afrika.'

Woke
De woke-ideologie wil op dit moment zoveel mogelijk van die zaken wissen. Hoe zou Arendt staan tegenover een beweging die feitelijke waarheden, zoals het verschil tussen mannen en vrouwen, ontkent? Want Arendt hechtte wél belang aan de Tatsächliche Wahrheit.

'Hannah Arendt is in 1975 overleden, lang voor het politiek correcte denken in het Westen aan de orde was. Het is ontzettend moeilijk om haar daar iets over te laten zeggen, dus ik ga haar moeten laten buikspreek, wat ik slechts node doe.'

'Ik denk dat ze een sterk onderscheid zou maken tussen publiek en privé. In de privé sfeer heb je het recht om aangesproken te worden als homo, lesbisch, queer, noem maar op. In de publieke ruimte zou Arendt stellen dat de mensen een masker dragen. Op die manier kunnen ze aangesproken worden en politiek bedrijven. Daar moet je ieder-

een gewoon erkennen als gelijke. Dat onderscheid zou Arendt volgens mij wel blijven maken, terwijl dat nu erg door mekaar loopt. Dat er nu mensen zijn die in de trein niet meer willen worden aangesproken als dames en heren, tja....'

'Ik vind dat onderscheid ontzettend belangrijk. Ik heb geen enkel oordeel over alle seksuele identiteiten die je kan bedenken. Ik heb er wel een oordeel over als je zegt dat je die seksuele identiteit wil uitdragen in de publieke ruimte en op die manier wil zichtbaar zijn. Dat lijkt me niet de plaats om dat te doen. Het gaat uiteindelijk over het hegeliaanse begrip van de erkenning. Die vindt als burgers onder elkaar plaats, maar het interesseert me niet wat voor seksuele voorkeur de burger die ik in de publieke ruimte erken, heeft. En ik denk dat Hannah Arendt dat ook zou zeggen. De privé-ruimte gaat ons niet aan, daar hebben we in de publieke ruimte geen oordeel over. Dat moeten de mensen maar zelf bekijken.'

'Wat in haar filosofie impliciet heel aanwezig is, is het afwijzen van de transparantie. We kunnen niet transparant zijn en dat hoeft ook niet. Wanneer je dat wel wil zijn, ben je onmiddellijk hypocriet. Dat kan je wel met haar zeggen, dat net dat heel gevaarlijk is en dat je het onderscheid tussen publiek en privé moet bewaren. "Jezelf zijn", moet je niet in de publieke ruimte kunnen uitdragen. Dat gaat ook niet, want dan ben je politiek correct en hypocriet naar anderen toe. Dit speelde allemaal niet in haar tijd, maar ik denk wel dat je kan stellen dat dat in haar werk sterk aanwezig is.'

Wat bedoelt U met hypocriet?
'Veel van mijn tijdgenoten, en ikzelf ook, hadden een grote bewondering voor de relatie van Jean-Paul Sartre en Simone De Beauvoir. Achteraf bleek die hele relatie op leugens en bedrog te zijn gebaseerd. Nochtans waren zij er van overtuigd dat ze helemaal zichtbaar, transparant waren voor iedereen. Dat kan niet en dat was ook niet het geval.' 'Ik blijf wat dat betreft bij Albert Camus staan die zegt dat zijn politieke opstelling niets te maken

heeft met zijn relaties in de privé-ruimte. Dat wilde hij ook niet, die speelden niet bij de discussies in de publieke ruimte. Dat onderscheid moet je houden. Die transparantie is onmogelijk. Arendt zegt ook "mijn hart is duister" en verwijst daarmee naar Augustinus die het had over het duistere hart van de mens. Laat ons dat in godsnaam niet voor iedereen uitleggen en zichtbaar maken. Privacy is belangrijk, ook voor de gemeenschap. Het doet er toe dat je een ruimte hebt waar verder niemand zich mee kan bemoeien.'

'Je ziet die spanning ook bij Arendt. Af en toe zegt ze in haar correspondentie zaken tegen haar vriendin Mary McCarthy waar je wel van opkijkt, maar dat doet ze niet in haar publieke teksten. Ik vind het leuk om die twee te zien roddelen. Ook in de brieven naar haar man Heinrich Blücher komt dat spanningsveld naar boven. Zo is ze op een bepaald moment furieus over Heidegger, die plots de mystieke toer op gaat met het woord *Sein*. Het toppunt van gekheid, vindt zijzelf. In haar publieke teksten tracht ze toch altijd te verantwoorden wat ze schrijft en geeft ze niet alleen maar een mening.'

Is het publiceren van die correspondentie dan wel verantwoord wanneer ze zelf zo de nadruk legt op het onderscheid privé-publiek? Die zijn toch niet geschreven met de bedoeling in de openbaarheid te komen?

'Dát weet ik niet. Ik voel me langs de ene kant een beetje gegeneerd. Aan de andere kant vind ik het wel leuk om mee te kijken naar hoe ze met haar dierbaren omgaat. En ze bewaarde wel alle brieven.' 'Ik denk dat het publiceren van haar brieven wel kan, gezien ze als filosofe toch tot het publieke

domein behoort. Dat was natuurlijk niet zo voor de correspondentie met Heidegger als jong meisje. Maar zeker wel vanaf het moment dat ze in de belangstelling komt met haar werk rond totalitarisme. De correspondentie met McCarthy en Blücher is van na die tijd. Op dat moment moet ze zelf wel hebben beseft dat ze een publieke figuur geworden was. Toch blijft er enige *gène*, net omwille van dat scherpe onderscheid dat ze zelf maakt tussen privé- en publieke ruimte. Al denk ik wel dat het belangrijk is dat we bijvoorbeeld uit haar brieven leren dat ze een hekel had aan Ben-Gurion of dat Heidegger er van langs krijgt.'

Begrijpen

U maakt het onderscheid tussen begrijpen en begrip hebben. U wil begrijpen, maar dat betekent nog niet dat u begrip hebt, dat u meegaat in de denkpatronen die u begrijpt.

'Daar is veel om te doen geweest. Ik probeer vaak het kwaad dat ik afwijs te begrijpen. Zo wil ik terrorisme begrijpen, maar dat wil niet zeggen dat ik er begrip voor heb. Dat bleek voor sommigen onduidelijk te zijn, al is dat ondertussen wel rechtgezet: je moet eerst begrijpen voor je het kwade adequaat kan bestrijden.'

'Hannah Arendt wou het totalitarisme begrijpen en schreef er een boek over. Niemand kan haar echter verwijten dat ze begrip had voor totalitarisme. Ik heb dat nu ook weer bij de crisis in Oekraïne. Zij heeft in het tweede deel van haar boek over totalitarisme toch het nodige geschreven over hoe aan het einde van de negentiende eeuw, met onder andere Dostojevski, de Slavische ziel naar boven

foto © Winny Matheussen

komt. Dat hoort er bij en geeft ook de mogelijkheid om te begrijpen hoe de Russen deels met Poetin mee kunnen gaan.'

Ik heb de indruk dat de Russen de West-Europeanen wel begrijpen, maar dat dat omgekeerd veel minder is... Ik bespeur bij ons een vorm van arrogantie en morele verhevenheid. Dat staat het begrijpen toch in de weg?

'Ja, zeker. Dat idee heb ik ook en dat is eigenlijk heel gevaarlijk. Ik merkte dat we hier in het Westen meteen verklaarden dat Poetin gek is. Dat is die morele verhevenheid. We vergeten nogal snel dat daar een hele geschiedenis en een ideologie achter zit. Een ideologie die wij hier in Nederland ook in het verleden hebben gekend.'

'Ik maakte laatst in een recensie nog de vergelijking tussen Poetin die weigert het woord oorlog te

“ Ik merkte dat we hier in het Westen meteen verklaarden dat Poetin gek is. Dat is die morele verhevenheid ”

gebruiken en de "politioele acties" die wij kenden in Indonesië ten tijde van de onafhankelijkheidsstrijd. Poetin heeft het over een "speciale militaire operatie" en wij hadden het destijds over "politioele actie", terwijl het natuurlijk in beide gevallen over oorlog gaat. Het is heel verheven van ons om nu te zeggen dat Poetin er niets van begrijpt, dat hij gewoon een oorlog voert. Nou, wij voerden toen ook gewoon oorlog, hoor.' 'Hannah Arendt stelt dat er een feitelijke waarheid is, een *Tatsächliche Wahrheit*, die je gewoon moet erkennen. Zo zijn de Duitsers in 1914 België binnengevallen en niet omgekeerd. Maar met die feiten kan je geen politiek bedrijven. Dat doe je door de feiten te interpreteren en ze in een groter geheel te plaatsten. Maar je moet de feiten wel als feiten aanvaarden. Dat gebeurt volgens haar veel te weinig, zoals ook bleek uit haar kritiek ten tijde van de Vietnamoorlog.'

'Het hoofdstuk dat ik daarover geschreven heb met als titel *Twee maal twee is vijf* gaat daarover en volgt volledig haar lijn. Twee maal twee is natuurlijk vier, maar je moet die "vier" wel op allerlei manieren kunnen interpreteren. Dat is haar grote punt: maak het onderscheid tussen de feiten die er zijn en ga daarna interpreteren. Dan kan het heel verschillende kanten op gaan. Dat is in de kritiek op mijn hoofdstuk - en op Arendt - veel te weinig gezien: het gaat in de politiek over die interpretatie.'

'De feiten moeten aan de universiteit, in de rechtspraak en binnen de journalistiek behoed worden. Vervolgens moet de politicus daarmee aan de slag. Dan moet er een gesprek komen, moet je naar mekaar kunnen luisteren. Je moet dan de standplaats van de andere kunnen innemen en dan eventueel begrijpen waarom je die plaats niet

wil innemen. Zo kan je begrijpen wat de ander wil en dat ook gaan bestrijden.'

'Op de vraag hoe je dat dan moet doen vind ik het antwoord moeilijk. Ik heb aan het einde van het boek in een slotbeschouwing twintig gedragsregels voor ons in deze tijden van polarisatie opgenomen. Die heb ik gehaald bij Timothy Snyder's werk *'On Tyranny'*. Toen ik die daar zag staan, kwam ik in elke regel thema's van Hannah Arendt tegen. Zij had zelf geen antwoord op de vraag "wat te doen", maar haar thema's geven wel een richting aan. In die twintig lessen van Snyder klinkt de stem van Hannah Arendt duidelijk door.'

Utopisch denken om de wereld beter te maken staat daar niet tussen. U waarschuwde al eerder voor de gevaren die daarin schuilen.

'Dat was voor mij een grote ontdekking, maar die deed ik al lang voor dit boek, hoor. In de jaren '60 was ik als student op een zeer utopische manier bezig. Daarna ben ik me gaan afvragen wat er eigenlijk mis ging. Dat had te maken met de utopieën waar mensen in geloven. In mijn omgeving waren die nooit ver weg. In naam van die utopieën konden de meest vreselijke dingen gebeuren. Ik heb dat destijds onvoldoende gezien, ben daarop gaan terugblikken en ontdekte zo die gevaren.' 'Daar werd ik hard op aangevallen. Er heerste nog een soort van utopisme in Nederland. Toen ik zei dat utopieën gevaarlijk waren, konden velen daar niet mee om.'

U werd op een bepaald moment zelfs om die reden een fascist genoemd...

'Tja, dat sloeg nergens op. Ik ben er later ook achter gekomen dat het fascisme zeker ook een utopie was. Alleen een utopie die mij nooit heeft kunnen verleiden. Ik ben ook nooit verleid geweest door het Russische communisme. Mijn eerste baan was bij de hulpverlening van de Kerk. Wij ondersteunden de christenen in Oost-Europa. Ik hoefde me vanuit die optiek nooit te bedenken dat er iets moois zat aan het Sovjetsysteem.'

'China was dan weer ver weg. Daarvan heb ik wel even gedacht dat het goed liep. En Cuba was eind jaren '60 voor mij - net als voor Harry Mulisch - een soort paradijs. Ook dat ging snel over. Op het moment dat Tiny zwanger was van mijn zoon, die we Ernest Jan hebben genoemd naar Ernesto Che Guevara, werd die doodgeschoten. In zijn Boliviaanse dagboeken zie ik iemand die op een naïeve manier strijdt en de boeren ontziert. Maar wat later bekend is geworden over zijn korte optreden als machthebber in Cuba geeft mij nu ook redenen om op een meer kritische manier naar hem te kijken.'

'Maar goed, mijn zoon vindt het niet mis dat hij Ernest Jan heet. Hij werd in mei '68 geboren en de beroemde foto van Che Guevara hing toen overal. Het was bijna een fictie-figuur geworden. Achteraf zou je kunnen zeggen dat Guevara gered is door zijn eigen dood. De guerrilla in Cuba en zijn avonturen in Bolivia waren best heldhaftig. Door zijn overlijden is hij nooit Castro kunnen worden.'

VLAAMSE KUNST als diplomatieke soft power

HARRY DE PAEPE

Vlaanderen, of beter gezegd: de Zuidelijke Nederlanden, spelen zelden de eerste viool wanneer het gaat over macht. Onze regio maakte doorheen de geschiedenis altijd deel uit van een groter geheel en ondersteunde de macht die gretig gebruik maakte van de financiële kracht van deze contreien. Denk hierbij aan de Bourgondische hertogen en hun opvolgers, de Spaanse en de Oostenrijkse Habsburgers. De Lage Landen zijn eerder invloedrijk dan machtig te noemen.

Onze kunst, naast allerlei andere vormen van ambacht, is daarbij eeuwenlang het exportproduct bij uitstek geweest. Dat leert een indrukwekkende expositie in het Gainsborough's House in Sudbury. Al in de middeleeuwen staken mensen uit onze streken de Noordzee over naar Engeland. In het victoriaanse stadhuis van Manchester kan je een imposante muurschildering bewonderen van de in Calais geboren Britse schilder Ford Madox Brown. Het werk heet 'The Establishment of the Flemish Weavers in Manchester' en viert de komst van de Vlaamse nijverheid in het veertiende-eeuwse Manchester. Die Vlaamse migratie was het zaadje voor de latere industrialisering van de stad. Over heel de Britse Eilanden vind je verwijzingen naar migranten uit de Nederlanden. In de kleine kerk van Playden in het Zuid-Engelse Winchelsea rust er een tombe met het Middelnederlandse epitaaf: 'Hier is begraven Cornelius Zoetmans, bidt voor de ziele'. De ornamenten op Cornelius' tombe verwijzen naar zijn werk: twee vaten.

De man was een van de vele hopimporteurs die in de 15de eeuw Engeland voorzagen van de nodige

ingedriënten om bier te brouwen. 'Hops, Reformation, Bay and Beer all came to England in a single year', luidt een oud gezegde. De welvarende brouwers van de Nederlanden brachten dus niet alleen plezier, maar ook een flinke scheut protestantisme bij de Britten. Overigens, de oudste Nederlandstalige protestantse kerk bevindt zich in Londen, het toevluchtsoord voor duizenden andersdenkenden terwijl de Tachtigjarige Oorlog onze Nederlanden in de 16de eeuw uiteenreet.

Vlaamse invloed op Gainsborough

In Norfolk en Suffolk was men eeuwenlang gewend aan de aanwezigheid van Lage Landers. Ze weefden er de Engelse wol en legden de vele moerassen droog van het drassige landschap in de omgeving. Het middeleeuwse stadje Sudbury was zo'n plek dat genoot van de invloedrijke bijdrage van de 'Flemings', waarmee men zowat iedereen aanduidde die uit ons deel van de wereld kwam. In 2022 haalt de Vlaamse ondernemer Fernand Huts dit verleden met plezier aan. 'Wij hebben die Engelsen hier alles geleerd', zegt de man plagerig. Hij doet dat tijdens de formele opening van de tentoonstelling 'Painting Flanders' in Gainsborough's House Museum in Sudbury. Het museum is de plek waar, zoals de naam het zegt, de bekende achttiende-eeuwse schilder Thomas Gainsborough opgroeide. Dr. Katharina Van Caeteren, kunsthistorica en curator van 'Painting Flanders' vertelt over de artiest: 'Thomas Gainsborough is één van de belangrijkste Engelse landschapsschilders, maar hij haalde zijn mosterd uit Vlaanderen. Antoon van Dyck leerde de Engelsen portretteren, en door de werken van Rubens en Bruegel ontdekten ze het landschap.' In de vaste tentoonstelling van Gainsborough's House zie je ook die invloeden van onder meer Rubens op de Engelse artiest. Overigens verliet Gainsborough, voor zover men dat weet, slechts eenmaal het eiland en dat was voor een bezoek aan Vlaanderen.

Industrie doet dromen

'Painting Flanders. Flemish Art 1880 - 1914' is de openingstentoonstelling van de gloednieuwe exovleugel van het museum. Het is een uitzonderlijk stukje Vlaamse cultuurgeschiedenis met werken van kunstenaars als Emile Claus, Rik Wouters, George Minne, Léon Spilliaert en James Ensor. De werken vertellen over een verloren idylle: de eenvoudige schoonheid van het landelijke leven

▲ **Fernand Huts & Harry De Paepe**
Foto © Luk Monsaert

▶ **George Minne**
Geknielde van de fontein, 1898
© The Phoebus Foundation, Antwerpen

▶ **James Ensor**
Geraamten in travestie, 1894
© The Phoebus Foundation, Antwerpen

dat door de industrialisatie werd verdrongen. Die industrialisatie is dan weer het gevolg van de Britse invloed op het Europese vasteland.

U kent het verhaal van de industriële spion Lieven Bauwens misschien wel? In de late herfst van 1798 smokkelde hij Engelse spinnmachines naar Gent waar hij naar eigen zeggen 'un second Manchester' creëerde met een tot fabriek omgetoverd Kartuizerklooster, de 'Chartreuse', als zijn hoofdkwartier. De mechanische spinnmachines geven een immense impuls aan de economie van het jonge België wanneer dat in 1830 ontstaat.

De vooruitgang komt echter met een prijs. In de steden walmen de fabrieksschoorstenen dag en nacht. Boeren verlaten het platteland om werk te vinden in de fabrieken als arbeiders. Ze hokken samen in de triestige beluiken waar ziekte en armoede hoogtij viert. Al snel dromen kunstenaars als reactie van een betere, pastorale wereld. Hun dromerij kon echter alleen maar ontstaan door die industrialisatie.

Op zoek naar de utopie

In het bekende Engelse gedicht 'Jerusalem' van William Blake uit 1804 wordt het landelijke Engeland vergeleken met het hemelse Jeruzalem, een paradijs dat ruw verstoord wordt door de 'duistere satanische molens' van de Industriële Revolutie. Wanneer een goede eeuw later de componist Hubert Parry deze tekst op muziek zet, groeit het nostalgische lied 'Jerusalem' uit tot het officieuze volkslied van de Engelsen.

In Vlaanderen vertaalt die nostalgie zich in schilderkunst. In het landelijke Sint-Martens-Latem, buiten Gent, zoeken schilders als Emile Claus, Gustave Van de Woestyne en Valerius De Saedeleer een soort van Utopia aan de Leie. In Oostende gaat Léon Spilliaert dan weer bijna psychologisch ten onder aan de moderne wereld. Zijn nachtmerrieachtige taferelen ademen eenzaamheid uit en angst. Zijn stadsgenoot James Ensor bespot dan weer de tijd waarin ze leven. Terwijl deze schilders zoeken, vindt Rik Wouters het antwoord in de armen van zijn grote liefde Nel. Die schildert hij pretentieloos, tot de Grote Oorlog alle dromen aan flarden schiet.

Britse pers aandacht

Een mooie collectie van werken van de genoemde kunstenaars hangt allemaal in 'Painting Flanders'.

Het Gainsborough's House Museum wil hiermee zo breed mogelijk aandacht naar zich toe trekken, want de drie verdiepingen van de spiksplinternieuwe expovleugel ter waarde van tien miljoen pond mogen gezien worden. De restauratie van de wevershuisjes zat in de prijs vervat.

Jawel, Engelse zijdevevers die hun stiel leerden van...Vlamingen. Mark Bills, de directeur van Gainsborough's House, heeft grote ambities: 'We willen van deze historische site een internationaal Gainsboroughcentrum maken en een cultureel knooppunt voor de komende generaties.' De nieuwbouw en de renovatie trokken alvast de aandacht van de Britse pers, die ook meteen melding maakte van de Vlaamse tentoonstelling.

The Phoebus Foundation

De aanwezige Britten waren tijdens de opening duidelijk onder de indruk van wat ze te zien kregen. Het Vlaamse impressionisme kan zich volgens verschillende bezoekers gemakkelijk meten met de Franse meesters. Weinigen onder hen beseffen dat in het oorspronkelijke plan voor de eerste tentoonstelling alleen Russische kunst voorzien was. Het Gainsborough's House Museum had een afspraak met het

▲ Foto © Luk Monsaert

Theo Van Rysselberghe

De Schelde stroomopwaarts, de gouden valavond met zeilboot, 1892
© The Phoebus Foundation, Antwerpen

Theo Van Rysselberghe

Trees, 1907
© The Phoebus Foundation, Antwerpen

Foto © Luk Monsaert ▶

Poesjkinmuseum van Sint-Petersburg, maar door de uitbraak van de oorlog in Oekraïne werden die plannen vijf maanden voor de opening van de expositievleugel opgeborgen. Wie kon in zo een korte periode een tentoonstelling in elkaar flansen?

Het is op dat moment dat The Phoebus Foundation in het vizier kwam. Dat is de kunststichting die elf jaar geleden opgericht werd om de toekomst te verzekeren van de privécollectie van Fernand Huts en zijn Katoennatie. 'Alleen wij kunnen dat op zo'n korte tijd regelen', klopte Huts zich op de borst tijdens de persvoorstelling. Maar hij is ook dankbaar. 'Ik ben directeur Mark Bills heel dankbaar om Vlaanderen en, bij uitbreiding, de Vlaamse schilderkunst, hier in het Verenigd Koninkrijk op de kaart te zetten. Het Engelse publiek krijgt zo in primeur de mogelijkheid om kennis te maken met voor hen meestal onbekende meesters.'

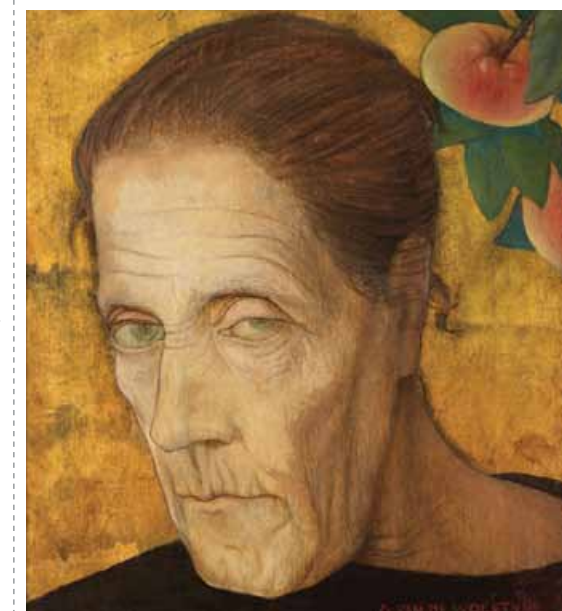
Soft diplomacy

Daar is het Huts en de Phoebus Foundation voornamelijk om te doen: kunst uit de Nederlanden op de kaart zetten. Op 16 oktober opende de Phoebus Foundation de tentoonstelling 'Saints, Sinners, Lovers, and Fools' in het Denver Art Museum in de Verenigde Staten. Daar kunnen de Amerikanen nu honderdtwintig werken van oude meesters zoals Memling, Jordaens en Rubens te bewonderen. Het is volgens Huts immers de 'soft power' van Vlaanderen. 'Laat deze tentoonstellingen voor Vlaanderen een unieke kans zijn om de artistieke topkwaliteit van het verleden te promoten en ervoor te zorgen dat dit wat vergeten, maar o zo belangrijke hoofdstuk van onze schilderkunst ook internationaal de erkenning krijgt dat het verdient. Wij, als de Phoebus Foundation, zullen er alles aan doen om onze prachtige kunst verder te internationaliseren en ze zelfs een onderdeel te maken van de soft diplomacy. Want kunst brengt mensen, maar ook regio's en landen dichter bij elkaar.'

De miljardair wil op die manier aansluiten op de eeuwentraditie van de Lage Landen: invloed uitoefenen via financiële kracht en kunst. Het debat over de Boerentoren zet de schijnwerpers helemaal op de Vlaamse kunstwereld en de impact van Fernand Huts hierop. De kritiek zal hem worst wezen, de aandacht die de man en zijn Phoebus Foundation ervoor krijgen aanvaardt hij des te meer.

De tentoonstelling 'Painting Flanders. Flemish Art 1880 - 1914' loopt nog tot en met 26 februari in Gainsborough's House in Sudbury.

Wilt u meer lezen over Vlaams-Britse betrekkingen? Bestel dan via doorbraak.boeken.be het boek 'De twee kanten van het Kanaal. Een geschiedenis van Engeland en de Nederlanden' van Harry De Paepe.

SIEGFRIED BRACKE

DE OLIFANT EN DE MUIS

^ Siegfried Bracke
Doorbraak-columnist.
Voormalig Kamervoorzitter
voor N-VA, voormalig VRT-
journalist.

Stel. In een kamer zitten drie mensen en een olifant. De drie zijn zichtbaar zeer opgewonden, zitten ook te roepen: want in een klein hoekje zit ook een muis. Die muis, dat vinden ze heel, heel erg. Het is hoe onze media met cijfers over geld omgaan. Hun verontwaardiging staat meestal omgekeerd evenredig tot de cijfers. Die olifant, daar beginnen ze niet aan: te groot, te zwaar, te moeilijk, te veel. Maar die muis...

Dit land is failliet. Maar dat is er mediagewijs volstrekt niet aan te zien. Wie de Wetstraat volgt moet tot de conclusie komen dat onze belangrijkste verliespost het loon is van een Vlaams parlements lid waartegen een gerechtelijk onderzoek loopt en dat al vele maanden niet komt opdagen, maar wel een ziektebriefje heeft. Schandelijk!
Op de voet gevolgd door een paar andere verkonzenen, waaronder zelfs een partijvoorzitter, die alleen naar het parlement komt om te stemmen en toch betaald wordt als parlements lid. Wanhopig schandelijk!

Politieke vernieuwing, nul!

Het doet mij denken aan een waargebeurd feit uit mijn vorig leven. Er is toen in het federale parlement ook uitgebreid politiek vernieuwd. Onder impuls van een vanwege zijn vernieuwingsdrang wijf en zijde gekende groene collega.

Bij de eindbeslissing werd er in het bestuur van de Kamer een lijst gepresenteerd met daarop alle vernieuwingen. Een ondervoorzitter van de PS – de man begon elke tussenkomst met de woorden Je ne suis qu'un simple instituteur mais... en dan sloeg hij keer op keer nagels met koppen – merkte toen op dat die vernieuwing goed was voor vele miljoenen bijkomende kosten...

De groene collega schold hem meteen uit voor alles wat lelijk was. Politieke vernieuwing was dat geld meer dan waard. Hij zei zelfs, en hij staat bekend als een notoire Belg, dat wat in Vlaanderen over de PS gezegd werd helemaal juist was: oerconservatieven die elke vernieuwing tegenhielden! Waarop de instituteur besloot: Je crois que j'ai tout

compris. Moi, je n'ai rien dit. En toen kwam de eindstemming. (Voor de volledigheid: ik was voorzitter, had daarom geen stemrecht.) Alle voorstellen werden unaniem goedgekeurd, op één onthouding na. Van een oude liberale vos. Motivering? Abstention à cause de ce que notre collègue n'a pas dit.

Die lijst met politieke vernieuwingen is – u mag één keer raden door wie – nog voor ze plenair was goedgekeurd meteen doorgezonden naar onze va-

“ Dit land is failliet. Maar dat is er mediagewijs volstrekt niet aan te zien ”

derlandse media, en ze is daar tamelijk enthousiast ontvangen. De afzender kwam uit de juiste partij. De bedenking van onze instituteur is daar nooit gemaakt. Het typeert ten voeten uit.

Meer van dat. Christophe Deborsu in De Afspraak. Hij is – en dat is hem zeer gegund – gelukkig getrouwd met een Vlaamse vrouw, en transposeert dat echtelijk geluk naar het staatsniveau: zie je wel dat het kan, Vlaams en Waals gelukkig samen. Dat is zijn vaste politieke stelling. Bij de VRT horen ze dat graag, en dus is hij een geregelde gast. Deborsu merkt op dat men aan Franstalige kant iets minder gevoelig is op het punt van de begroting. Een eufemisme als een huis. Maar dat passeert. Zonder enige opmerking.

Daar zijn nochtans goede redenen toe. Hoe kan je over iets minder gevoelig spreken met een Waalse schuld die meer dan dubbel zo groot is als het jaarlijkse Waalse inkomen?

Het is overigens niet alleen een kenmerk van de VRT. Er zijn nog staatsdragende media. In De Standaard schrijft Marc Reynebeau dat de Europese Commissie over de begroting aan de Belgische regering 'een tikje' heeft gegeven. In De Tijd is dat 'een draai om de oren'...

“ Ze geven met die miljoenen en miljarden eigenlijk uw geld uit, maar u weet dat niet. Lekker makkelijk ”

Als het over geld en cijfers gaat, zijn er heiligen en zondaars. Eén van de heiligen: Frank Vandembroucke. Het Laatste Nieuws heeft verschillende keren laten zien hoe de Vooruit-vicepremier in de coronacrisis tientallen miljoenen over de balk heeft gegoooid. Het valt op dat alle andere media dat consequent negeren. Terwijl afschrijven en overpennen een zeer wezenlijk onderdeel is geworden van het journalistieke bedrijf. Maar Frank bedoelt het goed. Vandaar...

Het heeft ook te maken met cijferblindheid. Voor te veel journalisten stopt de wiskunde bij één, twee, drie... en daarna... veel. Als het over 's lands financiën gaat, dan vliegen de miljarden in het rond, waardoor niemand zich in de verste verte aangesproken voelt. Gewone lieden rekenen hooguit in een paar duizend, niet in miljoenen of miljarden. Dat is voor 's lands bestuurders een cadeau.

Ze geven met die miljoenen en miljarden eigenlijk uw geld uit, maar u weet dat niet. Lekker makkelijk. Van media zou je kunnen verwachten dat ze van die vertaalfunctie werk maken. Dat doen ze dus niet. Integendeel zelfs. Ze creëren een abstracte instantie, en hebben het over overheidsuitgaven. Elke dag krijgen we mensen te zien die zeggen dat die overheid te weinig uitgeeft; voor onderwijs, kinderopvang, armoedebestrijding, politie... Eigenlijk u en ik dus.

Terwijl dat al met al ook niet zo moeilijk is. Uitleggen dat je door de index meer gaat verdienen, begrijpt iedereen. Uitleggen dat er zoiets bestaat als belastingen – vanaf welk bedrag betaal je hoeveel procent belasting – moet ook nog lukken. Uitleggen dat als je de bedragen van de belastingen niet laat meestijgen met de index, er bij elke indexaanpassing meer mensen meer belasting betalen... Dat moet toch lukken?

Of nog. Zeggen dat je in België 50 procent van je inkomen afstaat zodra je bruto 42.000 euro verdient. Dat je in Duitsland maar 45 procent belasting betaalt en wel maar vanaf 274.000 euro inkomen, dat verstaat toch iedereen?

Dat dat systeem ervoor zorgt dat wie in België werkloos is en daarna gaat werken, amper zeven procent meer verdient. In Duitsland verdient diezelfde werkloze door aan de slag te gaan 36 procent meer. Dat verstaat toch iedereen?
Of nog anders: een alleenstaande ouder met één kind betaalt bij ons gemiddeld 54 procent belasting. Het gemiddelde van de hele OESO is 39 procent. Dat verstaat toch iedereen?

Niet dus. Als het over cijfers gaat bekijken we de dingen op parochieniveau. Krijgt de buurman niet te veel? En wel zonder dat hij daar recht op heeft! Petit pays, petites gens, petits esprits, petits médias. Met heel veel olifanten in de kamer. Maar die muis!

2022 IN CARTOONS

JANUARI

MEAT LOAF OVERLEDEN

FEBRUARI

RUSLAND VALT OEKRAINE BINNEN

JULI

OPHEF OVER VEGETARISCHE WORSTEN OP GENTSE FEESTEN

AUGUSTUS

KRISTOF CALVO OP TOMORROWLAND

MAART

DE PARALYMPISCHE WINTERSPELEN GAAN VAN START

APRIL

MACRON WINT VERKIEZINGEN

SEPTEMBER

VLAAMS BELANG EN N-VA JONGEREN SAMEN OP VAKANTIE

ER ZIT EEN CORDON ROND HET SANITAIR!

OKTOBER

RODE DUIVELS LATEN GROTE PRINCIPES SNEL VAREN

SJEIKE DINGES!

MEI

MAAI MEI NIET!

MOEI JUNI!

JUNI

DUITSLAND LIMITEERT NATIONAAL GASVERBRUIK

KEIN SAUERKRAUT MEHR!

NOVEMBER

BOUWPLANNEN HUTS VALLEN NIET GOED IN ANTWERPEN

DAN MAAR EEN HUTSJE OP DE HEI!

DECEMBER

WERKT GROEN VERLENGING KERNCENTRALES TEGEN?

HET GAAT NIET. KIJK!

DOORBRAAK

www.doorbraak.be

Hoofdredactie: Pieter Bauwens

Kernredactie: Christophe Degreef, Lode Goukens, Winny Matheussen en Filip Michiels

Werken mee aan dit nummer: Siegfried Bracke, Frans Crols, Harry De Paepe, Stef Durnez, Alain Grootaers, Dominic Potters, Johan Sanctorum, Erwin Vanmol

Eindredactie: Wim De Smet, Stef Durnez, Sam De Kegel

Opmaak: Patrick Giets
Alle foto's zijn © Doorbraak, tenzij anders vermeld.

Doorbraak Magazine is een uitgave van Perruptio cv i.s.m. Stem in 't kapittel vzw. Er mogen geen artikels of foto's uit Doorbraak Magazine overgenomen worden zonder de toestemming van de uitgever.

Doorbraak wil bijdragen aan een breder debat in Vlaanderen. Het wil verschillende visies aan bod laten komen in de Vlaamse media en het evenwicht herstellen waar dat ontbreekt. De redactie brengt onderwerpen of perspectieven die in andere media niet of te weinig aan bod komen. Onze journalistiek is objectief en wil alle partijen aan het woord laten. Daarbij staan integriteit en deontologie voorop.

U kan elke dag Doorbraak lezen op <https://doorbraak.be/>

Redactieadres: Doorbraak, Victoriastraat 52, 9000 Gent.
Doorbraak Magazine verschijnt vier keer per jaar.
Reageren kan via redactie@doorbraak.be.

Contact: info@doorbraak.be

Wil u graag een abonnement?

Surf naar <https://doorbraak.be/doorbraak-plus/> Met vragen kan u altijd terecht op abonnements@doorbraak.be.
Een abonnement op Doorbraak Magazine kost €40 per jaar.
Een abonnement op Doorbraak.be kost €90 per jaar of €9 per maand. Een combo-abonnement kost €125 per jaar.

Voor €150 bent u vriend van Doorbraak, inclusief een abonnement op Doorbraak Magazine en Doorbraak.be.

Uw advertentie in Doorbraak?

Stuur ons een bericht via ads@doorbraak.be.

Met dank aan de Vrienden van Doorbraak die dit Doorbraak Magazine door hun steun mogelijk maakten.

Verantwoordelijke Uitgever: Pieter Bauwens, Maurits De Smetstraat 12, 9308 Hofstade.

Cadeaubox ... Korting 10%

DE DRIE BOEKEN
NEMEN JE MEE OP EEN SATIRISCHE
TRIP DOOR POLITIEK VLAANDEREN
DOORHEEN DE JAREN 2020, 2021, 2022.

Sinds eind 2018 schrijft Jasmijn Walldorf wekelijks de satirische column 'België Bananenrepubliek' op www.doorbraak.be. Op zondag werpt ze week na week haar vlijmscherpe blik op politiek Vlaanderen. Ze spaart daarbij niets of niemand, en rijgt alle politici, politieke partijen en publieke figuren aan haar degen.

Hoewel uitgaand van een sterk Vlaams gevoel zijn haar spotschriften niet partijgebonden noch ideologisch gestuurd of gevoed.

Deze cadeaubox is het ideale kerst- of nieuwjaarsgeschenk voor de parlementair/politicus van om de hoek of je politiek gekke oom of tante.

Het verzameld werk van
JASMIJN WALLDORF

<https://boeken.cafe/boek/cadeaubox-belgie-bananenrepubliek-20202122/?kortingcode=DBMAG22>

Met de HospiPlus-verzekeringen speel je op zeker

(Etheningsnummer verzekeringsonderneming 250/01 - verzekeringsinstellingssysteem 2008)

6 formules:

Kostendekkend (basis)
HospiPlan & AmbuPlan

Kostendekkend (comfort)
HospiPlus & AmbuPlus

Naast jouw groepsverzekering
HospiContinu

Vaste vergoeding
HospiForfait

Tandverzekering
TandPlus

Medische kosten
MaxiPlan

Ontdek meer voordelen op vnz.be of bel 015 28 90 90

VNZ, verrassend voordelig

VNZ
Vlaams & Neutraal
Ziekenfonds